

รายงานการวิเคราะห์อุตสาหกรรมและพื้นที่เป้าหมาย
เชิงลึกของเนการาบรูไนดารุสซาลาม

ฉบับสมบูรณ์

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน

รายงานฉบับสมบูรณ์
รายงานการวิเคราะห์อุตสาหกรรม
และพื้นที่เป้าหมายเชิงลึกของเนการาบริรูในดารุสซาลาม

โครงการจ้างที่ปรึกษาเพื่อจัดทำ
ศูนย์ข้อมูลการลงทุนไทยในต่างประเทศ ประจำปีงบประมาณ 2559

เสนอต่อ
สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน

โดย
บริษัท โบลลิเกอร์ แอนด์ คอมพานี (ประเทศไทย) จำกัด

กันยายน 2559

โครงการจ้างที่ปรึกษาเพื่อจัดทำศูนย์ข้อมูลการลงทุนไทยในต่างประเทศ
ประจำปีงบประมาณ 2559
กันยายน 2559

การปฏิเสธข้อเรียกร้อง

รายงานฉบับนี้ได้รับการจัดทำขึ้น เพื่อการนำไปใช้ตามวัตถุประสงค์ของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนเท่านั้น นอกจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนแล้ว ห้ามบุคคลอื่นใดนำรายงานฉบับนี้ไปใช้ไม่ว่าด้วยวัตถุประสงค์ใดๆ ก็ตาม ไม่ว่าจะเป็นการถูกนำไปใช้ แจกจ่าย เผยแพร่ เปิดเผย หรือ ถือเอาประโยชน์ในทางอื่นใด ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน แก่บุคคลอื่นใดนอกจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน ไม่ว่าด้วยวัตถุประสงค์ใดก็ตาม ทั้งนี้ บริษัทที่ปรึกษาขอปฏิเสธโดยแจ้งชัดต่อการเรียกร้องให้รับผิดชอบใดๆ ในความสูญเสีย หรือเสียหายที่เกิดขึ้นไม่ว่าในทางใดจากการที่บุคคลที่สามได้นำเนื้อหาของรายงานฉบับนี้ไปใช้ ไม่ว่าจะทั้งหมดหรือบางส่วนก็ตาม

ข้อมูลทั้งหลายที่ได้ระบุไว้ในรายงานฉบับนี้ได้นำมาจากแหล่งข้อมูลหลายแหล่งที่เชื่อถือได้ ทั้งส่วนที่เป็นของราชการ หน่วยงานระหว่างประเทศ ส่วนที่ได้จากการสัมภาษณ์ และการระดมความคิดเห็น ซึ่งข้อมูลทั้งหมดเป็นข้อมูลที่เกิดขึ้นก่อนวันที่ 14 กันยายน 2559

อนึ่ง รายงานฉบับนี้ได้ทำขึ้นโดยอาศัยการตั้งสมมติฐาน พฤติการณ์แวดล้อมต่างๆ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องซึ่งเป็นหรือมีอยู่ ณ วันที่ออกรายงาน เหตุการณ์ต่างๆ หรือการเปลี่ยนแปลงของกฎหมายที่เกิดขึ้นในภายหลังอาจจะทำให้จำเป็นต้องปรับปรุงข้อสมมติฐานและข้อสรุปต่างๆ อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงของพฤติการณ์แวดล้อมนั้น นอกจากนี้ ข้อเสนอในเชิงนโยบายเป็นการวิเคราะห์ของบริษัทฯ มิได้เป็นข้อผูกพันในการกำหนดนโยบายสำหรับรัฐบาลแต่อย่างใด

สารบัญ

บทที่ 1 ข้อมูลทั่วไป	1-1
1.1. บทนำ	1-1
1.2. ข้อมูลพื้นฐาน	1-2
1.2.1. ภูมิประเทศ	1-2
1.2.2. ทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญ	1-3
1.2.3. เขตการปกครองและเมืองสำคัญ	1-4
1.2.4. สภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม และศาสนา.....	1-5
1.3. โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก.....	1-14
1.3.1. โครงสร้างด้านการคมนาคม.....	1-14
1.3.2. โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ	1-15
บทที่ 2 นโยบายทางเศรษฐกิจ นโยบายการค้า และนโยบายการต่างประเทศของเนการา	
บรูไนดารุสซาลาม.....	2-1
2.1. นโยบายเศรษฐกิจ	2-1
2.1.1. แผนแม่บทในการพัฒนาทางเศรษฐกิจ / แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ	2-1
2.1.2. แผน / นโยบายทางเศรษฐกิจอื่นๆ	2-3
2.2. นโยบายการค้า.....	2-4
2.2.1. ภาพรวมนโยบายการค้า.....	2-4
2.2.2. การเจรจาความตกลงการค้าเสรี (Free Trade Agreement: FTA).....	2-5
2.2.3. โครงสร้างอัตราภาษีนำเข้า	2-7
2.3. นโยบายการต่างประเทศ	2-8
บทที่ 3 ภาพรวมการค้าและการลงทุนของเนการาบรูไนดารุสซาลาม	3-1
3.1 ภาพรวมการค้าสินค้า	3-1
3.1.1 การส่งออกสินค้า.....	3-1
3.1.2 การนำเข้าสินค้า.....	3-5
3.2 ภาพรวมการค้าบริการ.....	3-9
3.2.1 การส่งออกบริการ	3-9
3.2.2 การนำเข้าบริการ	3-10

สารบัญ (ต่อ)

3.3 ภาพรวมการลงทุน	3-11
บทที่ 4 นโยบาย กฎหมาย กฎระเบียบ ที่เกี่ยวข้องกับการลงทุน	4-1
4.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการลงทุน.....	4-1
4.1.1 หน่วยงานภาครัฐ	4-1
4.1.2 หน่วยงานภาคเอกชน.....	4-2
4.2 นโยบายด้านการลงทุน	4-2
4.2.1 นโยบายด้านการลงทุนที่สำคัญ.....	4-2
4.2.2 อุตสาหกรรมที่ได้รับการส่งเสริม	4-3
4.2.3 เขตอุตสาหกรรม เขตเศรษฐกิจพิเศษ และเขตส่งเสริมการส่งออก/ เขตส่งเสริมการค้าเสรี.....	4-3
4.3 กฎหมายและกฎระเบียบด้านการลงทุน.....	4-6
4.3.1 กฎหมายด้านการลงทุน.....	4-6
4.3.2 กฎหมายแรงงาน	4-14
4.3.3 กฎหมายที่ดิน	4-22
4.3.4 กฎหมายการเงินและการธนาคาร และการควบคุมเงินตราระหว่างประเทศ....	4-23
4.3.5 กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา.....	4-24
บทที่ 5 ขั้นตอนการจัดตั้งธุรกิจและการลงทุนในเนกาบรูไนดารุสซาลาม.....	5-1
5.1 ขั้นตอนก่อนการจัดตั้งธุรกิจ (Pre-Establishment Process)	5-1
5.1.1 การเลือกดำเนินธุรกิจ.....	5-1
5.1.2 การจดทะเบียนธุรกิจ.....	5-2
5.1.3 การลงทุนและการประกอบธุรกิจ.....	5-5
5.2 ขั้นตอนหลังการจัดตั้งธุรกิจ (Post-Establishment Process)	5-8
5.2.1 การประชุมสามัญประจำปี การส่งงบการเงิน และการชำระภาษี.....	5-8
5.2.2 การแจ้งการเปลี่ยนแปลงข้อมูลธุรกิจที่ได้จดทะเบียนไว้	5-9
5.2.3 การนำเข้าและการส่งออก.....	5-9
5.3 ขั้นตอนการออกจากธุรกิจ (Exit Process).....	5-10
5.3.1 การเลิกกิจการโดยความสมัครใจ (Voluntary Winding Up).....	5-10
5.3.2 การเลิกกิจการโดยคำสั่งศาล (Winding Up by Court).....	5-11

สารบัญ (ต่อ)

5.4 สรุป	5-12
บทที่ 6 ต้นทุนการประกอบธุรกิจ (Cost of Doing Business) ในเนการาบรูไนดารุสซาลาม	6-1
6.1 ต้นทุนทั่วไป	6-1
6.1.1 ต้นทุนการจัดตั้งธุรกิจ	6-1
6.1.2 ต้นทุนค่าขออนุญาตก่อสร้าง	6-1
6.1.3 ต้นทุนที่พักอาศัย	6-3
6.2 ต้นทุนค่าจ้าง	6-4
6.3 ต้นทุนทางภาษี	6-4
6.3.1 ภาษีเงินได้นิติบุคคล	6-4
6.3.2 ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ภาษีมูลค่าเพิ่ม ภาษีการขาย และภาษีสรรพสามิต ..	6-7
6.3.3 อากรนำเข้า	6-7
6.3.4 ภาษีหัก ณ ที่จ่าย	6-8
6.3.5 อากรแสดมปี	6-9
บทที่ 7 โอกาสและศักยภาพการลงทุนไทยในอุตสาหกรรมประมง การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และอาหารทะเลแปรรูป ในเนการาบรูไนดารุสซาลาม	7-1
7.1 ภาพรวมอุตสาหกรรมประมง การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และอาหารทะเลแปรรูป ในเนการาบรูไนดารุสซาลาม	7-1
7.1.1 ภาพรวมอุตสาหกรรม	7-1
7.1.2 โอกาสและศักยภาพการลงทุนไทยในอุตสาหกรรมประมง การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และอาหารทะเลแปรรูป ในเนการาบรูไนดารุสซาลาม	7-2
7.2 สถิติการค้าและการลงทุนในอุตสาหกรรมประมง การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และอาหารทะเลแปรรูป ในเนการาบรูไนดารุสซาลาม	7-5
7.2.1 สถิติการค้าในอุตสาหกรรมในอุตสาหกรรมประมง การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และอาหารทะเลแปรรูป	7-5
7.2.2 สถิติการลงทุนในอุตสาหกรรมประมง การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และอาหารทะเลแปรรูป	7-7

สารบัญ (ต่อ)

7.3	พื้นที่เป้าหมายสำหรับการลงทุนในอุตสาหกรรมประมง การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และอาหารทะเลแปรรูป ในเนการาบรูไนดารุสซาลาม	7-8
7.4	การวิเคราะห์ห่วงโซ่มูลค่าการผลิตของอุตสาหกรรมประมง การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และอาหารทะเลแปรรูป ในเนการาบรูไนดารุสซาลาม	7-13
7.4.1	ผู้เล่นสำคัญในอุตสาหกรรมประมง การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และอาหารทะเลแปรรูป	7-14
7.4.2	โครงสร้างห่วงโซ่มูลค่าการผลิตของอุตสาหกรรมประมง การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และอาหารทะเลแปรรูป	7-15
7.5	นโยบาย กฎหมาย และกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมประมง การเพาะเลี้ยง สัตว์น้ำ และอาหารทะเลแปรรูป ในเนการาบรูไนดารุสซาลาม	7-19
7.5.1	นโยบาย กฎหมาย และกฎระเบียบภายในประเทศ.....	7-19
7.5.2	มาตรการด้านการค้าระหว่างประเทศ.....	7-21
7.6	ปัญหาและอุปสรรคที่อาจพบในการลงทุนในอุตสาหกรรมประมง การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และอาหารทะเลแปรรูป ในเนการาบรูไนดารุสซาลาม	7-23
7.7	ข้อเสนอแนะสำหรับนักลงทุนไทยในการลงทุนในอุตสาหกรรมประมง การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และอาหารทะเลแปรรูป ในเนการาบรูไนดารุสซาลาม	7-24
7.7.1	รูปแบบธุรกิจที่เหมาะสมสำหรับนักลงทุนไทย	7-24
7.7.2	ข้อเสนอแนะสำหรับนักลงทุนไทย	7-26
	บรรณานุกรม.....	บ-1

สารบัญญภาพ

ภาพที่ 1-1 ข้อมูลพื้นฐานของบรูไนฯ	1-2
ภาพที่ 1-2 แผนที่ประเทศบรูไนฯ	1-3
ภาพที่ 1-3 แผนที่ประเทศบรูไนฯ แบ่งตามเขตปกครอง	1-4
ภาพที่ 1-4 มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (GDP) ของบรูไนฯ ปี พ.ศ. 2548-2562	1-6
ภาพที่ 1-5 สัดส่วนมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (GDP) ของบรูไนฯ ปี พ.ศ. 2558	1-7
ภาพที่ 1-6 ระดับรายได้ต่อหัว (GDP per capita) ของบรูไนฯ ปี พ.ศ. 2548-2562	1-8
ภาพที่ 1-7 โครงสร้างประชากรของบรูไนฯ ปี พ.ศ. 2558.....	1-11
ภาพที่ 1-8 สมเด็จพระราชาธิบดีคนปัจจุบันของบรูไนฯ.....	1-13
ภาพที่ 1-9 โครงข่ายถนน และตำแหน่งที่ตั้งสนามบิน และท่าเรือขนส่งในบรูไนฯ.....	1-15
ภาพที่ 3-1 มูลค่าการส่งออกสินค้าของบรูไนฯ ปี พ.ศ. 2553-2558.....	3-2
ภาพที่ 3-2 ตลาดส่งออกสำคัญของบรูไนฯ ปี พ.ศ. 2553-2558	3-5
ภาพที่ 3-3 มูลค่าการนำเข้าสินค้าของบรูไนฯ ปี พ.ศ. 2553-2558.....	3-6
ภาพที่ 3-4 แหล่งนำเข้าสำคัญของบรูไนฯ ปี พ.ศ. 2553-2558	3-9
ภาพที่ 3-5 มูลค่าการส่งออกบริการของบรูไนฯ ปี พ.ศ. 2553-2558	3-10
ภาพที่ 3-6 มูลค่าการนำเข้าบริการของบรูไนฯ ปี พ.ศ. 2553-2558	3-11
ภาพที่ 5-1 ขั้นตอนกิจกรรมก่อนการจัดตั้งธุรกิจ ในบรูไนฯ.....	5-12
ภาพที่ 5-2 ขั้นตอนกิจกรรมหลังการจัดตั้งธุรกิจ ตลอดจนการออกจากธุรกิจ ในบรูไนฯ	5-13
ภาพที่ 7-1 เปรียบเทียบความอุดมสมบูรณ์ของทะเลจีนใต้ ระหว่างปี พ.ศ. 2503 และ 2543	7-4
ภาพที่ 7-2 ต้นทุนด้านพลังงานของบรูไนฯ ที่ต่ำกว่าประเทศอื่นๆ	7-5
ภาพที่ 7-3 มูลค่าการส่งออกสินค้าประมงและประมงแปรรูปของบรูไนฯ.....	7-6
ภาพที่ 7-4 มูลค่าการนำเข้าสินค้าประมงและประมงแปรรูปของบรูไนฯ.....	7-7
ภาพที่ 7-5 ที่ตั้งของเขตอุตสาหกรรมต่างๆ ในบรูไนฯ.....	7-9
ภาพที่ 7-6 พื้นที่เขตอุตสาหกรรม Telisai Industrial Park.....	7-9
ภาพที่ 7-7 พื้นที่การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำบนฝั่ง (Land-Based Aquaculture).....	7-10
ภาพที่ 7-8 พื้นที่สำหรับทำกระชังเลี้ยงปลาเลี้ยงชายฝั่ง (Inshore Fish Cage Culture).....	7-11
ภาพที่ 7-9 พื้นที่นอกชายฝั่งสำหรับการทำกระชังเลี้ยงปลา (Offshore Fish-Cage Culture Sites).....	7-11
ภาพที่ 7-10 พื้นที่ทำประมงนอกชายฝั่งของบรูไนฯ	7-12
ภาพที่ 7-11 พื้นที่โดยรอบอุปกรณ์ขุดเจาะและแนวท่อลำเลียงที่ไม่สามารถทำการประมงได้ ..	7-13

สารบัญภาพ

ภาพที่ 7-12 โครงสร้างห่วงโซ่มูลค่าการผลิตอุตสาหกรรมประมง การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และอาหารทะเลแปรรูป ในบรูไนฯ	7-14
ภาพที่ 7-13 การคมนาคมขนส่งระหว่างบรูไนฯ กับประเทศอื่นๆ ในภูมิภาค	7-18

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1-1 ข้อมูลดัชนีเศรษฐกิจที่สำคัญของบรูไนฯ	1-8
ตารางที่ 1-2 ข้อมูลพื้นฐานด้านประชากรของบรูไนฯ	1-11
ตารางที่ 1-3 รายชื่อธนาคารและสถาบันการเงินที่ประกอบการในบรูไนฯ	1-17
ตารางที่ 2-1 ความตกลงการค้าเสรีของบรูไนฯ และประเทศคู่ภาคี.....	2-6
ตารางที่ 2-2 โครงสร้างอัตราภาษีนำเข้าของบรูไนฯ	2-7
ตารางที่ 2-3 โครงสร้างอัตราภาษีนำเข้าของบรูไนฯ จำแนกตามประเภทสินค้า.....	2-8
ตารางที่ 3-1 สินค้าส่งออกหลัก 10 อันดับแรกของบรูไนฯ ปี พ.ศ. 2553-2558	3-2
ตารางที่ 3-2 ตลาดส่งออกหลัก 5 อันดับแรกของบรูไนฯ ปี พ.ศ. 2553-2558.....	3-4
ตารางที่ 3-3 สินค้านำเข้าหลัก 10 อันดับแรกของบรูไนฯ ปี พ.ศ. 2553-2558.....	3-6
ตารางที่ 3-4 แหล่งนำเข้าหลัก 5 อันดับแรกของบรูไนฯ ปี พ.ศ. 2553-2558.....	3-8
ตารางที่ 3-5 มูลค่าการลงทุนจากต่างประเทศสุทธิในบรูไนฯ ปี พ.ศ. 2556-2557	
จำแนกรายอุตสาหกรรม.....	3-12
ตารางที่ 3-6 มูลค่าการลงทุนจากต่างประเทศสุทธิในบรูไนฯ ปี พ.ศ. 2556-2557	
จำแนกรายประเทศผู้ลงทุน.....	3-12
ตารางที่ 4-1 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินทางปัญญาของบรูไนฯ.....	4-25
ตารางที่ 6-1 ค่าธรรมเนียมการจดทะเบียนจัดตั้งธุรกิจ	6-1
ตารางที่ 6-2 ค่าใช้จ่ายในการขออนุญาตก่อสร้าง	6-1
ตารางที่ 6-3 อัตราค่าเช่าที่อยู่อาศัยต่อเดือน จำแนกตามพื้นที่	6-3
ตารางที่ 6-4 ราคาที่อยู่อาศัย.....	6-3
ตารางที่ 6-5 อัตราค่าสาธารณูปโภค.....	6-3
ตารางที่ 6-6 สิทธิพิเศษทางการลงทุนของบรูไนฯ	6-6
ตารางที่ 6-7 ตัวอย่างสินค้าบางรายการที่บรูไนฯ มีการเก็บอากรนำเข้า.....	6-8
ตารางที่ 6-8 อัตราการเก็บภาษีหัก ณ ที่จ่ายของบรูไนฯ	6-8
ตารางที่ 6-9 ตัวอย่างอัตราอากรแสตมป์ของบรูไนฯ.....	6-9
ตารางที่ 7-1 สรุปรูปแบบธุรกิจที่เหมาะสมสำหรับนักลงทุนไทย	7-25

บทที่ 1

ข้อมูลทั่วไป

1.1. บทนำ

เนการาบรูไนดารุสซาลาม (บรูไน) เป็นประเทศขนาดเล็กที่ตั้งอยู่ทางตอนเหนือของเกาะบอร์เนียว (Borneo) มีลักษณะภูมิประเทศเป็นพื้นที่ราบชายฝั่ง มีพื้นที่ทั้งหมด 5,765 ตารางกิโลเมตร (รวมอาณาเขตทางทะเล) มีพรมแดนทางน้ำทางตอนเหนือติดกับทะเลจีนใต้ ส่วนอาณาเขตทางบกทั้งหมดมีชายแดนติดกับรัฐซาราวัก (Sarawak) ของมาเลเซีย

บรูไน มีประชากรทั้งหมดประมาณ 430,000 คน (ข้อมูลปี พ.ศ. 2558) ในขณะที่แรงงานในระบบเศรษฐกิจมีจำนวนประมาณ 205,800 คน มีผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (Gross Domestic Product: GDP) ประมาณ 17,100 ล้านดอลลาร์สหรัฐในปี พ.ศ. 2557 โดยหดตัวลงจากปี พ.ศ. 2556 ในอัตราร้อยละ 2.34 ส่วนในด้านการค้าระหว่างประเทศ ตลาดส่งออกสำคัญของบรูไน คือ ญีปุ่น เกาหลีใต้ และออสเตรเลีย ตามลำดับ โดยสินค้าที่ส่งออกมากที่สุด ได้แก่ น้ำมันดิบ ก๊าซธรรมชาติ และเคมีภัณฑ์ชีวภาพ (ข้อมูลปี พ.ศ. 2558)

เมืองหลวงของบรูไน คือกรุงบันดาร์เสรีเบกาวัน (Bandar Seri Begawan) ตั้งอยู่ทางตะวันออกเฉียงของประเทศในเขต Brunei-Muara และเป็นเมืองที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในประเทศ โดยมีจำนวนประชากรในเขตเมืองหลวงและเขตปริมณฑลประมาณ 320,000 คน

ภาพที่ 1-1 ข้อมูลพื้นฐานของบรูไน

ที่มา: บริษัท โบลลิเกอร์ แอนด์ คอมพานี (ประเทศไทย) จำกัด ประมวลจาก CIA Factbook, WTO Trade Profiles และ World Bank Database

1.2. ข้อมูลพื้นฐาน

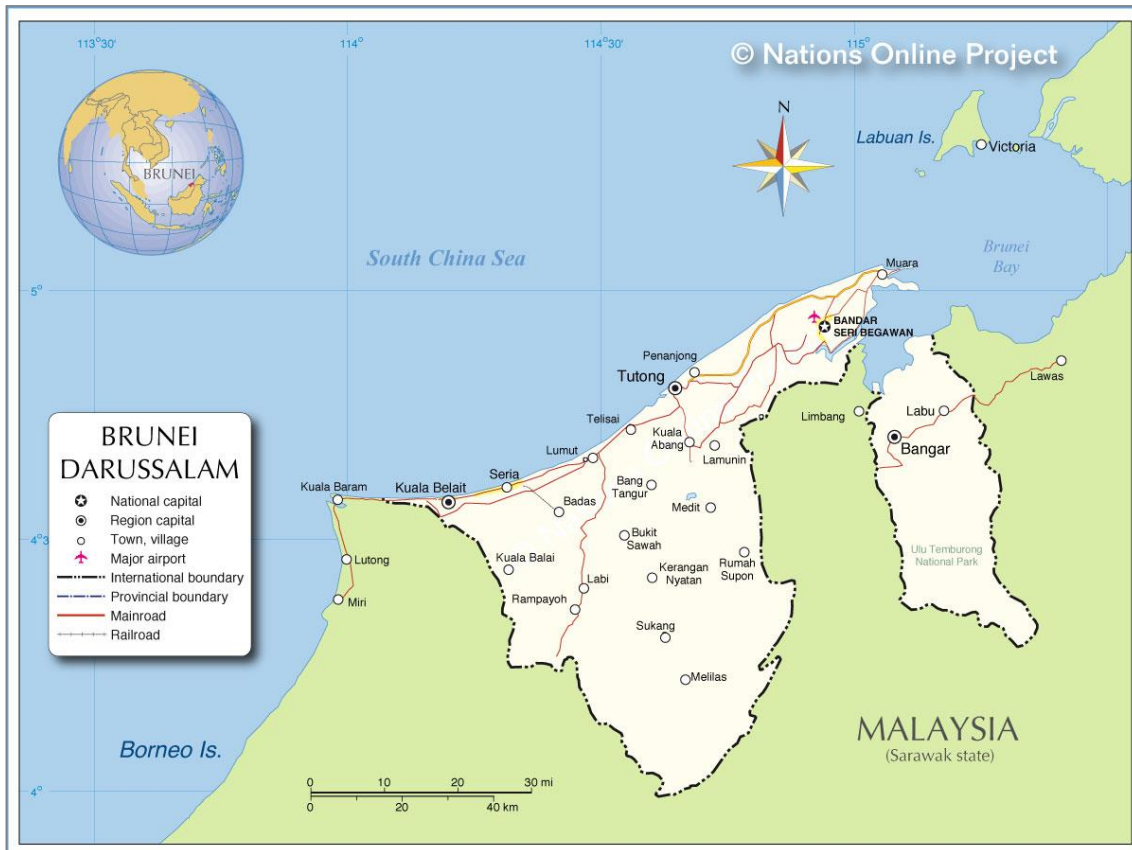
1.2.1. ภูมิประเทศ

บรูไน ตั้งอยู่ทางตอนเหนือของเกาะบอร์เนียว (Borneo) มีพื้นที่ทั้งหมด 5,765 ตารางกิโลเมตร หรือมีขนาดเพียงประมาณร้อยละ 1 ของขนาดพื้นที่ประเทศไทยเท่านั้น ลักษณะภูมิประเทศของบรูไน เป็นที่ราบชายฝั่ง มีพรมแดนทางบกทั้งหมดติดกับรัฐซาราวัก (Sarawak) ของมาเลเซีย และมีพรมแดนทางตอนเหนือเชื่อมต่อกับทะเลจีนใต้ตอนล่าง ดังที่ปรากฏในภาพที่

ภาพที่ 1-2 แผนที่ประเทศบรูไน

ที่มา: Nations Online (<http://www.nationsonline.org>)

1.2.2. ทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญ

ทรัพยากรทางธรรมชาติที่สำคัญที่สุดของบรูไน คือ น้ำมันและก๊าซธรรมชาติ โดยมีการค้นพบบ่อน้ำมันในประเทศเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2472 ที่เมือง Seria ทางตะวันตกของประเทศ และต่อมาได้มีการสำรวจแหล่งขุดเจาะน้ำมันอีกหลายแห่งทั้งบนบกและในทะเล จนกลายเป็นอุตสาหกรรมสำคัญที่ขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ และดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศได้อย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้ บรูไน ยังมีสัตว์น้ำที่หาได้ในพื้นที่ป่าชายเลนแถบเขต Belait และเขต Temburong รวมถึงนอกชายฝั่งทะเล และด้านการเกษตร มีพื้นที่เพื่อการเพาะปลูก (Arable Land) ในประเทศอีกร้อยละ 40 ที่ยังไม่มีการใช้ประโยชน์ใดๆ ซึ่งพื้นที่ดังกล่าวมีความเหมาะสมแก่การปลูกข้าว พืชผักผลไม้ และการเลี้ยงสัตว์ปีก เช่น ไก่ หรือเป็ด

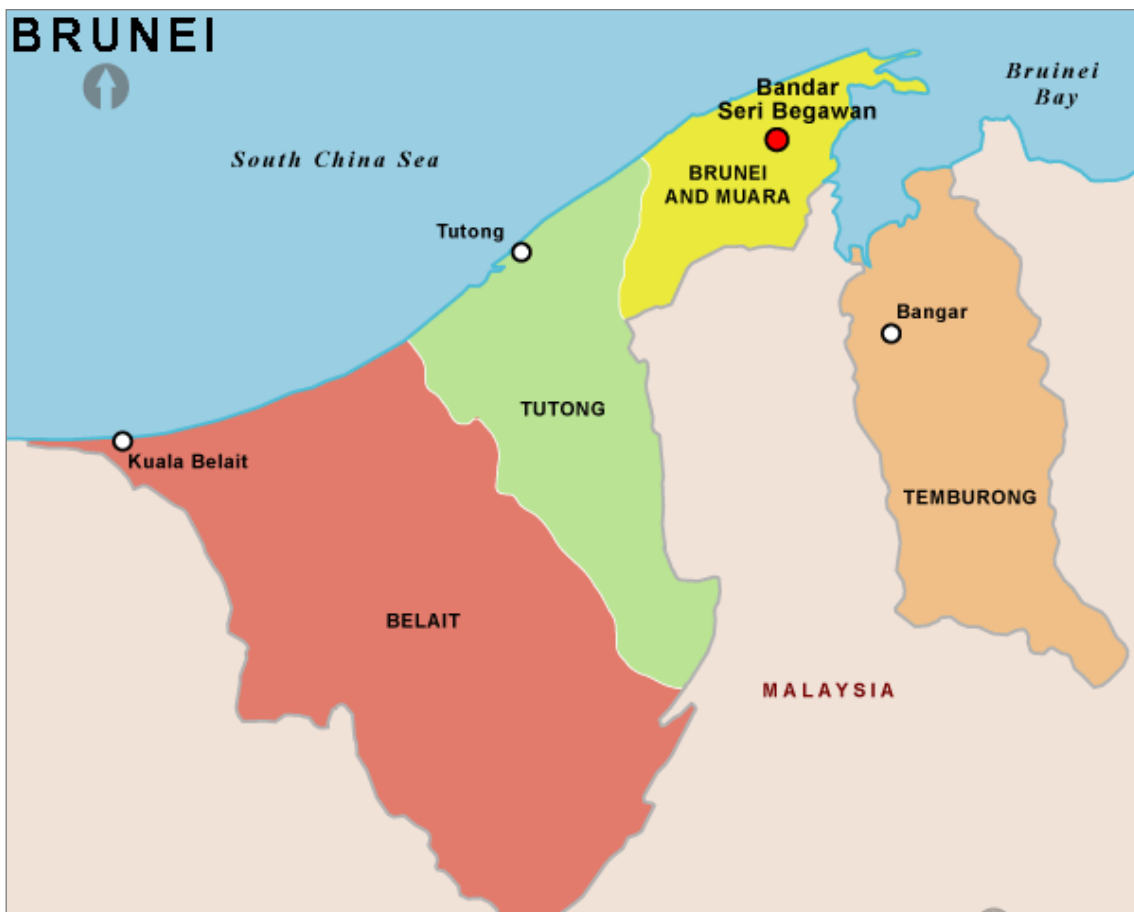
1.2.3. เขตการปกครองและเมืองสำคัญ

1.2.3.1. เขตการปกครอง

บรูไน แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 4 เขต (Daerahs) เรียงจากทิศตะวันตกไปยังทิศตะวันออก ได้แก่

- เขต Belait มีเมืองหลวงคือ Kuala Belait
- เขต Tutong มีเมืองหลวงคือ Pekan Tutong
- เขต Brunei-Muara มีเมืองหลวงคือกรุงบันดาร์เสรีเบกาวัน (Bandar Seri Begawan) ซึ่งเป็นเมืองหลวงของประเทศ
- เขต Temburong มีเมืองหลวงคือ Pekan Bangar

ภาพที่ 1-3 แผนที่ประเทศบรูไน แบ่งตามเขตปกครอง

ที่มา: www.mapsopensource.org

1.2.3.2. เมืองสำคัญ

บันดาร์เสรีเบกาวัน (Bandar Seri Begawan)

บันดาร์เสรีเบกาวันเป็นเมืองหลวงของบรูไนฯ เป็นเมืองที่มีประชากรมากที่สุดในประเทศ เป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจและการค้าขายของประเทศ รวมถึงเป็นที่ตั้งของสถานที่ราชการและสถาบันการศึกษาต่างๆ ในประเทศ และเป็นเมืองเดียวในบรูไนฯ ที่มีสนามบินและท่าเรือขนส่งให้บริการ

นอกจากนี้ บันดาร์เสรีเบกาวันเป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่สำคัญของประเทศ เป็นที่ตั้งของพระราชวังแห่งสุดท้ายในบรูไนฯ และมีมัสยิดขนาดใหญ่หลายแห่ง และเป็นแหล่งรวมศูนย์การค้าและห้างร้านต่างๆ อีกด้วย

เซอเรีย (Seria)

เมือง Seria ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของประเทศในเขต Belait เป็นศูนย์กลางของอุตสาหกรรมการขุดเจาะและผลิตน้ำมันในบรูไนฯ โดยสามารถพบเห็นอุปกรณ์ขุดเจาะได้ทั่วไปในเขตตัวเมือง

บ่อน้ำมันเซอเรีย (Seria Field) เป็นบ่อน้ำมันที่มีขนาดใหญ่ที่สุดบนเกาะบอร์เนียว และได้มีการขุดเจาะมาอย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2472 โดยในปัจจุบันนี้ สัมปทานในการขุดเจาะน้ำมันจากบ่อเซอเรียเป็นของบริษัท Brunei Shell Petroleum ซึ่งเป็นบริษัทที่มีต้นกำเนิดมาจากประเทศเนเธอร์แลนด์

1.2.4. สภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม และศาสนา

1.2.4.1. สภาพเศรษฐกิจ

➤ สถานการณ์เศรษฐกิจในปัจจุบัน

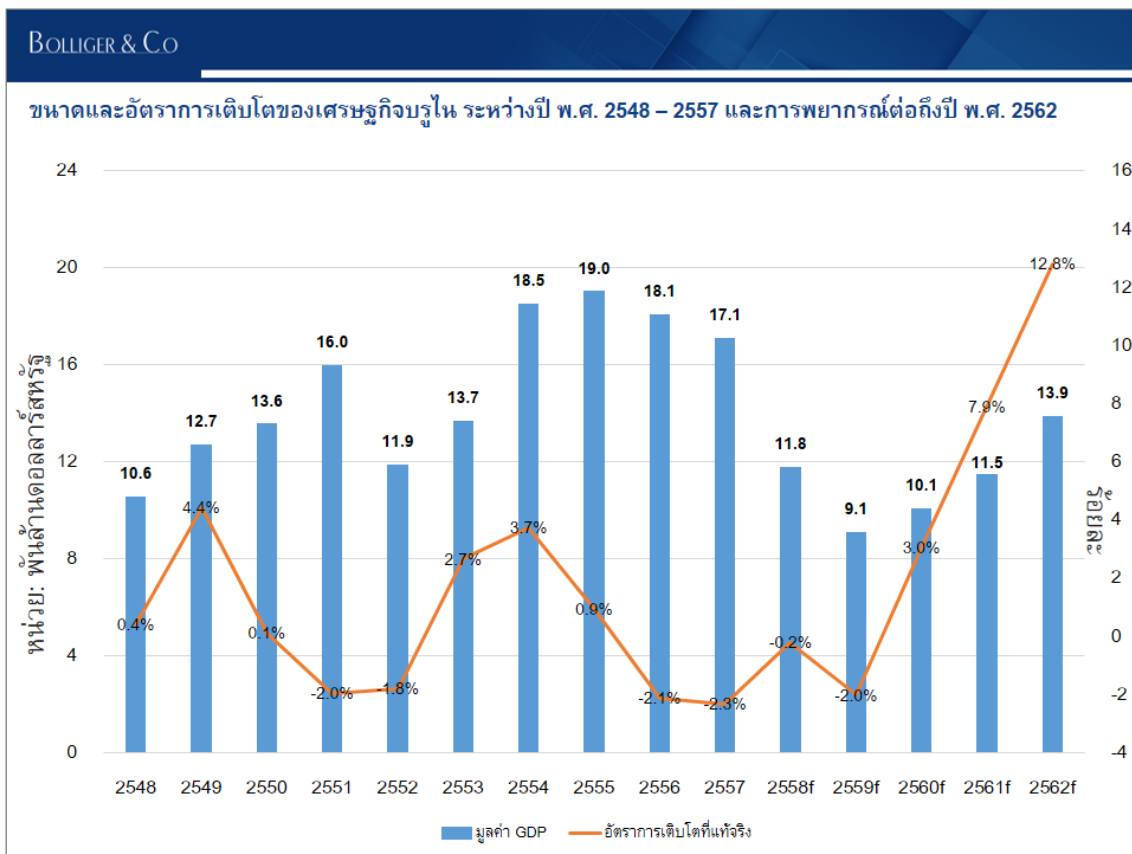
จากข้อมูลของ International Monetary Fund พบว่าเศรษฐกิจของบรูไนฯ มีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) ในปี พ.ศ. 2557 ทั้งสิ้น 17,100 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ซึ่ง

เพิ่มขึ้นจาก 10,580 ล้านดอลลาร์สหรัฐในปี พ.ศ. 2548 ดังที่ปรากฏในภาพที่ 1-4 และถ้าหากพิจารณาถึงอัตราการเติบโตเศรษฐกิจโดยแท้จริง (Real GDP Growth) จะพบว่าอัตราการเติบโตจริงแบบเฉลี่ยสะสมหรือ CAGR ที่ร้อยละ 0.37 ต่อปี

ทั้งนี้ หากพิจารณามูลค่า GDP ระหว่างปี พ.ศ. 2548 ถึงปี พ.ศ. 2558 จะพบว่ามีความผันผวนมาก เช่นในปี พ.ศ. 2552 โดยมีสาเหตุสำคัญจากการที่รายได้ประชาชาติของบรูไนฯ มากกว่าร้อยละ 97 มาจากการส่งออกน้ำมันดิบ (Crude Petroleum) และก๊าซปิโตรเลียม (Petroleum Gas) ซึ่งส่งผลให้มูลค่า GDP ของประเทศแปรผันตามราคาน้ำมันในตลาดโลกค่อนข้างมาก

ภาพที่ 1-4 มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (GDP) ของบรูไนฯ ปี พ.ศ. 2548-2562

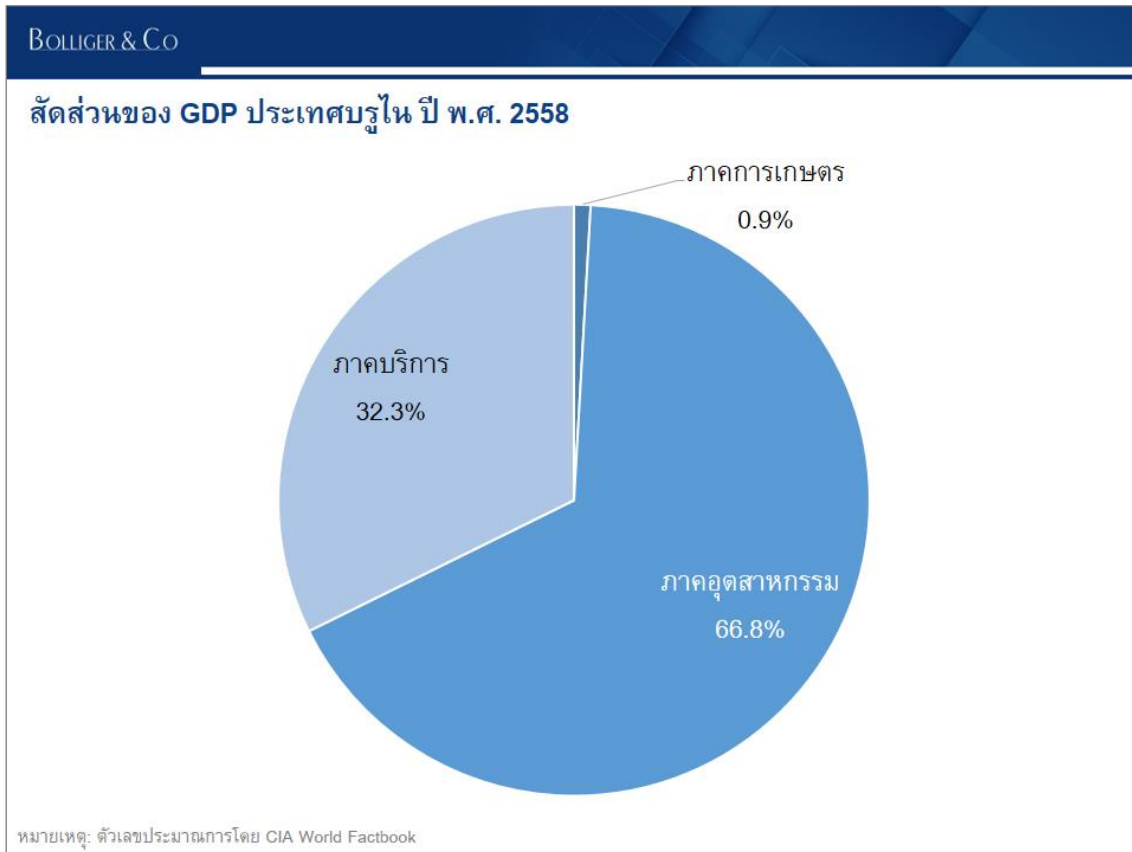
ที่มา: บริษัท โบลลิเกอร์ แอนด์ คอมพานี (ประเทศไทย) จำกัด รวบรวมข้อมูลจาก International Monetary Fund (IMF)

ในปี พ.ศ. 2558 ภาคอุตสาหกรรม (Industrial Sector) เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของเศรษฐกิจของบรูไนฯ โดยมีสัดส่วนร้อยละ 66.8 ของ GDP รองลงมาเป็นภาคบริการ (Service

Sector) เป็นสัดส่วนร้อยละ 32.3 ของ GDP ส่วนภาคการเกษตร (Agriculture Sector) มีสัดส่วนเพียงร้อยละ 0.9 ของ GDP เท่านั้น ดังที่ปรากฏในภาพที่ 1-5

ภาพที่ 1-5 สัดส่วนมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (GDP) ของบรูไน ปี พ.ศ. 2558

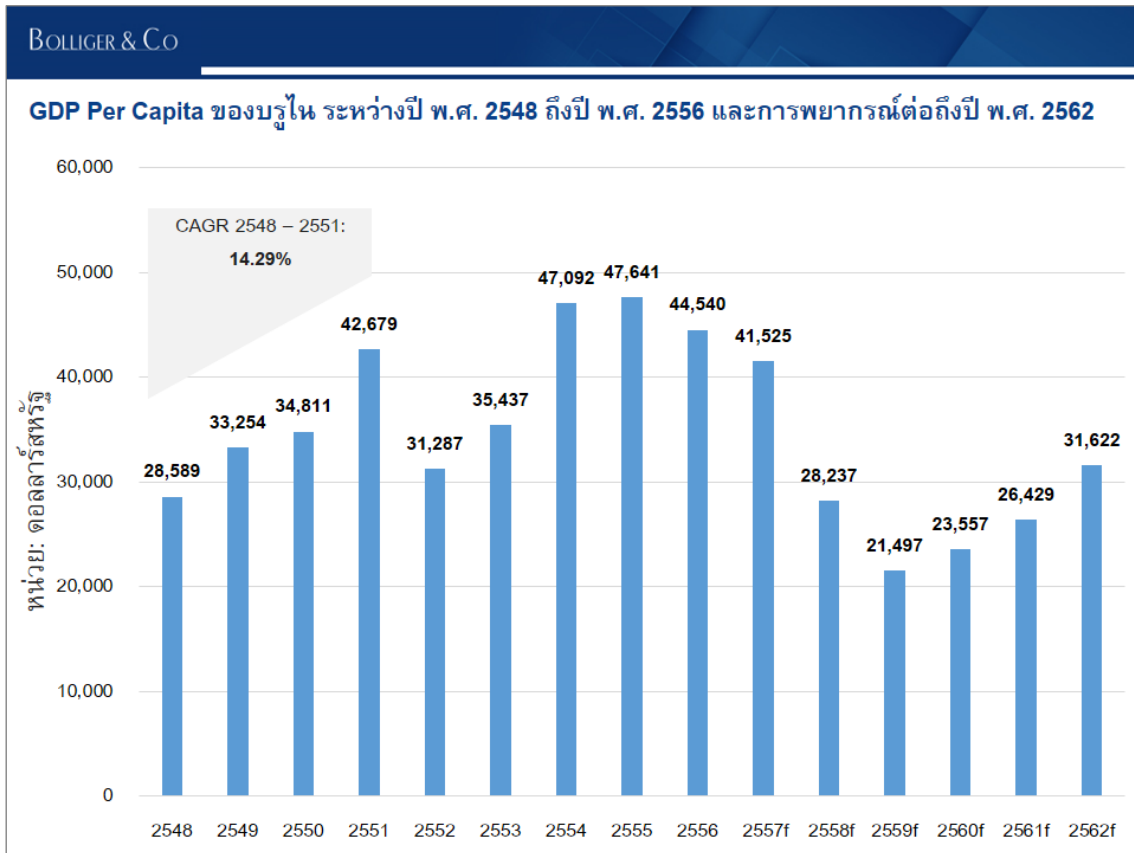

ที่มา: บริษัท โบลลิเกอร์ แอนด์ คอมพานี (ประเทศไทย) จำกัด รวบรวมข้อมูลจาก CIA Factbook

หากพิจารณาถึงรายได้ประชาชาติต่อหัวประชากร หรือ GDP Per Capita พบว่าประชากรบรูไน มีรายได้เฉลี่ย 44,540 ดอลลาร์สหรัฐต่อคน ในปี พ.ศ. 2556 ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2548 มากกว่า 1.5 เท่า ดังที่ปรากฏในภาพที่ 1-6

ภาพที่ 1-6 ระดับรายได้ต่อหัว (GDP per capita) ของบรูไนฯ ปี พ.ศ. 2548-2562

ที่มา: บริษัท โบลลิเกอร์ แอนด์ คอมพานี (ประเทศไทย) จำกัด รวบรวมข้อมูลจาก International Monetary Fund (IMF)

สำหรับดัชนีทางเศรษฐกิจที่สำคัญอื่นๆ แสดงอยู่ในตารางที่ 1-1

ตารางที่ 1-1 ข้อมูลดัชนีเศรษฐกิจที่สำคัญของบรูไนฯ

ดัชนีเศรษฐกิจที่สำคัญ	หน่วย	ปี พ.ศ.	ข้อมูล	แหล่งข้อมูล
ตัวเลขทางเศรษฐกิจและดัชนีเศรษฐกิจ				
มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (Gross Domestic Product: GDP)	พันล้านดอลลาร์สหรัฐ	2557	17.10	International Monetary Fund (as of March 2016)
อัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจที่แท้จริง (Real GDP growth)	ร้อยละ	2557	- 2.34	International Monetary Fund (as of March 2016)
อัตราเงินเฟ้อ (Inflation Rate)	ร้อยละ	2558	- 0.4	CIA Factbook (as of February 2016)
อัตราการว่างงาน (Unemployment Rate)	ร้อยละ	2557	2.70	CIA Factbook (as of February 2016)
อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ธนาคารพาณิชย์ (Commercial Bank Prime Lending Rate)	ร้อยละ	2558	5.50	CIA Factbook (as of February 2016)
หนี้ภาครัฐ (Government Debt)	ร้อยละของ GDP	2557	2.31	IMF World Economic Outlook, Oct 15 (as of February 2016)

ดัชนีเศรษฐกิจที่สำคัญ	หน่วย	ปี พ.ศ.	ข้อมูล	แหล่งข้อมูล
อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ (เฉลี่ยรายปี)	ดอลลาร์บรูไนต่อดอลลาร์สหรัฐ	2558	1.35	CIA Factbook (as of February 2016)
	ดอลลาร์บรูไนต่อบาท	2558	0.038	Bank of Thailand (as of February 2016)
ข้อมูลและดัชนีตัวชี้วัดอื่น ๆ				
Doing Business Index	อันดับ	2559	84	World Bank (as of February 2016)
Economic Freedom Index	อันดับ	2559	51	The Heritage Foundation (as of February 2016)
Human Development Index (HDI)	อันดับ	2558	31	United Nations Development Programme (as of February 2016)

ที่มา: บริษัท โบลลิเกอร์ แอนด์ คอมพานี (ประเทศไทย) จำกัด รวบรวมจากหลายแหล่งข้อมูล ได้แก่ World Bank, World Economic Forum (WEF), International Monetary Fund (IMF), Transparency International, The Heritage Foundation และอื่น ๆ

➤ ประเด็นทางเศรษฐกิจที่น่าสนใจ

อุตสาหกรรมการขุดเจาะและผลิตน้ำมัน เป็นแรงขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจที่สำคัญที่สุดของบรูไน มาเป็นเวลานาน โดยรายได้จากอุตสาหกรรมนี้มีสัดส่วนมากกว่าร้อยละ 60 ของ GDP ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้รายได้ต่อหัวหรือ GDP Per Capita ของบรูไน สูงสุดเป็นอันดับสองในอาเซียน เป็นรองเพียงประเทศสิงคโปร์เท่านั้น และทำให้ภาครัฐสามารถจัดเก็บรายได้เพื่อนำไปพัฒนาสวัสดิการภาคประชาชนที่มีคุณภาพได้ เช่น การศึกษาภาคบังคับและการรักษาพยาบาลที่ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย รวมถึงการอุดหนุนราคาพลังงาน (Energy Subsidy) ที่รัฐบาลของบรูไนดำเนินการมาเป็นเวลานาน ซึ่งทำให้ราคาน้ำมันและพลังงานในบรูไน ต่ำกว่าประเทศใกล้เคียงประเทศอื่นๆ เช่น มาเลเซีย หรืออินโดนีเซีย เป็นอย่างมาก

อย่างไรก็ตาม นโยบายอุดหนุนราคาพลังงานก็สร้างภาระทางการคลังให้กับรัฐบาลเช่นเดียวกัน โดยจากการประมาณการของ Asian Development Bank พบว่าค่าใช้จ่ายทั้งหมดที่รัฐบาลบรูไนแบกรับในการคงราคาพลังงาน มีมูลค่าถึง 400 ล้านดอลลาร์สหรัฐในปี พ.ศ. 2557 ซึ่งหากงบประมาณส่วนนี้ถูกโยกย้ายไปเป็นค่าใช้จ่ายในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของอุตสาหกรรมอื่นๆ ที่จะสามารถกระตุ้นการลงทุนจากทั้งในประเทศและต่างประเทศได้ จะมีส่วนช่วยในการลดการพึ่งพารายได้จากขุดเจาะและผลิตน้ำมัน ซึ่งสอดคล้องกับแผนการพัฒนาเศรษฐกิจในระยะยาวที่เรียกว่า Wawasan Brunei 2035 ที่รัฐบาลบรูไนได้ประกาศไว้

ในช่วงปลายปี พ.ศ. 2558 ที่ผ่านมา รัฐบาลบรูไนฯ เปลี่ยนวิธีการคำนวณราคาค่าไฟฟ้า เป็นการคิดราคาแบบก้าวหน้า (Progressive Tariff) และกำลังเตรียมที่จะลดการสนับสนุนราคาพลังงานประเภทอื่นๆ ในประเทศ รวมถึงราคาน้ำมันเชื้อเพลิง ซึ่งจะส่งผลให้ราคาน้ำมันและพลังงานในบรูไนฯ ในอนาคตปรับตัวสูงขึ้น

1.2.4.2. สภาพทางสังคม

➤ ประชากร

บรูไนฯ มีประชากรทั้งหมดประมาณ 430,000 คน¹ ประกอบไปด้วยชนชาติมาเลย์คิดเป็นร้อยละ 65.7 ของประชากรทั้งหมด ชาวจีนร้อยละ 10.3 ชาวพื้นเมือง (Indigenous Population) ร้อยละ 3.4 และชนชาติอื่นๆ อีกร้อยละ 20.6

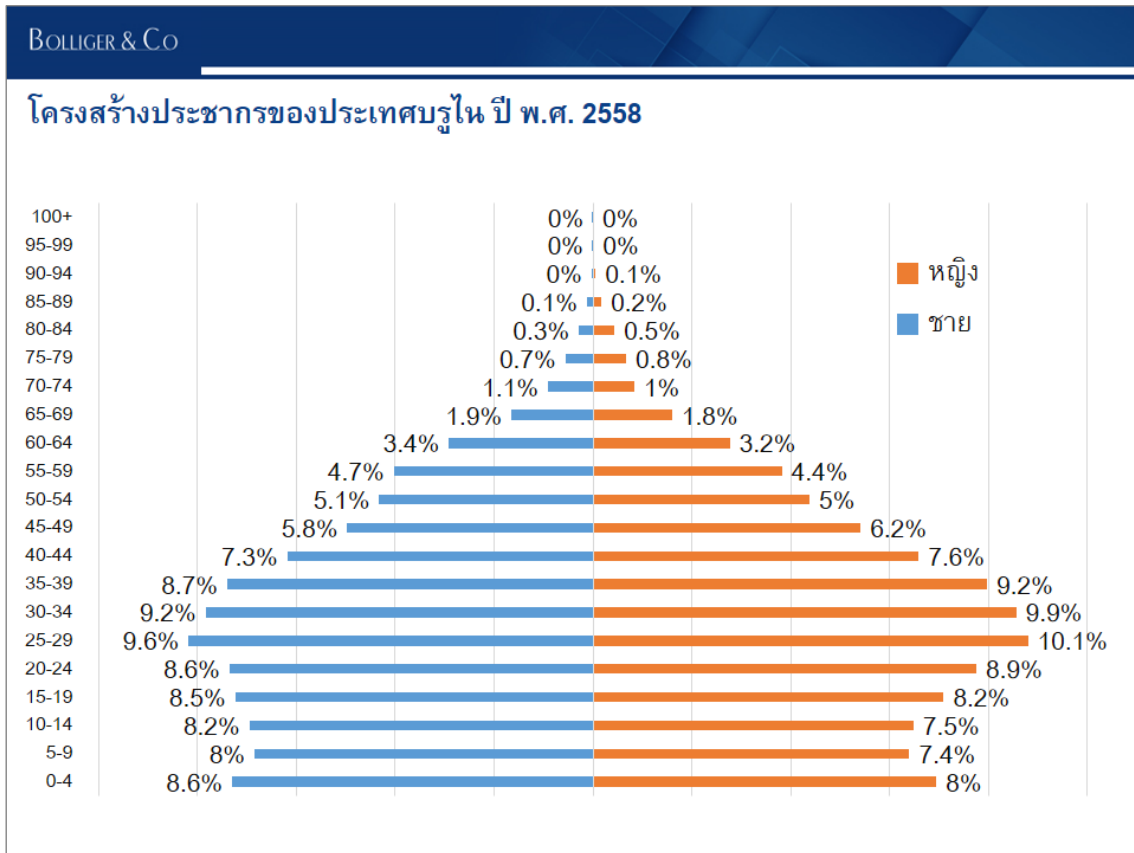
หากพิจารณาโครงสร้างประชากรในปี พ.ศ. 2558 จะพบว่ามากกว่าร้อยละ 40.9 ของประชากรทั้งหมดในประเทศมีอายุน้อยกว่า 25 ปี ส่วนคนในวัยทำงาน (ช่วงอายุระหว่าง 20 ถึง 60 ปี) มีสัดส่วนคิดเป็นร้อยละ 60.2 ของประชากรทั้งหมด ดังที่ปรากฏในภาพที่ 1-7

¹ ข้อมูล ณ เดือนเมษายน พ.ศ. 2559 รวบรวมโดย U.S. Census

ภาพที่ 1-7 โครงสร้างประชากรของบรูไน ปี พ.ศ. 2558

ที่มา: บริษัท โบลลิเกอร์ แอนด์ คอมพานี (ประเทศไทย) จำกัด รวบรวมข้อมูลจาก US Consensus

อัตราการเติบโตของจำนวนประชากรในบรูไน อยู่ที่ร้อยละ 1.6 ต่อปี ในปี พ.ศ. 2558 โดยมีอัตราการเกิดใหม่อยู่ที่ 17 คน ต่อประชากร 1,000 คน หรือสูงเป็นอันดับที่ 175 ของโลก และจากการประมาณการของ U.S. Census บรูไน จะมีประชากรเพิ่มขึ้นเป็นประมาณ 499,000 คนในปี พ.ศ. 2568 ดังที่ปรากฏในตารางที่ 1-2

ตารางที่ 1-2 ข้อมูลพื้นฐานด้านประชากรของบรูไน

ตัวเลขดัชนีที่สำคัญ	2538	2548	2558	2568
จำนวนประชากร (พันคน)	288	361	430	499
อัตราการเติบโต (ร้อยละ)	2.6	1.9	1.6	1.3
อัตราการเกิดใหม่ (ต่อผู้หญิง 1 คน)	2.9	2.0	1.8	1.7
จำนวนเด็กเกิดใหม่ (ต่อประชากร 1,000 คน)	26	19	17	16
อัตราการตาย (ต่อประชากร 1,000 คน)	4	3	3	4
อายุขัย (ปี)	72	75	77	79

ที่มา: บริษัท โบลลิเกอร์ แอนด์ คอมพานี (ประเทศไทย) จำกัด รวบรวมข้อมูลจาก US Consensus

➤ การศึกษา

ระบบการศึกษาในบรูไนฯ แบ่งระดับชั้นการศึกษาออกเป็นสี่ส่วน ได้แก่ ระดับประถมศึกษา (Primary Education) ระดับมัธยมศึกษา (Secondary Education) ระดับเตรียมพร้อมเข้ามหาวิทยาลัย (Pre-University Education) และระดับมหาวิทยาลัย (University Education) ทั้งนี้ รัฐบาลบรูไนฯ มิได้กำหนดระดับการศึกษาภาคบังคับไว้ แต่ประชาชนสามารถเลือกที่จะเข้าศึกษาได้โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใดๆ ทั้งสิ้นในทุกระดับการศึกษา

1.2.4.3. สภาพทางการเมือง

บรูไนฯ มีระบอบการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ โดยสุลต่านแห่งบรูไนฯ ทำหน้าที่เป็นทั้งประมุขของรัฐและหัวหน้าของรัฐบาลในฐานะนายกรัฐมนตรี อำนาจการบริหารภายในประเทศทั้งหมดจะอยู่ภายใต้สุลต่านของบรูไนฯ และมีคณะองคมนตรี (Privy Council) เป็นผู้ให้คำปรึกษาในประเด็นการบริหารจัดการบ้านเมืองต่างๆ ในขณะที่คณะรัฐมนตรีมีบทบาทในการนำพระบัญชาของสุลต่านบรูไนฯ ไปสู่การปฏิบัติ

สุลต่านคนปัจจุบันของบรูไนฯ คือ สมเด็จพระราชาธิบดีฮัจญี ฮัสซานัล โบลเกียห์ มูอิซซัดดีน วัดเดาละห์ (Hassanal Bolkiah) ดำรงตำแหน่งมาตั้งแต่วันที่ 5 ตุลาคม พ.ศ. 2510 ดังที่ปรากฏในภาพที่ 1-8

ภาพที่ 1-8 สมเด็จพระราชาธิบดีคนปัจจุบันของบรูไน

ที่มา: Wikipedia

1.2.4.4. วัฒนธรรมและศาสนา

➤ วัฒนธรรม

วัฒนธรรมในบรูไน เป็นการผสมผสานกันระหว่างวัฒนธรรมของชนชาติมาเลย์² และอิทธิพลจากศาสนาอิสลาม ที่สะท้อนอยู่ในสถาปัตยกรรมและการแต่งกายของคนในประเทศ โดยสามารถพบมัสยิดขนาดใหญ่ที่มีความสวยงามได้หลายแห่งในกรุงบันดาร์เสรีเบกาวัน และเครื่องแต่งกายของผู้หญิงชาวบรูไน มีลักษณะตามกฎของศาสนาอิสลาม กล่าวคือ จะนุ่งผ้าบาจูกรุง (Baju Kurung) เป็นเสื้อผ้าที่มีสีสันสดใส และคลุมร่างกายตั้งแต่ศีรษะจรดเท้า

➤ ภาษา

ภาษาทางการของบรูไน ที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญของประเทศ คือภาษามาเลย์ (Bahasa Malaysia) ถึงกระนั้น ภาษาพูดที่มีการใช้อย่างแพร่หลายในประเทศคือภาษาบรูไนมาเลย์

² มากกว่าร้อยละ 65 ของประชากรในประเทศ สืบเชื้อสายมาจากชาวมาเลย์ที่ตั้งถิ่นฐานอยู่บนเกาะบอร์เนียว

(Brunei Malay) ที่มีการใช้คำและการออกเสียงที่แตกต่างกันเล็กน้อยจากภาษามลายู โดยประชากรมากกว่าครึ่งหนึ่งในประเทศใช้ภาษาบรูไนมาเลย์เป็นภาษาพูดในชีวิตประจำวัน

ทั้งนี้ อีกภาษาที่มีการใช้อย่างแพร่หลายในประเทศคือภาษาอังกฤษ ซึ่งประชากรส่วนใหญ่ในประเทศสามารถสื่อสารในภาษาอังกฤษได้เป็นอย่างดี สาเหตุเป็นเพราะระบบการศึกษาในประเทศมีการเรียนการสอนภาษาอังกฤษตั้งแต่ระดับประถมศึกษา และยังเป็นภาษาที่ใช้ในเอกสารทางธุรกิจอีกด้วย

➤ ศาสนา

รัฐธรรมนูญของบรูไนฯ กำหนดให้ศาสนาอิสลามเป็นศาสนาประจำชาติ โดยร้อยละ 78.8 ของประชากรทั้งหมดนับถือศาสนาอิสลาม ส่วนที่เหลือนับถือศาสนาคริสต์ ศาสนาพุทธ และศาสนาอื่นๆ ในสัดส่วนร้อยละ 8.7 ร้อยละ 7.8 และร้อยละ 4.7 ตามลำดับ

1.3. โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก

1.3.1. โครงสร้างด้านการคมนาคม

ถึงแม้บรูไนฯ มีพื้นที่เพียง 5,265 ตารางกิโลเมตร แต่ก็มีโครงข่ายถนนที่มีความยาวถึง 3,029 กิโลเมตร โดยมากกว่าร้อยละ 80 ของถนนในประเทศเป็นถนนที่ลาดยางแล้ว

สำหรับการขนส่งทางอากาศ บรูไนฯ มีสนามบินแห่งเดียว คือ Brunei International Airport ในกรุงบันดาร์เสรีเบกาวัน โดยมีเที่ยวบินให้บริการตรงจากกรุงเทพมหานคร ในส่วนของการขนส่งทางเรือ บรูไนฯ มีท่าเรือเพียงแห่งเดียวเช่นกัน คือ Port of Muara ในเมือง Muara ซึ่งตั้งอยู่ห่างจากกรุงบันดาร์เสรีเบกาวันไปทางตะวันออกเฉียงประมาณ 15 กิโลเมตร

ภาพที่ 1-9 โครงข่ายถนน และตำแหน่งที่ตั้งสนามบิน และท่าเรือขนส่งในบรูไน

ที่มา: บริษัท โบลลิเกอร์ แอนด์ คอมพานี (ประเทศไทย) จำกัด ดัดแปลงจาก Maps of the World (www.mapsofworld.com)

1.3.2. โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ

1.3.2.1. ระบบไฟฟ้า

กฎหมายของบรูไนฯ มิได้กำหนดข้อห้ามใดๆ เกี่ยวกับการลงทุนในธุรกิจการผลิตไฟฟ้า กล่าวคือ นักลงทุนเอกชนสามารถลงทุนในธุรกิจการผลิตไฟฟ้าได้ แต่ที่ผ่านมา รัฐบาลบรูไนฯ เป็นผู้ลงทุนก่อสร้างและบริหารจัดการโรงไฟฟ้าด้วยตนเองทั้งหมด โดยอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของ Department of Electrical Services (DES) และอีกส่วนหนึ่งเป็นการลงทุนผ่านบริษัทเอกชนที่ รัฐบาลเป็นเจ้าของ

จากข้อมูลของ CIA World Factbook ในปี พ.ศ. 2555 บรูไนฯ สามารถผลิตไฟฟ้าได้ทั้งหมด 3,694 เมกกะวัตต์ชั่วโมง และมีการใช้งานในประเทศเพียง 3,451 เมกกะวัตต์ชั่วโมง โดยไฟฟ้าเกือบทั้งหมดผลิตมาจากก๊าซธรรมชาติ

1.3.2.2. ระบบน้ำประปา

ในบรูไนฯ Department of Water Services เป็นผู้ให้บริการน้ำประปาแก่ประชาชนทั่วประเทศแต่เพียงผู้เดียว โดยจากสถิติที่รวบรวมโดย Public Works Department ของบรูไนฯ มีประชาชนในประเทศเพียงร้อยละ 0.2 เท่านั้น ที่ไม่สามารถเข้าถึงระบบน้ำประปา

1.3.2.3. ระบบโทรคมนาคมและการสื่อสาร

บรูไนฯ มีผู้ใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ในประเทศมากถึง 465,800 เลขหมาย ซึ่งมากกว่าจำนวนประชากรในประเทศประมาณร้อยละ 10 และนอกจากนี้ หากพิจารณาข้อมูลของ World Bank จะพบว่าในปี พ.ศ. 2557 อัตราการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตของบรูไนฯ อยู่ที่ระดับ 68.8 คนต่อประชากร 100 คน ซึ่งสูงเป็นอันดับสองของอาเซียน รองจากสิงคโปร์

1.3.2.4. ระบบการเงินและการธนาคาร

บรูไนฯ มีธนาคารพาณิชย์ (Commercial Bank) ธนาคารอิสลาม (Islamic Bank) สถาบันรับฝากเงิน (Thrift Bank) สถาบันการเงินอื่นๆ (Financial Institution) ทั้งหมด 10 แห่งที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของธนาคารกลางบรูไนฯ (Autoriti Monetari Brunei Darussalam) ดังที่ปรากฏในตารางที่ 1-3

ตารางที่ 1-3 รายชื่อธนาคารและสถาบันการเงินที่ประกอบการในบรูไน

ลำดับ	ธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงิน	ประเภท	เว็บไซต์
1	Maybank	Commercial Banks	www.maybank.com
2	RHB Bank		www.rhbgroup.com
3	Hongkong and Shanghai Banking Corporation Limited (HSBC) ³		-
4	Standard Chartered Bank		www.sc.com/bn
5	Baiduri Bank Berhad (Commercial Bank)		www.baiduri.com.bn
6	Perbadanan Tabung Amanah Islam Brunei (TAIB)		www.taib.com.bn
7	State Street (Brunei) SDN. Bhd		www.statestreet.com
8	Bank Islam Brunei Darussalam Berhad (BIBD)	Islamic Bank	www.bibd.com.bn
9	Baiduri Finance Berhad	Financial Institutions	www.baiduri.com.bn

ที่มา: ธนาคารกลางบรูไน (Autoriti Monetari Brunei Darussalam) ข้อมูล ณ เดือนเมษายน พ.ศ. 2559

³ อย่างไรก็ตาม HSBC ได้มีแผนจะลดขนาดการดำเนินงานธุรกิจในบรูไน และได้มีการทยอยปิดสาขาในบรูไน ลงบางส่วนในปี พ.ศ. 2559 นี้

บทที่ 2

นโยบายทางเศรษฐกิจ นโยบายการค้า และนโยบายการต่างประเทศ ของเนการาบรูไนดารุสซาลาม

2.1. นโยบายเศรษฐกิจ

สำหรับหน่วยงานหลักที่ทำหน้าที่ดำเนินนโยบายเศรษฐกิจของประเทศ ได้แก่ Autoriti Monetari Brunei Darussalam (AMBD) เป็นผู้ควบคุมดูแล และออกนโยบายการเงินของประเทศ Ministry of Finance เป็นผู้ออกนโยบายการคลังของประเทศ และ Economic Planning and Development เป็นหน่วยงานผู้กำหนดทิศทางและวางแผนยุทธศาสตร์พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ นอกจากนี้ กระทรวงหลายกระทรวง อาทิ Ministry of Foreign Affairs and Trade และ Ministry of Primary Resources and Tourism ยังเป็นหน่วยงานภาครัฐที่มีบทบาทในการส่งเสริมการขยายตัวทางเศรษฐกิจ และรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจผ่านการดำเนินนโยบายต่างๆ ด้วยเช่นเดียวกัน

2.1.1. แผนแม่บทในการพัฒนาทางเศรษฐกิจ / แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

รัฐบาลบรูไนฯ ได้มีการวางแผนสำหรับการพัฒนาประเทศไว้ในระยะยาวออกมาคือ แผนวิสัยทัศน์ของบรูไนฯ ปี พ.ศ. 2578 (Wawasan Brunei 2035)¹ เมื่อปี พ.ศ. 2551 ซึ่งจะใช้ควบคู่ไปกับแผนพัฒนาระยะสั้น 5 ปี โดยมีจุดประสงค์หลักในการพัฒนาภาคเศรษฐกิจ เพื่อเปลี่ยนแปลงจากโครงสร้างเศรษฐกิจเดิมที่พึ่งพิงสินค้าประเภทน้ำมันและก๊าซเป็นหลัก ไปสู่โครงสร้างเศรษฐกิจที่มีความหลากหลายมากขึ้น รวมถึงการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนและการเป็นเศรษฐกิจที่มีรายได้ประชากรต่อหัวอยู่ในอันดับต้นๆ ของโลก นอกจากนี้ บรูไนฯ ยังให้ความสำคัญกับปัจจัยพื้นฐานในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ ไม่ว่าจะเป็นด้านการศึกษา วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดเล็ (Small and Medium-Sized Enterprises: SME) อุตสาหกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศ รวมถึงการพัฒนาเทคโนโลยีในอุตสาหกรรมอื่นๆ ทั้งนี้ แผนวิสัยทัศน์ของบรูไนฯ มีการระบุเป้าหมายด้วยกัน 3 ประการ ดังนี้

¹ <http://www.bruneiembassy.org/brunei-vision-2035.html>

- การพัฒนาระบบการศึกษาและพัฒนาแรงงานให้เป็นบุคลากรที่มีทักษะขั้นสูง โดยจะใช้มาตรฐานระดับนานาชาติมาเป็นตัวชี้วัด
- การยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในประเทศ โดยจะต้องมีดัชนี Human Development Index อยู่ใน 10 อันดับแรกของโลก
- การสร้างเศรษฐกิจให้มีพลวัตและมีความยั่งยืน โดยมีรายได้ประชากรต่อหัวอยู่ใน 10 อันดับแรกของโลก

ยุทธศาสตร์ในการบรรลุเป้าหมายข้างต้น มีด้วยกัน 8 ด้าน ได้แก่

- **ด้านการศึกษา:** เตรียมความพร้อมของบุคลากรเพื่อเข้าสู่ตลาดแรงงานซึ่งมีการแข่งขันรุนแรงและตั้งอยู่บนฐานความรู้ (Knowledge-Base) มากขึ้น
- **ด้านเศรษฐกิจ:** สร้างงานและขยายโอกาสทางธุรกิจผ่านการส่งเสริมการลงทุนทั้งจากในประเทศและจากต่างประเทศ ทั้งในอุตสาหกรรมปลายน้ำและในกลุ่มอุตสาหกรรมอื่นๆ นอกเหนือจากน้ำมันและก๊าซ
- **ด้านความมั่นคง:** รักษาไว้ซึ่งเสถียรภาพทางการเมืองและเอกราชของชาติ โดยผสมผสานทั้งการป้องกันประเทศโดยกองทัพ ขีดความสามารถทางการทูต และการรับมือต่อภัยธรรมชาติและโรคระบาด
- **ด้านการพัฒนาระบบสถาบัน:** ส่งเสริมธรรมาภิบาลทั้งในภาครัฐและเอกชน ตลอดจนการให้บริการภาครัฐที่มีคุณภาพ และการใช้ระบบกฎหมายและกฎระเบียบที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพ โดยลดขั้นตอนการดำเนินการต่างๆ ให้เหลือน้อยที่สุด
- **ด้านการพัฒนาธุรกิจท้องถิ่นในประเทศ:** ส่งเสริมโอกาสในการประกอบธุรกิจแก่ SME รวมถึงพัฒนาขีดความสามารถทางการแข่งขันของผู้ประกอบการเพื่อให้เป็นผู้นำในตลาดโลก
- **ด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน:** มีการลงทุนเพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานอย่างต่อเนื่อง ทั้งจากภาครัฐโดยตรงและผ่านการเป็นหุ้นส่วนระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน (Public-Private Partnership: PPP) โดยเฉพาะในด้านการศึกษา สาธารณะสุข และอุตสาหกรรม
- **ด้านสังคม:** ดำเนินการเพื่อสร้างความเชื่อมั่นว่าพลเมืองทุกคนได้รับการดูแลอย่างเหมาะสม
- **ด้านสิ่งแวดล้อม:** อนุรักษ์สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น และนำมาซึ่งสุขภาพและความปลอดภัยตามหลักการปฏิบัติที่ดีที่สุดในระดับสากล

2.1.2. แผน / นโยบายทางเศรษฐกิจอื่น ๆ

นอกเหนือจากเป้าหมายของแผนวิสัยทัศน์ของบรูไนฯ ปี พ.ศ. 2578 (Wawasan Brunei 2035) ข้างต้น บรูไนฯ ยังมีแผนพัฒนาแห่งชาติฉบับที่ 10 ปี พ.ศ. 2555-2560 (the 10th National Development Plan 2012-2017) และแผนระบบการศึกษาแห่งชาติสำหรับศตวรรษที่ 21 (National Education System for the 21st Century: SPN21) ที่ใช้ควบคู่กันในการพัฒนาประเทศให้ไปสู่การปฏิรูปโครงสร้างเศรษฐกิจ และการสร้างความหลากหลายทางเศรษฐกิจเพื่อความยั่งยืน ทั้งนี้ รายละเอียดของแต่ละแผนข้างต้น มีดังนี้

➤ แผนพัฒนาแห่งชาติฉบับที่ 10 ปี พ.ศ. 2555-2560 (the 10th National Development Plan 2012-2017)²

แผนพัฒนาฯ ฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อการสร้างฐานความรู้และนวัตกรรม ตลอดจนพัฒนาการเพิ่มผลผลิต เพื่อนำไปสู่การเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน ผ่านนโยบายต่าง ๆ ดังนี้

- มุ่งเน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
- การปรับปรุงเทคโนโลยีการสื่อสาร รวมถึงการนำระบบการขอใบอนุญาตประกอบธุรกิจแบบอิเล็กทรอนิกส์มาใช้
- การส่งเสริมธุรกิจขนาดกลางและขนาดเล็ก
- การพัฒนาพลังงานทดแทน
- การปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานเพื่อการขยายตัวของเศรษฐกิจภายในประเทศและรองรับการเชื่อมโยงภายในอาเซียน โดยรัฐบาลบรูไนฯ มีโครงการสำคัญต่าง ๆ เช่น โครงการก่อสร้างสะพานเชื่อมระหว่างเขต Brunei-Muara กับเขต Temburong ซึ่งคาดว่าจะเสร็จภายในปี พ.ศ. 2561 โครงการก่อสร้างทางหลวงเพื่อเชื่อมกรุงบันดาร์เสรีเบกาวันกับฝั่งตะวันตกของบรูไนฯ โครงการขยายและเพิ่มประสิทธิภาพของท่าเรือ โครงการปรับปรุงท่าอากาศยานนานาชาติบรูไนฯ เป็นต้น
- การเสริมสร้างความมั่นคงทางด้านอาหารและการพัฒนาภาคการเกษตร โดยรัฐบาลบรูไนฯ มีโครงการต่าง ๆ ได้แก่ โครงการทดลองปลูกข้าวสายพันธุ์เวียดนาม 10 สายพันธุ์ เพื่อศึกษาสายพันธุ์ข้าวที่ทนทานต่อโรคและเหมาะสมกับสภาพดินของบรูไนฯ ที่มีความเป็นกรดสูง โครงการพัฒนาอุตสาหกรรมการเกษตร ไม่ว่าจะเป็น

² Brunei & Brunei. Jabatan Perancangan dan Kemajuan Ekonomi (2012). *Tenth National Development Plan, 2012-2017*. [Gadong] Department of Economic Planning and Development, Prime Minister's Office, Brunei Darussalam

อุตสาหกรรมการเลี้ยงไก่ และอุตสาหกรรมอาหารแปรรูป โดยเฉพาะอุตสาหกรรมฮาลาล ซึ่งบรูไนฯ ได้มุ่งเน้นที่จะสร้างตราสัญลักษณ์ฮาลาลบรูไนฯ (Brunei Halal Brand) ให้เป็นที่รู้จักและมีความน่าเชื่อถือ รวมถึงได้มีการส่งเสริมการส่งออกสินค้าฮาลาลไปยังประเทศในแถบยุโรป

- การส่งเสริมภาคการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ เนื่องจากธรรมชาติของบรูไนฯ ยังมีความอุดมสมบูรณ์

➤ แผนระบบการศึกษาแห่งชาติสำหรับศตวรรษที่ 21 (National Education System for the 21st Century: SPN21)³

แผนฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อวางรากฐานการศึกษาให้กับประชาชนในประเทศ เพื่อพัฒนาศักยภาพและทักษะให้สูงขึ้น และตรงตามความต้องการของสังคมและเศรษฐกิจในศตวรรษที่ 21 ซึ่งจะเน้นภาควิทยาศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และภาควิชาภาษาอังกฤษ รวมถึงการนำเอาเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้กับการเรียนการสอน และการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์เป็นพื้นฐานการเรียนรู้ โดยบรูไนฯ ได้นำเอาแบบจำลองระบบการศึกษาจากญี่ปุ่นเป็นแบบอย่าง ทั้งนี้ บรูไนฯ มีเป้าหมายการพัฒนาบุคลากรในประเทศ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืน

2.2. นโยบายการค้า

2.2.1. ภาพรวมนโยบายการค้า

Ministry of Foreign Affairs and Trade เป็นหนึ่งในหน่วยงานภาครัฐหลักที่มีหน้าที่กำหนดนโยบายการค้าการลงทุนของบรูไนฯ ช่วยอำนวยความสะดวกทางการค้าการลงทุนของบรูไนฯ รวมถึงสำรวจและระบุโอกาสทางการตลาดให้ผู้ประกอบการในประเทศ⁴ ทั้งนี้ บรูไนฯ ได้เล็งเห็นความสำคัญของการค้าการลงทุน อันจะนำมาสู่การพัฒนาทางเศรษฐกิจ โดยที่ผ่านมามบรูไนฯ มีการจัดเก็บภาษีศุลกากรสินค้านำเข้าในอัตราที่ต่ำ อีกทั้ง มีนโยบายอำนวยความสะดวกทางการค้าต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการใช้ระบบพิธีศุลกากรอิเล็กทรอนิกส์ (e-Customs) ซึ่งได้เริ่มมีการบังคับใช้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551 การไม่เก็บค่าธรรมเนียมในการดำเนินการนำเข้าและส่งออก รวมถึง

³ http://www.ibe.unesco.org/curricula/brunei/bx_alfw_2008_eng.pdf

⁴ <http://www.mofat.gov.bn/Pages/departments-tradedevelopments.aspx>

การใช้ระบบการเชื่อมโยงข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ (Brunei Darussalam National Single Window: BDNWS) ซึ่งจะเชื่อมโยงข้อมูลภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการนำเข้าและส่งออกสินค้า เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับผู้ประกอบการในการตรวจสอบใบอนุญาต และใบรับรองต่างๆ ทางอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งมีการบังคับใช้แล้วในปี พ.ศ. 2557 และในอนาคต ระบบการเชื่อมโยงข้อมูลดังกล่าวของบรูไนฯ จะได้รับการเชื่อมโยงกับทั้งภูมิภาคอาเซียน⁵

2.2.2. การเจรจาความตกลงการค้าเสรี (Free Trade Agreement: FTA)

บรูไนฯ มีแนวนโยบายการจัดทำความตกลงการค้าเสรีที่ค่อนข้างเปิดกว้าง โดยปัจจุบัน บรูไนฯ ได้มีการทำความตกลงการค้าเสรีด้วยกันทั้งสิ้นแล้ว 8 ฉบับ ซึ่งประเทศ/กลุ่มประเทศส่วนใหญ่ที่บรูไนฯ ได้มีการจัดทำความตกลงด้วยแล้วนั้น เป็นประเทศที่อยู่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเริ่มต้นจากการทำความตกลงการค้าเสรีอาเซียน (ASEAN Free Trade Agreement) และขยายความตกลงกับประเทศคู่ภาคีอื่นๆ ภายใต้กรอบอาเซียน 5 ฉบับ ได้แก่ จีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ อินเดีย และ ออสเตรเลียและนิวซีแลนด์ สำหรับความตกลงการค้าเสรีแบบทวีภาคีของบรูไนฯ มีเพียงความตกลงเดียวคือ ความตกลงการค้าเสรีระหว่างบรูไนฯ-ญี่ปุ่น

สำหรับความตกลงการค้าเสรีที่บรูไนฯ กำลังอยู่ระหว่างการเจรจามีด้วยกัน 2 ฉบับ ซึ่งต่างเป็นความตกลงการค้าเสรีภายใต้กรอบอาเซียน ได้แก่ ความตกลงการค้าเสรีอาเซียน-ฮ่องกง และความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาค (Regional Comprehensive Economic Partnership: RCEP) ซึ่งเป็นความตกลงระหว่างอาเซียนกับอีกประเทศภาคีอีก 6 ประเทศ ได้แก่ ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ จีน เกาหลีใต้ ญี่ปุ่น และอินเดีย

นอกจากนี้ บรูไนฯ ได้จัดทำความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจยุทธศาสตร์ภาคพื้นแปซิฟิก (Trans-Pacific Strategic Economic Partnership Agreement) กับนิวซีแลนด์ สิงคโปร์ และชิลี ซึ่งปัจจุบัน ความตกลงดังกล่าวได้ถูกขยายเป็นความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจภาคพื้นแปซิฟิก (Trans Pacific Partnership Agreement: TPP) ซึ่งประกอบด้วยประเทศสมาชิกทั้งหมด 12 ประเทศ⁶ และกำลังอยู่ระหว่างดำเนินการให้ความตกลง TPP มีผลบังคับใช้ โดยการเจรจาความตกลง TPP ได้เสร็จสิ้นลงเมื่อวันที่ 4 ตุลาคม พ.ศ. 2558 หลังจากที่รัฐมนตรีของสมาชิกทั้ง 12 ประเทศประกาศข้อสรุปของการเจรจา ณ เมืองแอตแลนตา รัฐจอร์เจีย ประเทศสหรัฐอเมริกา ต่อมาประเทศสมาชิก

⁵ WTO document WT/TPR/S/309, 19 December 2014, P.17

⁶ ประเทศสมาชิก TPP มีด้วยกันทั้งหมด 12 ประเทศ ประกอบด้วยสหรัฐอเมริกา แคนาดา เม็กซิโก ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ บรูไนฯ เปรู ชิลี ญี่ปุ่น สิงคโปร์ มาเลเซีย และเวียดนาม

TPP ได้เผยแพร่เนื้อหาร่างความตกลงฉบับเต็ม (Full Text) ออกสู่สาธารณะเมื่อวันที่ 5 พฤศจิกายน พ.ศ. 2558 หลังจากที่ถูกปิดเป็นความลับมาตลอดระยะเวลาการเจรจา และในวันที่ 4 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2559 ประเทศสมาชิก TPP ได้มีการลงนามความตกลง แต่ยังมีได้มีผลบังคับใช้ โดยประเทศสมาชิกแต่ละประเทศจะต้องดำเนินการตามกระบวนการภายในประเทศของตน และคาดว่าจะใช้เวลาอีกราว 1-2 ปี กว่าที่ความตกลงจะมีผลบังคับใช้ ทั้งนี้ ประเทศสมาชิก TPP ที่บรูไนฯ ยังไม่ได้ทำความตกลงการค้าเสรีด้วยได้แก่ แคนาดา เม็กซิโก เปรู และสหรัฐฯ ดังแสดงในตารางที่ 2-1

ตารางที่ 2-1 ความตกลงการค้าเสรีของบรูไนฯ และประเทศคู่ภาคี

ความตกลงการค้าเสรี	ประเทศคู่ภาคี	สถานะการเจรจา
ASEAN Free Trade Area (AFTA)	อาเซียน (บรูไนฯ – กัมพูชา – อินโดนีเซีย – สปป.ลาว – มาเลเซีย – เมียนมา – ฟิลิปปินส์ – สิงคโปร์ – ไทย – เวียดนาม)	มีผลบังคับใช้ 28 มกราคม พ.ศ. 2535
ASEAN – China Free Trade Area (ACFTA)	อาเซียน – จีน	มีผลบังคับใช้ ด้านการค้าสินค้า 1 พฤษภาคม พ.ศ. 2548 ด้านการค้าบริการ 1 มกราคม พ.ศ. 2550
ASEAN – Japan Comprehensive Economic Partnership (AJCEP)	อาเซียน – ญี่ปุ่น	มีผลบังคับใช้ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2551
ASEAN – Korea Free Trade Agreement (AKFTA)	อาเซียน – เกาหลีใต้	มีผลบังคับใช้ ด้านการค้าบริการ 1 พฤษภาคม พ.ศ. 2552 ด้านการค้าสินค้า 1 มกราคม พ.ศ. 2553
ASEAN – India Free Trade Agreement (AIFTA)	อาเซียน – อินเดีย	มีผลบังคับใช้ 1 มกราคม พ.ศ. 2553
ASEAN – Australia – New Zealand Free Trade Area (AANZFTA)	อาเซียน – ออสเตรเลีย – นิวซีแลนด์	มีผลบังคับใช้ 1 มกราคม พ.ศ. 2553
Brunei – Japan Economic Cooperation Partnership Agreement (BJEPA)	บรูไนฯ – ญี่ปุ่น	มีผลบังคับใช้ 31 กรกฎาคม พ.ศ. 2551
Trans-Pacific Strategic Economic Partnership Agreement (TPSEP)	บรูไนฯ – นิวซีแลนด์ – ชิลี – สิงคโปร์	มีผลบังคับใช้ 28 พฤษภาคม พ.ศ. 2549

ความตกลงการค้าเสรี	ประเทศคู่ภาคี	สถานะการเจรจา
Trans-Pacific Partnership Agreement (TPP)	ชิลี - นิวซีแลนด์ - สิงคโปร์ - บรูไน - สหรัฐฯ - ออสเตรเลีย - เปรู - เวียดนาม - มาเลเซีย - เม็กซิโก - แคนาดา - ญี่ปุ่น	อยู่ระหว่างดำเนินการให้ความตกลง TPP มีผลบังคับใช้ลงนามแล้ว 4 กุมภาพันธ์ 2559
ASEAN-Hong Kong Free Trade Agreement (AHKFTA)	อาเซียน - ฮองกง	อยู่ระหว่างการเจรจา
Regional Comprehensive Economic Partnership (RCEP)	อาเซียน - ออสเตรเลีย - นิวซีแลนด์ - จีน - เกาหลีใต้ - ญี่ปุ่น - อินเดีย	อยู่ระหว่างการเจรจา

หมายเหตุ: ข้อมูล ณ เดือนมีนาคม พ.ศ. 2559

ที่มา: บริษัท โบลลิเกอร์ แอนด์ คอมพานี (ประเทศไทย) จำกัด รวบรวมจาก WTO Trade Policy Review และ ARIC

2.2.3. โครงสร้างอัตราภาษีนำเข้า

โครงสร้างอัตราภาษีนำเข้าของบรูไน แสดงไว้ในตารางที่ 2-2 และ 2-3 โดยจะพบว่าอัตราภาษีนำเข้าที่ใช้จริง (MFN Applied Rate) เฉลี่ยของบรูไน ต่ำมากเพียงร้อยละ 1.2 โดยในกลุ่มสินค้าเกษตรจะมีอัตราภาษีต่ำกว่าในกลุ่มสินค้าที่มีใช้สินค้าเกษตร โดยเมื่อพิจารณาแยกตามรายประเภทสินค้า สินค้าที่มีอัตราภาษีนำเข้าที่ใช้จริงเฉลี่ยสูงที่สุดของประเทศ คือกลุ่มสินค้าเครื่องจักรไฟฟ้า (Electrical Machinery) ซึ่งมีอัตราภาษีเฉลี่ยอยู่ที่ระดับร้อยละ 5.1 ส่วนกลุ่มสินค้าที่มีอัตราภาษีนำเข้าที่ใช้จริงเฉลี่ยสูงรองลงมา ได้แก่ สินค้าในกลุ่มรองเท้าและเครื่องหนัง (Leather, Footwear, etc) และสินค้าในกลุ่มอุตสาหกรรมอื่นๆ (Manufactures, n.e.s.) (อัตราภาษีนำเข้าที่ใช้จริงเฉลี่ยของสินค้าทั้งสองกลุ่มอยู่ที่ร้อยละ 3.2 และ 2.7 ตามลำดับ)

ตารางที่ 2-2 โครงสร้างอัตราภาษีนำเข้าของบรูไน

หน่วย: ร้อยละ

อัตราภาษี	สินค้า		
	ทั้งหมด	สินค้าเกษตร	สินค้านำเข้าใช้เกษตร
อัตราภาษีเฉลี่ยผูกพัน (Simple average final bound)	25.4	32.0	24.4
อัตราภาษีเฉลี่ย MFN ที่ใช้จริง (Simple average MFN applied)	1.2	0.1	1.3
อัตราภาษีเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักการค้า (Trade weighted average)	1.5	0.1	1.7

ที่มา: รวบรวมจาก WTO Tariff Profile 2015

ตารางที่ 2-3 โครงสร้างอัตราภาษีนำเข้าของบรูไนฯ จำแนกตามประเภทสินค้า

หน่วย: ร้อยละ

กลุ่มสินค้า	อัตราภาษีเฉลี่ยผูกพัน	อัตราภาษีเฉลี่ย MFN ที่ใช้จริง	สัดส่วนการนำเข้า*
ผลิตภัณฑ์จากสัตว์	25.8	0.0	1.5
ผลิตภัณฑ์นม	21.0	0.0	1.2
พืชผักและผลไม้	26.4	0.0	2.3
ชาและกาแฟ	15.3	1.3	0.8
ธัญพืชและของปรุงแต่งจากธัญพืช	21.8	0.1	3.8
เมล็ดพืชและผลไม้ที่มีน้ำมัน	20.0	0.0	0.5
น้ำตาลและขนมทำจากน้ำตาล	27.5	0.0	0.2
เครื่องดื่มและยาสูบ	206.5	0.0	1.6
ฝ้าย	20.0	0.0	0.0
ผลิตภัณฑ์เกษตรอื่นๆ	20.7	0.0	2.5
ปลาและผลิตภัณฑ์จากปลา	21.6	0.0	1.5
ผลิตภัณฑ์แร่และเหล็ก	20.3	0.3	17.8
น้ำมัน	20.0	0.6	7.7
เคมีภัณฑ์	20.9	0.5	9.4
ไม้และของทำด้วยไม้	25.7	1.6	3.4
สิ่งทอ	25.9	0.8	1.4
เครื่องนุ่งห่ม	30.0	0.0	3.0
รองเท้าและเครื่องหนัง	23.6	3.2	2.4
เครื่องจักรที่ไม่ใช้ไฟฟ้า	28.2	2.6	14.5
เครื่องจักรไฟฟ้า เครื่องใช้ไฟฟ้า	38.8	5.1	9.0
พาหนะและอุปกรณ์การขนส่ง	24.3	2.4	11.4
อุตสาหกรรมอื่นๆ	23.7	2.7	4.0

หมายเหตุ: * สัดส่วนมูลค่าการนำเข้ากลุ่มสินค้านั้นๆ ต่อมูลค่าการนำเข้าทั้งหมด

ที่มา: รวบรวมจาก WTO Tariff Profile 2015

2.3. นโยบายการต่างประเทศ

Ministry of Foreign Affairs and Trade เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบการสานสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยบรูไนฯ ได้ให้ความสำคัญกับความร่วมมือภายใต้กรอบอาเซียน ความร่วมมือในกรอบอนุภูมิภาค การสร้างความสัมพันธ์ในระดับทวิภาคีกับประเทศต่างๆ ทั้งในทางการค้า การลงทุน และทางทหาร ทั้งนี้ หลักการการดำเนินนโยบายต่างประเทศที่สำคัญ ได้แก่ การเคารพ

อธิปไตย อิสรภาพและบูรณภาพทางดินแดนของประเทศต่างๆ การยอมรับความเท่าเทียม การเคารพสิทธิในกิจการภายในประเทศโดยไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวซึ่งกันและกัน การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งด้วยสันติวิธี และความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อผลประโยชน์ร่วมกัน⁷

สำหรับข้อมูลสถานทูต บรูไนฯ ได้จัดตั้งสถานทูตบรูไนฯ ณ กรุงเทพมหานคร และในขณะเดียวกัน ไทยก็ได้จัดตั้งสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงบันดาร์เสรีเบกาวัน เช่นเดียวกัน⁸

---

⁷ <http://www.mofat.gov.bn>

⁸ <http://www.thaiembassy.org/bsb/>

บทที่ 3

ภาพรวมการค้าและการลงทุนของเนการาบรูไนดารุสซาลาม

3.1 ภาพรวมการค้าสินค้า

3.1.1 การส่งออกสินค้า

มูลค่าการส่งออกสินค้าของบรูไนฯ มีการขยายตัวค่อนข้างมากในช่วงปี พ.ศ. 2553-2555 จาก 9,013 ล้านดอลลาร์สหรัฐในปี พ.ศ. 2553 เพิ่มขึ้นเป็น 13,001 ล้านดอลลาร์สหรัฐในปี พ.ศ. 2555 จากนั้นจึงหดตัวลงอย่างต่อเนื่อง จนกระทั่งเหลือเพียง 6,343 ล้านดอลลาร์สหรัฐในปี พ.ศ. 2558 อันเนื่องมาจากราคาน้ำมันดิบในตลาดโลกที่ลดต่ำลง ทั้งนี้ หากพิจารณาภาพรวมตั้งแต่ปี พ.ศ. 2553-2558 จะพบว่ามูลค่าการส่งออกสินค้าของบรูไนฯ มีอัตราการเติบโตเฉลี่ยสะสมต่อปี (Compound Annual Growth Rate หรือ CAGR¹) เท่ากับร้อยละ -6.79 ดังแสดงในภาพที่ 3-1

¹ อัตราการเติบโตเฉลี่ยสะสมต่อปี (CAGR) เป็นอัตราการเติบโตที่เสมือนว่าการเติบโตเกิดขึ้นเท่าๆ กันทุกปี โดยวัดจากมูลค่าในปีแรกและปีสุดท้าย ซึ่งมีสูตรการคำนวณดังต่อไปนี้

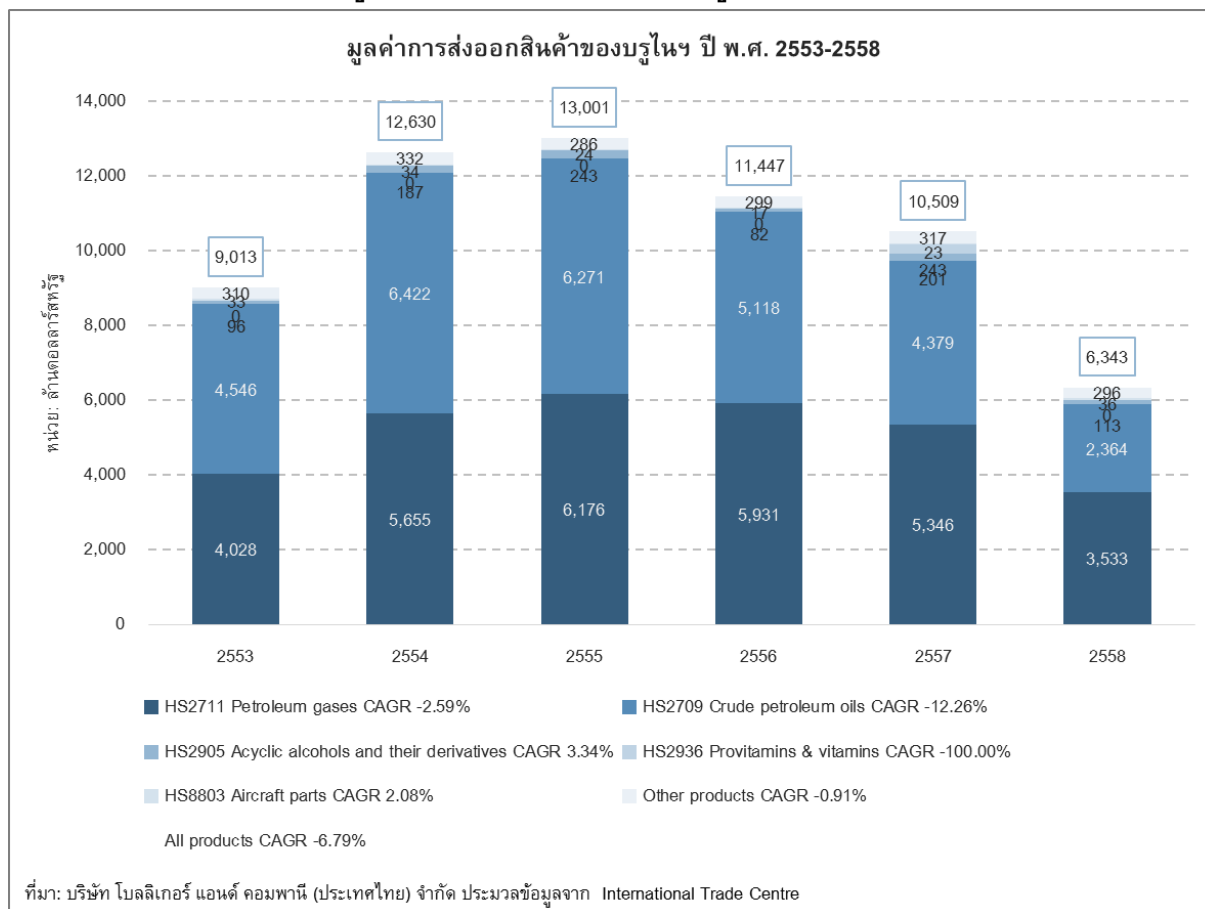
$$CAGR(t_0, t_n) = \left(\frac{V(t_n)}{V(t_0)} \right)^{\frac{1}{t_n - t_0}} - 1$$

โดย $V(t_0)$ คือ มูลค่าของปีที่เริ่มคำนวณ
 $V(t_n)$ คือ มูลค่าของปีที่สิ้นสุดการคำนวณ
 $(t_n - t_0)$ คือ ปีที่สิ้นสุดคำนวณลบด้วยปีที่เริ่มคำนวณ

ยกตัวอย่างเช่น สมมติว่ามูลค่าส่งออกในปี พ.ศ. 2544 เท่ากับ 11,217 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และมีมูลค่าการส่งออกในปี พ.ศ. 2554 เท่ากับ 35,736 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ดังนั้น อัตราการเติบโตเฉลี่ยที่จะทำให้มูลค่าการค้าในปี พ.ศ. 2544 โดจนถึงมูลค่าการค้าในปี พ.ศ. 2554 คือร้อยละ 12.28 เป็นต้น

ภาพที่ 3-1 มูลค่าการส่งออกสินค้าของบรูไนฯ ปี พ.ศ. 2553-2558

รายการสินค้าที่บรูไนฯ ส่งออกได้มากที่สุดในช่วงปี พ.ศ. 2553-2558 คือ ก๊าซปิโตรเลียม และน้ำมันปิโตรเลียมดิบ โดยมีสัดส่วนมูลค่าการส่งออกร้อยละ 47.94 และ 47.24 ของการส่งออกทั้งหมด (ตามลำดับ) ส่วนการส่งออกสินค้าอื่นๆ อยู่ในสัดส่วนที่น้อยมากหากเปรียบเทียบกับสินค้า 2 ชนิดข้างต้น ดังแสดงในตารางที่ 3-1

ตารางที่ 3-1 สินค้าส่งออกหลัก 10 อันดับแรกของบรูไนฯ ปี พ.ศ. 2553-2558

อันดับ	รหัสพิกัดศุลกากร	รายการสินค้า	มูลค่าการส่งออกเฉลี่ยของบรูไนฯ ปี 2553-2558	อัตราการเติบโตของมูลค่าการส่งออกของบรูไนฯ ปี 2553-2558	ส่วนแบ่งของมูลค่าการส่งออกของบรูไนฯ ปี 2553-2558
		รายการสินค้าทั้งหมด	10,490.51	-6.79%	100.00%
1	HS2711	ก๊าซปิโตรเลียมและก๊าซไฮโดรคาร์บอนอื่นๆ	5,111.63	-2.59%	48.73%
2	HS2709	น้ำมันปิโตรเลียมดิบและน้ำมันดิบที่ได้จากแรปิทมินัส	4,850.11	-12.26%	46.23%

อันดับ	รหัสพิกัดศุลกากร	รายการสินค้า	มูลค่าการส่งออกเฉลี่ยของบรูไนฯ ปี 2553-2558	อัตราการเติบโตของมูลค่าการส่งออกของบรูไนฯ ปี 2553-2558	ส่วนแบ่งของมูลค่าการส่งออกของบรูไนฯ ปี 2553-2558
3	HS2905	อะไซคลิกแอลกอฮอล์ และอนุพันธ์ชนิดฮาโลเจนเต็ต ไนเตรเต็ตหรือชนิดไนโตรเซเต็ตของอะไซคลิกแอลกอฮอล์	153.75	3.34%	1.47%
4	HS2936	โพรวิตามินและวิตามิน ที่ได้จากรวมชาติหรือจากการสังเคราะห์ (รวมถึงวิตามินธรรมชาติที่เข้มข้น) และอนุพันธ์ของของดังกล่าว ที่ใช้ประโยชน์หลักเป็นวิตามิน รวมทั้งสิ่งผสมระหว่างของดังกล่าวซึ่งจะอยู่ในตัวทำลายใดหรือไม่ก็ตาม	40.52	-100.00%	0.39%
5	HS8803	ส่วนประกอบของของตามประเภทที่ 88.01 หรือ 88.02	27.90	2.08%	0.27%
6	HS8517	เครื่องโทรพิมพ์ โทรสาร โทรศัพท์และอุปกรณ์	18.52	-27.16%	0.18%
7	HS9999	สินค้าอื่นๆ ที่ไม่ได้ระบุไว้ในที่อื่น	14.48	-9.77%	0.14%
8	HS8431	ส่วนประกอบที่เหมาะสมสำหรับใช้เฉพาะหรือส่วนใหญ่ใช้กับเครื่องจักรตามประเภทที่ 84.25 ถึง 84.30	10.54	1.84%	0.10%
9	HS8479	เครื่องจักรและเครื่องใช้กลที่มีหน้าที่การทำงานเป็นเอกเทศ ที่ไม่ได้ระบุหรือรวมไว้ในที่อื่นในตอนี้	9.96	-9.37%	0.09%
10	HS9015	อุปกรณ์และเครื่องใช้ในการสำรวจ (รวมถึงการสำรวจโดยวิธีการถ่ายรูป) ใช้ในทางอุทกศาสตร์ สมุทรศาสตร์ อุทกวิทยา อุตุนิยมวิทยา หรือทางธรณีฟิสิกส์ (ไม่รวมถึงเข็มทิศ) รวมทั้งเครื่องหาพิสัย	9.73	1.30%	0.09%

หมายเหตุ: อัตราการเติบโตที่ปรากฏ คือ อัตราการเติบโตเฉลี่ยสะสมต่อปี (อัตราการเติบโตแบบ CAGR)

ที่มา: บริษัท โบลลิเกอร์ แอนด์ คอมพานี (ประเทศไทย) จำกัด ประมวลข้อมูลจาก International Trade Centre (ITC)

ตลาดส่งออกสำคัญ 5 อันดับแรกของบรูไนฯ ได้แก่ ญี่ปุ่น (ร้อยละ 41.17) เกาหลีใต้ (ร้อยละ 15.22) อินเดีย (ร้อยละ 8.07) ออสเตรเลีย (ร้อยละ 7.96) และอินโดนีเซีย (ร้อยละ 5.15) ในขณะที่ไทยเป็นตลาดส่งออกอันดับ 7 ของบรูไนฯ โดยมีส่วนแบ่งตลาดอยู่ที่ร้อยละ 3.54

ตารางที่ 3-2 ตลาดส่งออกหลัก 5 อันดับแรกของบรูไนฯ ปี พ.ศ. 2553-2558

อันดับ	ประเทศ	มูลค่าการส่งออกเฉลี่ยของบรูไนฯ ปี พ.ศ. 2553-2558	อัตราการเติบโตของมูลค่าการส่งออกของบรูไนฯ ปี พ.ศ. 2553-2558	ส่วนแบ่งของมูลค่าการส่งออกของบรูไนฯ ปี พ.ศ. 2553-2558
	โลก	10,490.51	-6.79%	100.00%
1	ญี่ปุ่น	4,318.55	-10.06%	41.17%
2	เกาหลีใต้	1,597.12	-8.00%	15.22%
3	อินเดีย	846.19	2.74%	8.07%
4	ออสเตรเลีย	834.81	-24.96%	7.96%
5	อินโดนีเซีย	540.07	-30.67%	5.15%
	ประเทศอื่นๆ	2,353.76	7.17%	22.44%

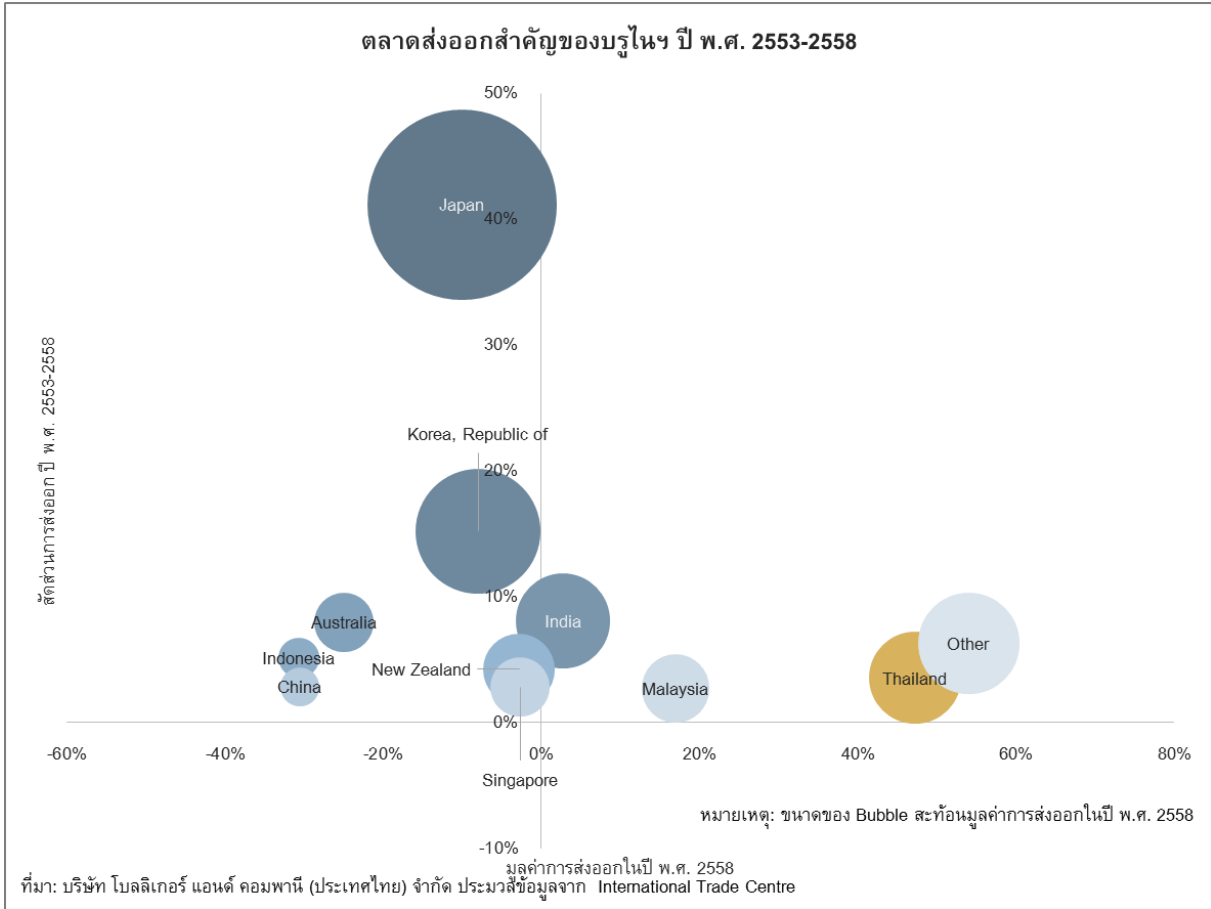
หมายเหตุ: อัตราการเติบโตที่ปรากฏ คือ อัตราการเติบโตเฉลี่ยสะสมต่อปี (อัตราการเติบโตแบบ CAGR)

ที่มา: บริษัท โบลีเกอร์ แอนด์ คอมพานี (ประเทศไทย) จำกัด ประมวลข้อมูลจาก International Trade Centre (ITC)

หากพิจารณาตลาดส่งออกสำคัญของบรูไนฯ จะพบว่า ในช่วงปี พ.ศ. 2553-2558 ตลาดส่งออกหลักของบรูไนฯ อย่างญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ ต่างมีทิศทางการเติบโตของมูลค่าการส่งออกสินค้าเป็นลบ ในขณะที่การส่งออกไปยังไทยและมาเลเซียมีอัตราการเติบโตที่ค่อนข้างสูง ดังแสดงในภาพที่ 3-2

ภาพที่ 3-2 ตลาดส่งออกสำคัญของบรูไนฯ ปี พ.ศ. 2553-2558

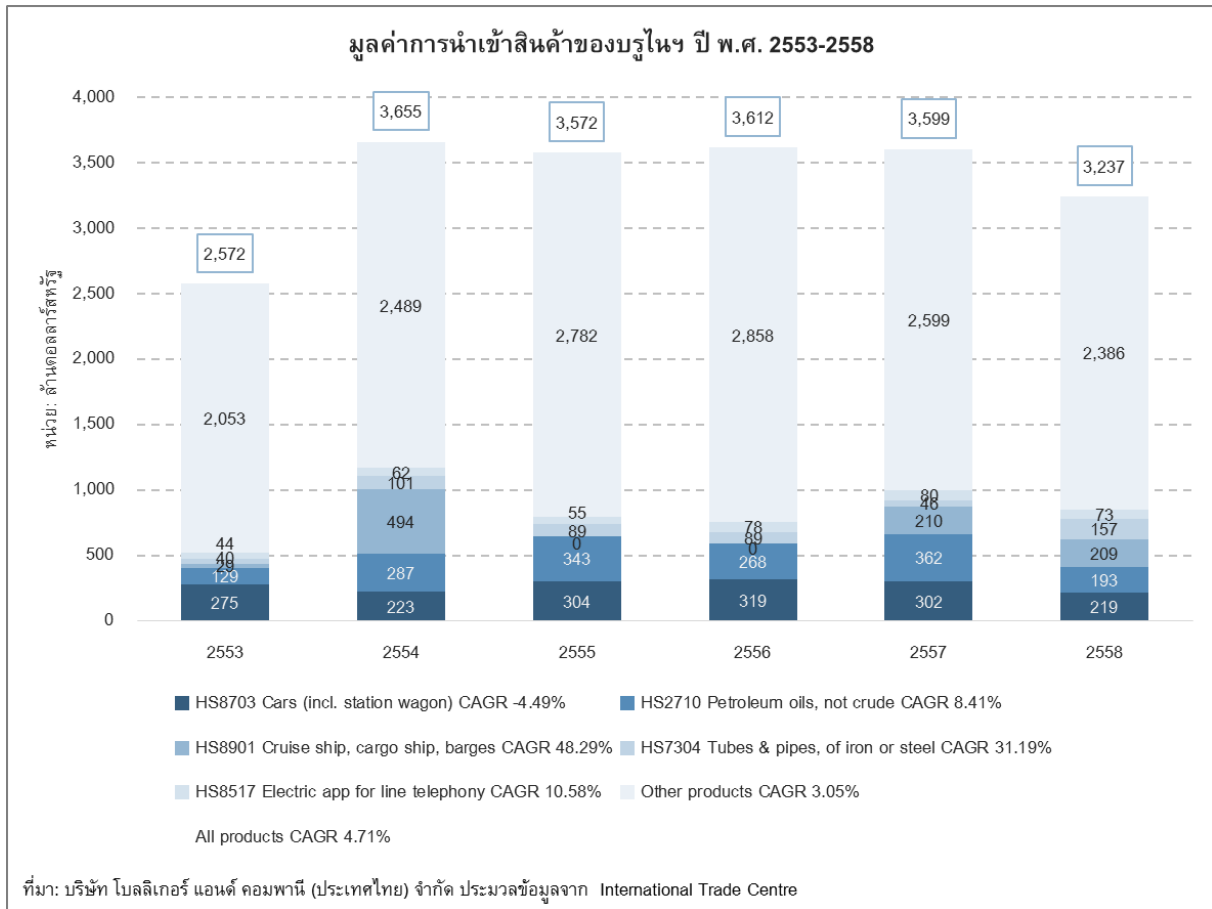

3.1.2 การนำเข้าสินค้า

การนำเข้าสินค้าของบรูไนฯ โดยรวมมีทิศทางการเติบโตที่เพิ่มขึ้น โดยในปี พ.ศ. 2553 มูลค่าการนำเข้าของสินค้าของบรูไนฯ อยู่ที่ 2,572 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และเพิ่มขึ้นไปอยู่ที่ 3,655 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี พ.ศ. 2554 และค่อนข้างคงที่หลังจากนั้น อย่างไรก็ตาม มูลค่าการนำเข้าของบรูไนฯ หดตัวลงในปี พ.ศ. 2558 มาอยู่ที่ 3,237 ล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยคิดเป็นอัตราการเติบโตแบบ CAGR ระหว่างปี พ.ศ. 2553-2558 อยู่ที่ร้อยละ 4.71 ดังแสดงในภาพที่ 3-3

ภาพที่ 3-3 มูลค่าการนำเข้าสินค้าของบรูไน ปี พ.ศ. 2553-2558

รายการสินค้าที่บรูไน นำเข้าเป็นสำคัญในช่วงปี พ.ศ. 2553-2558 คือ รถยนต์ โดยมีสัดส่วนมูลค่าการนำเข้าเป็นสัดส่วนร้อยละ 8.11 ของการนำเข้าทั้งหมดของประเทศในช่วงปีดังกล่าว ส่วนสินค้าที่มีการนำเข้ารองลงมา ได้แก่ น้ำมันปิโตรเลียม เรือโดยสาร ท่อเหล็ก เครื่องโทรศัพท์ เครื่องสุขภัณฑ์ อาหารสัตว์ ยารักษาโรค และเครื่องคอมพิวเตอร์ ดังแสดงในตารางที่ 3-3

ตารางที่ 3-3 สินค้านำเข้าหลัก 10 อันดับแรกของบรูไน ปี พ.ศ. 2553-2558

อันดับ	รหัสพิกัดศุลกากร	รายการสินค้า	มูลค่าการนำเข้าเฉลี่ยของบรูไน ปี 2553-2558	อัตราการเติบโตของมูลค่าการนำเข้าของบรูไน ปี 2553-2558	ส่วนแบ่งของมูลค่าการนำเข้าของบรูไน ปี 2553-2558
		รายการสินค้าทั้งหมด	3,374.51	4.71%	100.00%
1	HS8703	รถยนต์และยานยนต์อื่นๆ ที่ออกแบบสำหรับขนส่งบุคคลเป็นหลัก (นอกจากของตามประเภทที่ 87.02) รวมถึงสเตชันแวกอนและรถแข่ง	273.54	-4.49%	8.11%

อันดับ	รหัสพิกัดศุลกากร	รายการสินค้า	มูลค่าการนำเข้าเฉลี่ยของบรูไนฯ ปี 2553-2558	อัตราการเติบโตของมูลค่าการนำเข้าของบรูไนฯ ปี 2553-2558	ส่วนแบ่งของมูลค่าการนำเข้าของบรูไนฯ ปี 2553-2558
2	HS2710	น้ำมันปิโตรเลียมและน้ำมันที่ได้จากแร่ปิทูมินัส นอกจากนี้เป็นน้ำมันดิบ รวมทั้งสิ่งปรุงแต่งที่ไม่ได้ระบุหรือรวมไว้ในที่อื่น ซึ่งมีน้ำมันปิโตรเลียมหรือน้ำมันที่ได้จากแร่ปิทูมินัสตั้งแต่ร้อยละ 70 ขึ้นไปโดยน้ำหนัก ซึ่งน้ำมันเหล่านี้เป็นองค์ประกอบหลักของสิ่งปรุงแต่งนั้น เคสน้ำมัน	263.74	8.41%	7.82%
3	HS8901	เรือโดยสาร เรือทัศนอาจร เรือข้ามฟาก เรือสินค้า เรือพวงและยานน้ำที่คล้ายกัน สำหรับขนส่งบุคคลหรือของ	156.97	48.29%	4.65%
4	HS7304	หลอดหรือท่อ และโพรไฟล์กลวง ไร้ตะเข็บ ทำด้วยเหล็ก (นอกจากเหล็กหล่อ) หรือเหล็กกล้า	87.02	31.19%	2.58%
5	HS8517	เครื่องโทรพิมพ์ โทรสาร โทรศัพท์และอุปกรณ์	65.22	10.58%	1.93%
6	HS8803	ส่วนประกอบของของตามประเภทที่ 88.01 หรือ 88.02	59.93	-10.74%	1.78%
7	HS8481	แท๊ป ก๊อ กวาล์ว และเครื่องใช้ที่คล้ายกัน สำหรับใช้กับหลอดหรือท่อ เปลือกบอยเลอร์ แท็งก์ แว้ด หรือใช้กับของที่คล้ายกัน รวมถึงวาล์วลดความดันและวาล์วที่ควบคุมโดยอุณหภูมิ	59.88	6.38%	1.77%
8	HS2309	ของปรุงแต่งชนิดที่ใช้ในการเลี้ยงสัตว์	54.93	5.97%	1.63%
9	HS3004	ยารักษาหรือป้องกันโรค (ไม่รวมถึงของตามประเภท 30.02 30.05 หรือ 30.06) ที่ประกอบด้วยผลิตภัณฑ์ผสมหรือผลิตภัณฑ์ไม่ผสมสำหรับใช้รักษาหรือป้องกันโรค ที่จัดทำขึ้นเพื่อใช้ตามขนาดที่กำหนด (รวมถึงของที่จัดทำขึ้นในลักษณะเพื่อให้ผ่านทางผิวหนัง) หรือในลักษณะหรือบรรจุภาชนะเพื่อการขายปลีก	54.61	1.12%	1.62%
10	HS8471	เครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ	47.41	-4.14%	1.40%

หมายเหตุ: อัตราการเติบโตที่ปรากฏ คือ อัตราการเติบโตเฉลี่ยสะสมต่อปี (อัตราการเติบโตแบบ CAGR)

ที่มา: บริษัท โบลลิเกอร์ แอนด์ คอมพานี (ประเทศไทย) จำกัด ประมวลข้อมูลจาก International Trade Centre (ITC)

แหล่งนำเข้าสำคัญของบรูไนฯ ได้แก่ มาเลเซีย (ร้อยละ 20.82) สิงคโปร์ (ร้อยละ 19.39) จีน (ร้อยละ 10.29) สหรัฐอเมริกา (ร้อยละ 9.82) และเกาหลีใต้ (ร้อยละ 7.49) ตามลำดับ ทั้งนี้

ไทยเป็นแหล่งนำเข้าอันดับ 7 ของบรูไนฯ โดยมีส่วนแบ่งตลาดอยู่ที่ร้อยละ 4.78 ดังที่แสดงในตารางที่ 3-4

ตารางที่ 3-4 แหล่งนำเข้าหลัก 5 อันดับแรกของบรูไนฯ ปี พ.ศ. 2553-2558

อันดับ	ประเทศ	มูลค่าการนำเข้าเฉลี่ยของบรูไนฯ ปี 2553-2558	อัตราการเติบโตเฉลี่ยของมูลค่าการนำเข้าของบรูไนฯ ปี 2553-2558	ส่วนแบ่งของมูลค่าการนำเข้าของบรูไนฯ ปี 2553-2558
	โลก	3,374.51	4.71%	100.00%
1	มาเลเซีย	702.61	2.53%	20.82%
2	สิงคโปร์	654.47	-1.39%	19.39%
3	จีน	347.21	13.28%	10.29%
4	สหรัฐอเมริกา	331.34	6.59%	9.82%
5	เกาหลีใต้	252.75	39.59%	7.49%
	ประเทศอื่นๆ	1,086.13	2.09%	32.19%

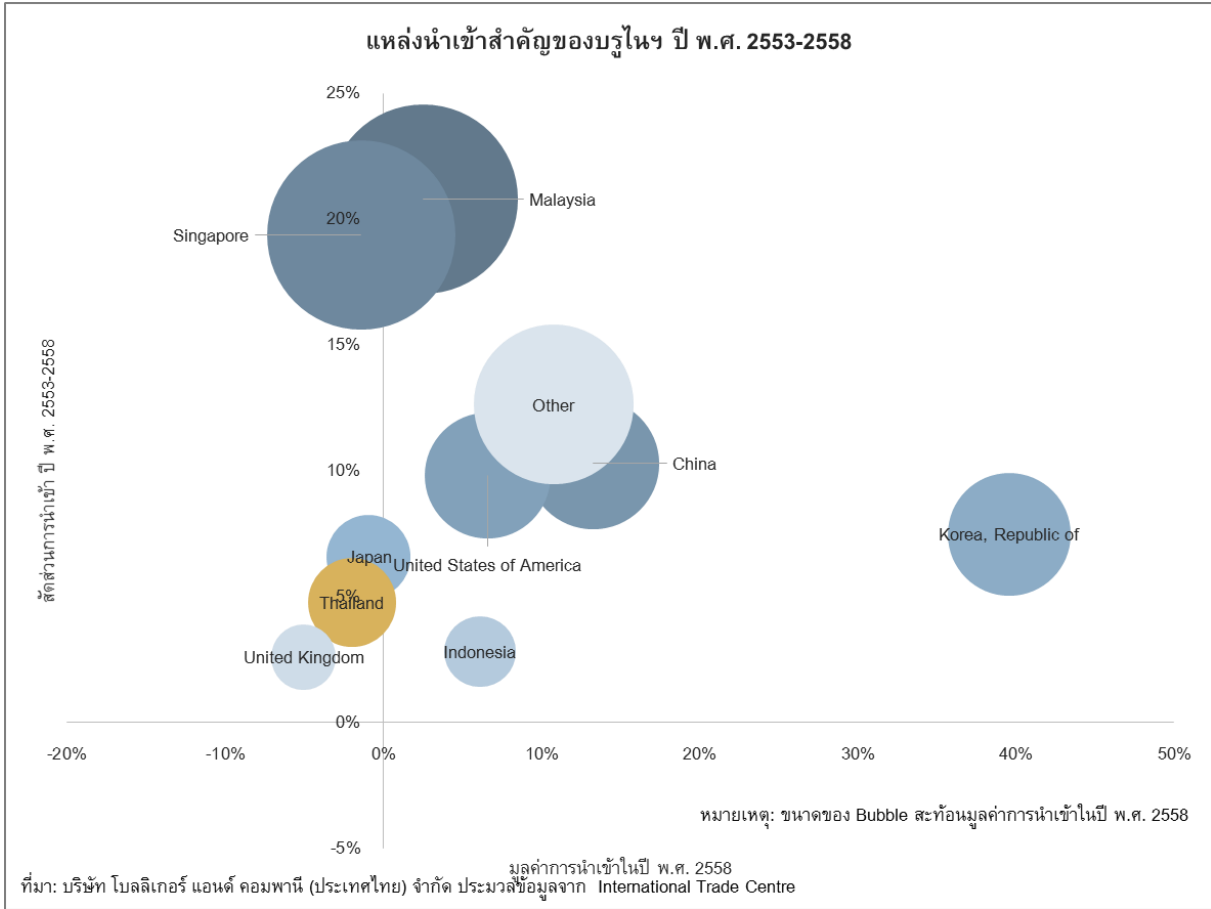
หมายเหตุ: อัตราการเติบโตที่ปรากฏ คือ อัตราการเติบโตเฉลี่ยสะสมต่อปี (อัตราการเติบโตแบบ CAGR)

ที่มา: บริษัท โบลลิเกอร์ แอนด์ คอมพานี (ประเทศไทย) จำกัด ประมวลข้อมูลจาก International Trade Centre (ITC)

หากพิจารณาแหล่งนำเข้าที่สำคัญของบรูไนฯ ดังแสดงในภาพที่ 3-4 จะพบว่า เกาหลีใต้เป็นแหล่งนำเข้าที่มีการเติบโตสูงมาก โดยมีอัตราการเติบโตเฉลี่ยสะสมสูงถึงร้อยละ 39.59 ต่อปี ในขณะที่มูลค่าการนำเข้าของไทยหดตัวลงเล็กน้อยในอัตราร้อยละ -1.95

ภาพที่ 3-4 แหล่งนำเข้าสำคัญของบรูไนฯ ปี พ.ศ. 2553-2558

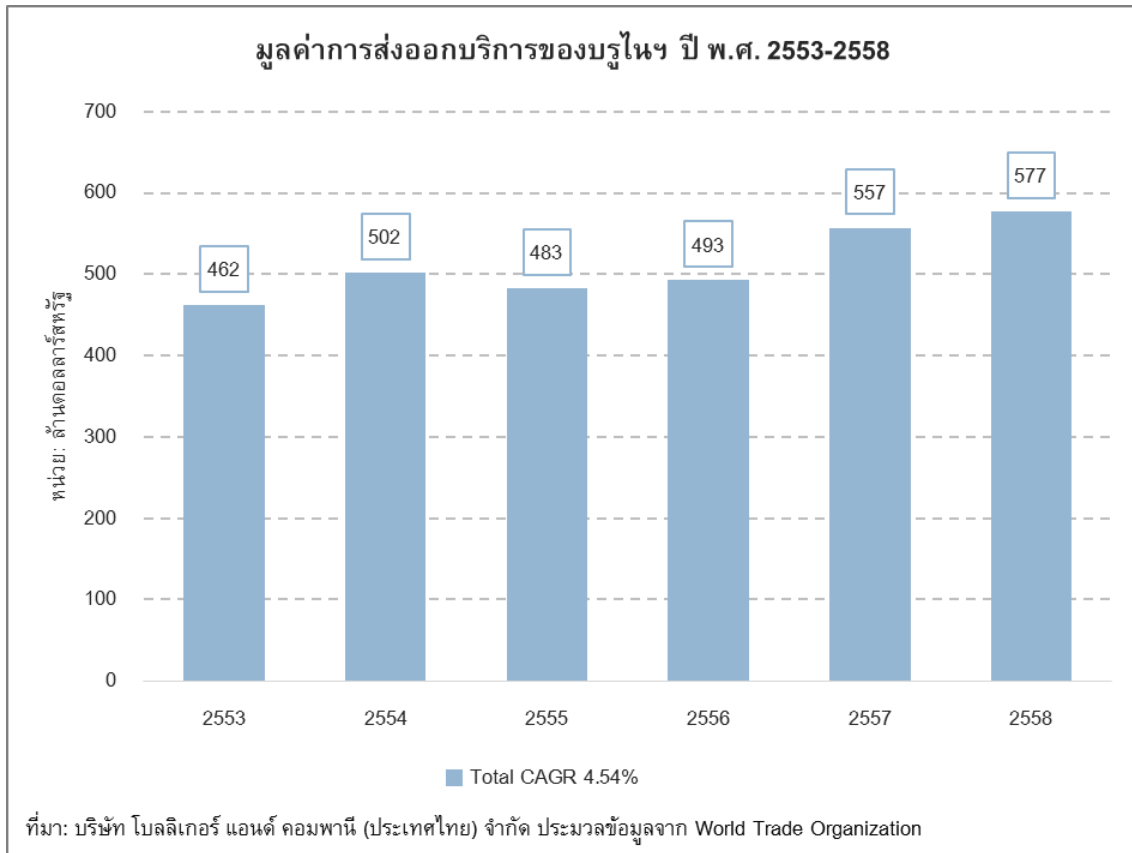
3.2 ภาพรวมการค้าบริการ

3.2.1 การส่งออกบริการ

มูลค่าการส่งออกบริการของบรูไนฯ เพิ่มขึ้นจาก 462 ล้านดอลลาร์สหรัฐในปี พ.ศ. 2553 ไปอยู่ที่ประมาณ 500 ล้านดอลลาร์สหรัฐในช่วงปี พ.ศ. 2554-2556 จากนั้นจึงขยายตัวขึ้นเป็น 557 ล้านดอลลาร์สหรัฐในปี พ.ศ. 2557 และเป็น 577 ล้านดอลลาร์สหรัฐในปี พ.ศ. 2558 โดยมี CAGR ระหว่างปี พ.ศ. 2553-2558 ร้อยละ 4.54 ดังแสดงในภาพที่ 3-5 ทั้งนี้ ฐานข้อมูลของ WTO ระบุแต่เพียงว่าเป็นการส่งออกบริการเชิงพาณิชย์ทั้งหมดเท่านั้น โดยที่ไม่ได้มีการจำแนกประเภทของบริการโดยละเอียดเพิ่มเติมแต่อย่างใด

ภาพที่ 3-5 มูลค่าการส่งออกบริการของบรูไนฯ ปี พ.ศ. 2553-2558

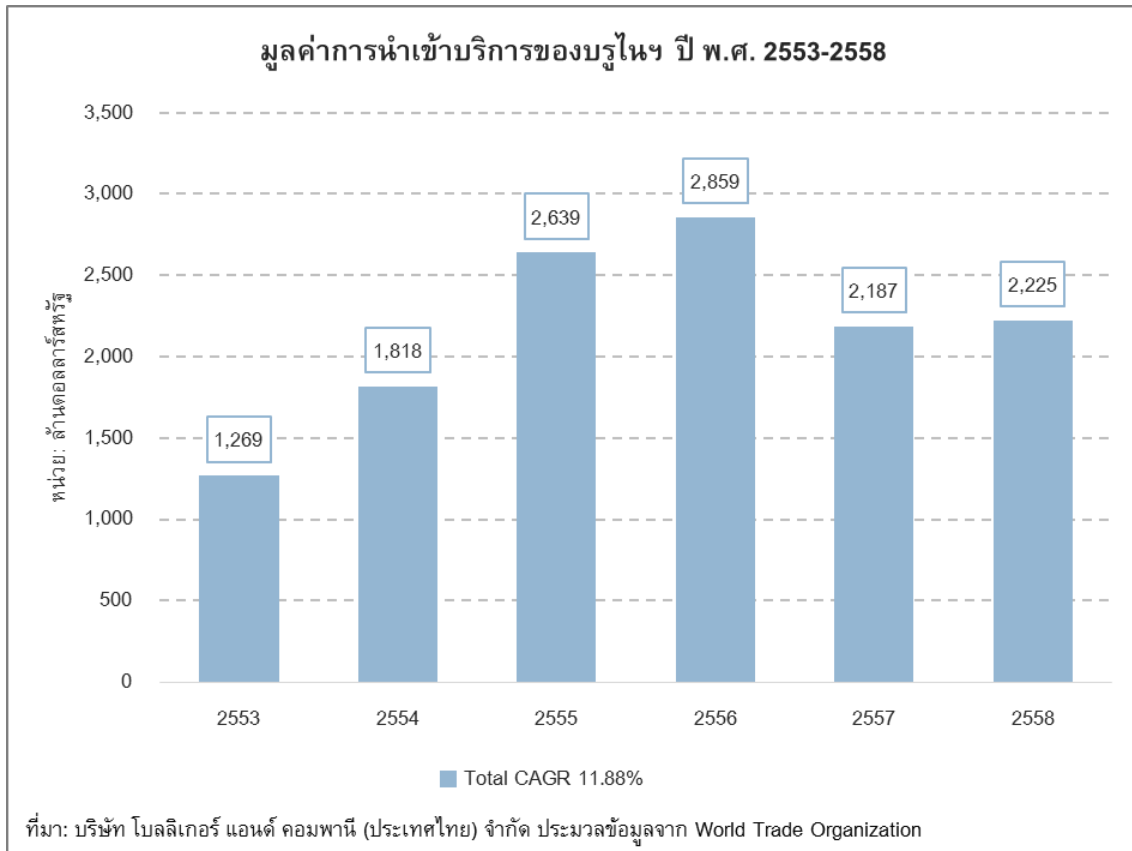

3.2.2 การนำเข้าบริการ

มูลค่าการนำเข้าบริการของบรูไนฯ มีการขยายตัวอย่างรวดเร็วในช่วงปี พ.ศ. 2553-2556 โดยเพิ่มขึ้นจาก 1,269 ล้านดอลลาร์สหรัฐในปี พ.ศ. 2553 เป็น 2,859 ล้านดอลลาร์สหรัฐในปี พ.ศ. 2556 จากนั้นจึงหดตัวลงเหลือ 2,187 และ 2,225 ล้านดอลลาร์สหรัฐในปี พ.ศ. 2557 และ 2558 ตามลำดับ โดยมี CAGR ระหว่างปี พ.ศ. 2553-2558 ร้อยละ 11.88 ดังแสดงในภาพที่ 3-6 ทั้งนี้ ฐานข้อมูลของ WTO ระบุแต่เพียงว่าเป็นการนำเข้าบริการเชิงพาณิชย์ทั้งหมดเท่านั้น โดยที่ไม่ได้มีการจำแนกประเภทของบริการโดยละเอียดเพิ่มเติมแต่อย่างใด

ภาพที่ 3-6 มูลค่าการนำเข้าบริการของบรูไนฯ ปี พ.ศ. 2553-2558

3.3 ภาพรวมการลงทุน

การลงทุนจากต่างประเทศในบรูไนฯ ในช่วงปี พ.ศ. 2556-2557 มีมูลค่าการลงทุนกว่า 1,690 ล้านดอลลาร์บรูไน โดยการลงทุนในธุรกิจเหมืองแร่เป็นภาคธุรกิจที่มีสัดส่วนมากที่สุด รองลงมาด้วยธุรกิจภาคการผลิต และธุรกิจค้าส่งค้าปลีก ในขณะที่ธุรกิจที่เงินลงทุนสุทธิจากต่างประเทศรวมกันใน 2 ปีแล้วติดลบ คือ ธุรกิจภาคการก่อสร้าง ดังแสดงในตารางที่ 3-5

จากตารางที่ 3-6 ประเทศที่มีการลงทุนในบรูไนฯ มากที่สุด ได้แก่ สหราชอาณาจักร เนเธอร์แลนด์ มาเลเซีย ฮองกง และญี่ปุ่น ตามลำดับ โดยสหราชอาณาจักรเป็นผู้ลงทุนรายสำคัญที่สุดในช่วงปี พ.ศ. 2556-2557 สำหรับการลงทุนจากไทยไปยังบรูไนฯ นั้น มีสัดส่วนที่น้อยมาก และไม่ได้ถูกจำแนกไว้ในรายงานของ Department of Economic Planning and Development

ตารางที่ 3-5 มูลค่าการลงทุนจากต่างประเทศสุทธิในรูปไทย ปี พ.ศ. 2556-2557
จำแนกรายอุตสาหกรรม

ภาคอุตสาหกรรม	มูลค่าการลงทุนจากต่างประเทศสุทธิ (Net flow of FDI)		
	2556	2557p	รวม (2556-2557)
เหมืองแร่	698.0	538.6	1,236.6
ภาคการผลิต	142.0	77.3	219.3
การก่อสร้าง	(52.5)	28.5	(23.9)
ค้าส่งค้าปลีก	47.6	74.7	122.3
การเงินและประกันภัย	92.5	(26.4)	66.1
อื่นๆ	42.9	26.9	69.7
รวมทั้งหมด	970.5	719.5	1,690.0

หมายเหตุ: p หมายถึงเป็นตัวเลขประมาณการณเินเบื้องต้น (Preliminary)

ตัวเลขในวงเล็บ แสดงถึงมูลค่าการลงทุนจากต่างประเทศสุทธิ (Net flow of FDI) ที่ไหลเข้ามาในประเทศที่ติดลบ
ที่มา: บริษัท โบลลิเกอร์ แอนด์ คอมพานี (ประเทศไทย) จำกัด รวบรวมจาก Department of Economic Planning and Development (JPKE) (เข้าถึงข้อมูล ณ วันที่ 27 กรกฎาคม พ.ศ. 2559)

ตารางที่ 3-6 มูลค่าการลงทุนจากต่างประเทศสุทธิในรูปไทย ปี พ.ศ. 2556-2557
จำแนกรายประเทศผู้ลงทุน

ภาคอุตสาหกรรม	มูลค่าการลงทุนจากต่างประเทศสุทธิ (Net flow of FDI)		
	2556	2557p	รวม (2556-2557)
มาเลเซีย	4.3	116.8	121.1
สิงคโปร์	(14.8)	62.0	47.1
เยอรมนี	19.2	10.3	29.5
เนเธอร์แลนด์	143.1	68.1	211.2
สหราชอาณาจักร	539.0	380.6	919.6
สหภาพยุโรปอื่นๆ	2.9	3.7	6.6
ฮ่องกง	116.4	(37.8)	78.7
ญี่ปุ่น	19.8	33.7	53.5
สหรัฐอเมริกา	(6.7)	(49.2)	(55.8)
อื่นๆ	147.3	131.3	278.6
รวมทั้งหมด	970.5	719.5	1,690.0

หมายเหตุ: p หมายถึงเป็นตัวเลขประมาณการณเินเบื้องต้น (Preliminary)

ตัวเลขในวงเล็บ แสดงถึงมูลค่าการลงทุนจากต่างประเทศสุทธิ (Net flow of FDI) ที่ไหลเข้ามาในประเทศที่ติดลบ
ที่มา: บริษัท โบลลิเกอร์ แอนด์ คอมพานี (ประเทศไทย) จำกัด รวบรวมจาก Department of Economic Planning and Development (JPKE) (เข้าถึงข้อมูล ณ วันที่ 27 กรกฎาคม พ.ศ. 2559)

บทที่ 4

นโยบาย กฎหมาย กฎระเบียบ ที่เกี่ยวข้องกับการลงทุน

4.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการลงทุน

บรูไนฯ มีหน่วยงานที่สนับสนุนการลงทุนเป็นจำนวนมาก โดยสามารถแบ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการลงทุนออกได้เป็นสองลักษณะ ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ และหน่วยงานภาคเอกชน

4.1.1 หน่วยงานภาครัฐ

หน่วยงานภาครัฐที่มีบทบาทสำคัญต่อการลงทุนในบรูไนฯ ที่สำคัญ ได้แก่

- Brunei Economic Development Board (BEDB) เป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ส่งเสริมการลงทุนจากต่างชาติมายังบรูไนฯ โดยเป็นจุดเริ่มต้นจุดแรกที่นักลงทุนต่างชาติควรจะต้องติดต่อเพื่อเข้ามาลงทุนในบรูไนฯ (คล้ายกับสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนของไทย)
- Registry of Companies & Business Names (ROCBN) เป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่รับจดทะเบียนธุรกิจและชื่อบริษัทในบรูไนฯ ดำเนินงานภายใต้ Ministry of Finance
- FDI Action and Support Center (FAST) เป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ประสานงานระหว่างนักลงทุนต่างชาติกับหน่วยงานในกระทรวงต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนสอดส่องดูแลการลงทุนของนักลงทุนต่างชาติ
- Darussalam Enterprise (DARe) เป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่อำนวยความสะดวกแก่ภาคอุตสาหกรรมในประเทศ และนักลงทุนต่างชาติภายหลังจากที่ได้จัดตั้งและเริ่มดำเนินกิจการในบรูไนฯ แล้ว รวมถึงเป็นหน่วยงานที่ดูแลเขตอุตสาหกรรมทั้งหมดในบรูไนฯ อีกด้วย
- กองทุน Strategic Development Capital (SDC) เป็นกองทุนของรัฐบาลบรูไนฯ ที่จะเป็นผู้ร่วมลงทุนกับนักลงทุนต่างชาติ โดยที่เป็นการลงทุนในลักษณะ Passive กล่าวคือ เป็นการลงทุนเพียงเพื่อให้รัฐบาลบรูไนฯ ได้มีผู้แทนเข้าไปมีส่วนร่วมในการดูแลผลประโยชน์สำคัญของประเทศ โดยที่รัฐบาลบรูไนฯ ไม่ได้ต้องการจะมีส่วนออกเสียงในการบริหารจัดการธุรกิจนั้นๆ แต่อย่างใด

- Ministry of Primary Resources and Tourism (MPRT) เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบการอนุมัติโครงการลงทุนที่เกี่ยวกับทรัพยากรพื้นฐานและการท่องเที่ยว
- Brunei International Financial Centre (BIFC) เป็นหน่วยงานที่ให้บริการและให้คำปรึกษาด้านการเงินให้แก่นักลงทุนในบรูไนฯ และมุ่งให้บรูไนฯ เป็นศูนย์กลางธนาคารและแหล่งการค้านอกประเทศในภูมิภาค โดยมีระบบการเงินแบบทั่วไปและระบบการเงินอิสลาม ซึ่งระบบการเงินทั้ง 2 ระบบต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง

4.1.2 หน่วยงานภาคเอกชน

หน่วยงานภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการลงทุนในบรูไนฯ ที่สำคัญ ได้แก่

- National Chamber of Commerce and Industry of Brunei Darussalam – เป็นหอการค้าของบรูไนฯ ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อรักษาผลประโยชน์ของบริษัทหรือกิจการในบรูไนฯ โดยมีสมาชิกเป็นบริษัทที่ประกอบธุรกิจในทุกภาคอุตสาหกรรม

4.2 นโยบายด้านการลงทุน

4.2.1 นโยบายด้านการลงทุนที่สำคัญ

บรูไนฯ มีนโยบายดึงดูดการลงทุน โดยออกกฎหมายส่งเสริมการลงทุน พ.ศ. 2518 และการจัดตั้ง Ministry of Industry and Primary Resources (MIPR) ขึ้นในปี พ.ศ. 2532 ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็น Ministry of Primary Resources and Tourism (MPRT) เพื่อเชื้อเชิญนักลงทุนต่างชาติให้ลงทุนพัฒนาอุตสาหกรรมต่างๆ ในบรูไนฯ เพื่อรองรับการขยายตัวเศรษฐกิจและกระจายความเสี่ยงจากการพึ่งพาอุตสาหกรรมปิโตรเลียมของประเทศ โดยให้สิทธิประโยชน์ต่างๆ จำนวนมาก ทั้งในด้านภาษี แหล่งเงินทุน และอื่นๆ

รัฐบาลบรูไนฯ ยังได้ลงนามความตกลงเพื่อการส่งเสริมและคุ้มครองการลงทุน (Investment Guarantee Agreements) กับประเทศสมาชิกอาเซียน ภายใต้ความตกลงว่าด้วยการลงทุนอาเซียน (ASEAN Comprehensive Investment Agreement: ACIA) ครอบคลุมการลงทุนเรื่อง การเปิดเสรี (Liberalization) การคุ้มครอง (Protection) การส่งเสริม (Promotion) และการอำนวยความสะดวก

(Facilitation) ครอบคลุมการลงทุนในธุรกิจ 5 สาขา ประกอบด้วย เกษตร ประมง ป่าไม้ เหมืองแร่ และอุตสาหกรรมการผลิต รวมถึงบริการที่เกี่ยวข้องกับ 5 สาขาข้างต้น ซึ่งครอบคลุมถึงการลงทุนทางตรงจากต่างประเทศ (Foreign Direct Investment: FDI) และการลงทุนในหลักทรัพย์ (Portfolio Investment) อันเป็นผลมาจากการที่รัฐบาลระบุในต้องการองค์ความรู้จากผู้เชี่ยวชาญในสาขาธุรกิจต่างๆ นอกเหนือจากภาคพลังงาน เพื่อเป็นการปูทางไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจในภาคส่วนอื่นๆ ของประเทศ และการเติบโตอย่างยั่งยืนต่อไปในอนาคตที่ไม่อาจพึ่งพาภาคพลังงานเพียงอย่างเดียวได้อีกต่อไป

4.2.2 อุตสาหกรรมที่ได้รับการส่งเสริม

กลุ่มอุตสาหกรรมที่ BEDB ให้การส่งเสริมเป็นพิเศษ (Priority Business Cluster) ได้แก่

- อุตสาหกรรมวิทยาศาสตร์เพื่อสุขภาพ (Life Science) อันประกอบไปด้วยผลิตภัณฑ์ยาและอาหารเสริม เทคโนโลยีชีวภาพ เทคโนโลยีทางการแพทย์ และเครื่องสำอาง
- อุตสาหกรรมธุรกิจการเกษตร (Agri Business) อันประกอบไปด้วยการเกษตร การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และการผลิต แปรรูป และจัดจำหน่ายอาหาร
- อุตสาหกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) อันประกอบไปด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ สื่อดิจิทัล การเชื่อมต่ออุปกรณ์ต่างๆ ด้วยอินเทอร์เน็ต ศูนย์ข้อมูล และเทคโนโลยีที่มีความก้าวหน้า
- อุตสาหกรรมบริการ (Services) อันประกอบไปด้วยโลจิสติกส์ การซ่อมบำรุงเรือ การซ่อมบำรุงอากาศยาน บริการทางการเงิน การท่องเที่ยว และการศึกษา

4.2.3 เขตอุตสาหกรรม เขตเศรษฐกิจพิเศษ และเขตส่งเสริมการส่งออก/ เขตส่งเสริมการค้าเสรี

ปัจจุบัน DARE เป็นหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ในการบริหารจัดการเขตอุตสาหกรรม (Industrial Park) ทั้งหมดในบรูไน¹ ทั้งในส่วนของเขตอุตสาหกรรมที่เป็นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (Small and Medium Enterprises: SME)² ส่วนของเขตอุตสาหกรรมที่เป็นการลงทุน

¹ ปัจจุบัน มีเขตอุตสาหกรรมในบรูไนฯ ทั้งสิ้น 19 แห่ง (ข้อมูลจาก DARE ณ มีนาคม พ.ศ. 2559)

² ผู้แทนของ DARE ชี้แจงว่าผู้ประกอบการที่เป็น SME โดยทั่วไปหมายถึงกิจการที่มีจำนวนลูกจ้างไม่เกิน 100 คน

โดยตรงจากต่างประเทศ (Foreign Direct Investment: FDI) และส่วนของเขตอุตสาหกรรมพิเศษ (Special Sites) โดยเขตอุตสาหกรรมที่สำคัญและเปิดให้นักลงทุนต่างชาติเข้าไปลงทุน ได้แก่

- **Pulau Muara Besar** มีเนื้อที่ 955 เฮกตาร์ ตั้งอยู่ห่างจากท่าเรือ Muara เพียง 4 กิโลเมตร และอยู่ห่างจากสนามบินนานาชาติบรูไนฯ 24 กิโลเมตร โดยเขตอุตสาหกรรมดังกล่าวมุ่งเน้นการลงทุนในภาคอุตสาหกรรมปิโตรเคมี ปัจจุบันนี้มีนักลงทุนจับจองพื้นที่ไปแล้วประมาณร้อยละ 37 โดยเป็นการลงทุนจากบริษัทจีน คือ บริษัท Hengyi Industries
- **Salambigar Industrial Park** มีเนื้อที่ 121 เฮกตาร์ ตั้งอยู่ห่างจากท่าเรือ Muara 20 กิโลเมตร และอยู่ห่างจากสนามบินนานาชาติบรูไนฯ 11 กิโลเมตร โดยเขตอุตสาหกรรมดังกล่าวมุ่งเน้นการลงทุนในอุตสาหกรรมอาหารแปรรูป อุตสาหกรรมยา อุตสาหกรรมเครื่องสำอาง และอุตสาหกรรมเบาอื่นๆ ปัจจุบันนี้มีนักลงทุนจับจองพื้นที่ไปแล้วประมาณร้อยละ 23 เช่น บริษัท Simpor Pharma ซึ่งเป็นการร่วมทุนระหว่างนักลงทุนจากแคนาดา กับกองทุนของรัฐบาลบรูไนฯ เป็นต้น
- **Rimba Digital Junction** มีเนื้อที่ 15 เฮกตาร์ ตั้งอยู่ห่างจาก (Tungku Submarine Landing Station (SEA-ME-WE3 และ AAG cables) เพียง 2 กิโลเมตร โดยเขตอุตสาหกรรมดังกล่าวมุ่งเน้นการลงทุนในธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) รวมทั้งธุรกิจไฮเทคอื่นๆ ปัจจุบันนี้มีนักลงทุนจับจองพื้นที่ไปแล้วประมาณร้อยละ 24 โดยเป็นการลงทุนจากบริษัทแคนาดาที่ร่วมทุนกับรัฐบาลบรูไนฯ คือ บริษัท CAE Brunei MPTC
- **Bukit Panggal Industrial Park** มีเนื้อที่ 50 เฮกตาร์ ตั้งอยู่ห่างจากท่าเรือ Muara 60 กิโลเมตร และอยู่ห่างจากสนามบินนานาชาติบรูไนฯ 40 กิโลเมตร โดยเขตอุตสาหกรรมดังกล่าวมุ่งเน้นการลงทุนในอุตสาหกรรมพลังงาน ปัจจุบันนี้ ยังไม่มีนักลงทุนเข้าไปใช้พื้นที่
- **Sungai Liang Industrial Park (SPARK)** มีเนื้อที่ 271 เฮกตาร์ ตั้งอยู่ห่างจากท่าเรือ Muara 90 กิโลเมตร และอยู่ห่างจากสนามบินนานาชาติบรูไนฯ 80 กิโลเมตร โดยเขตอุตสาหกรรมดังกล่าวมุ่งเน้นการลงทุนในอุตสาหกรรมปิโตรเคมี ปัจจุบันนี้มีนักลงทุนจับจองพื้นที่ไปแล้วประมาณร้อยละ 41 โดยเป็นการลงทุนจากบริษัท

ญี่ปุ่นที่เข้ามาร่วมทุนกับรัฐบาลบรูไนฯ คือ บริษัท Brunei Methanol Company (BMC)

- **Telisai Industrial Park (TIS)** มีเนื้อที่ 2,808 เฮกตาร์ ตั้งอยู่ห่างจากท่าเรือ Muara 81 กิโลเมตร และอยู่ห่างจากสนามบินนานาชาติบรูไนฯ 64 กิโลเมตร โดยเขตอุตสาหกรรมดังกล่าวมุ่งเน้นการลงทุนในอุตสาหกรรมเกษตร การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และอุตสาหกรรมเกษตรอินทรีย์ (Organic Farming) ปัจจุบันมีบริษัท Golden Corporation จากไต้หวันเข้าไปลงทุนแล้ว
- **Bio-Innovation Corridor** มีเนื้อที่ 22 เฮกตาร์ ตั้งอยู่ห่างจากท่าเรือ Muara ราว 30 กิโลเมตร และอยู่ห่างจากสนามบินนานาชาติบรูไนฯ ราว 10 กิโลเมตร โดยเขตอุตสาหกรรมดังกล่าวมุ่งเน้นการลงทุนในอุตสาหกรรมอาหารแปรรูป และอุตสาหกรรมยาที่มีมูลค่าเพิ่มสูง ปัจจุบันนี้ มีนักลงทุนจับจองพื้นที่ไปแล้ว 3 แปลง จากทั้งสิ้น 25 แปลง โดยเป็นบริษัทของนักลงทุนญี่ปุ่นที่เข้ามาลงทุนในเขตอุตสาหกรรมนี้
- **Anggerek Desa Tech Park** ตั้งอยู่ในตัวเมืองของกรุงบันดาร์เสรีเบกาวัน โดยเขตอุตสาหกรรมดังกล่าวมุ่งเน้นการลงทุนในธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร (ICT) โดยเฉพาะการจัดตั้งสำนักงานใหญ่ หรือสำนักงานให้บริการหลังการขาย

ทั้งนี้ ในปัจจุบัน บรูไนฯ ยังไม่มีเขตอุตสาหกรรมที่ถูกพัฒนาโดยภาคเอกชนแต่อย่างใด อย่างไรก็ตาม เขตอุตสาหกรรมส่วนใหญ่ในบรูไนฯ ซึ่งถูกพัฒนาจากรัฐบาลมีการอำนวยความสะดวกแก่ผู้ประกอบการที่เข้ามาลงทุน เช่น การจัดสร้างโครงสร้างพื้นฐานด้านสาธารณูปโภคเพื่อรองรับการลงทุน เป็นต้น

4.3 กฎหมายและกฎระเบียบด้านการลงทุน

4.3.1 กฎหมายด้านการลงทุน

4.3.1.1 ภาพรวมกฎหมายด้านการลงทุน

กฎหมายสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการลงทุนในบรูไนฯ มีดังนี้

- Business Name Act – ระบุข้อกำหนดของการจดทะเบียนชื่อธุรกิจ และวิธีการใช้เพื่อดำเนินธุรกิจ
- Business Registration Act – ระบุถึงขั้นตอนและข้อกำหนดในการจัดตั้งธุรกิจ อันหมายรวมถึงกิจการเจ้าของเดี่ยวและห้างหุ้นส่วน
- Companies Act – ระบุข้อกำหนดและขั้นตอนต่างๆ ในการจัดตั้ง การจัดสรรหุ้น การรายงานผลประกอบการ การเปลี่ยนแปลงต่างๆ ไปจนถึงการเลิกกิจการของบริษัท
- Investment Incentives Order 2001 – เป็นคำสั่งที่กำหนดขึ้นเพื่อกำหนดสิทธิประโยชน์ในการส่งเสริมการลงทุน

4.3.1.2 รูปแบบธุรกิจที่สามารถดำเนินการได้ในประเทศ

ในบรูไนฯ รูปแบบธุรกิจสามารถดำเนินการได้ทั้งหมดมี 6 รูปแบบ ซึ่งจำแนกออกได้เป็น 3 ส่วนหลัก ได้แก่ธุรกิจ (Business) บริษัท (Company) และกิจการร่วมค้า (Joint Venture) ดังนี้

ธุรกิจ (Business)

หมายถึงกิจการที่จดทะเบียนภายใต้ Business Registration Act โดยบริษัทต่างชาติจะไม่สามารถจดทะเบียนธุรกิจได้ ยกเว้นจะได้รับจดทะเบียนภายใต้ Companies Act แล้ว โดยรูปแบบธุรกิจมี 2 รูปแบบ คือ

- กิจการซึ่งมีเจ้าของแต่เพียงรายเดียว (Sole Proprietorship) โดยผู้ประกอบการต่างชาติจะไม่สามารถจดทะเบียนในรูปแบบกิจการเจ้าของคนเดียวได้

- **ห้างหุ้นส่วน (Partnership)** จำนวนหุ้นส่วนจะต้องอยู่ระหว่าง 2 ถึง 20 ราย (หากหุ้นส่วนมากกว่า 20 รายต้องจดทะเบียนเป็นบริษัทภายใต้กฎหมาย Comapay Act) โดยสามารถเป็นได้ทั้งบริษัทท้องถิ่นหรือบุคคลธรรมดา หรือสำนักงานสาขาของบริษัทต่างชาติได้ ซึ่งโดยปกติหุ้นส่วนอย่างน้อย 1 หุ้นส่วน จะต้องเป็นผู้ประกอบการสัญชาติบรูไนฯ หรือผู้มีถิ่นพำนักในบรูไนฯ ทั้งนี้ ผู้ประกอบการต่างชาติที่ต้องการจดทะเบียนเป็นห้างหุ้นส่วนจะต้องจดทะเบียน ภายใต้กฎหมายการจดทะเบียนบริษัทและได้รับการอนุมัติจาก สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง และสำนักงานแรงงานก่อน อนึ่ง ห้างหุ้นส่วนได้รับการยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคล (Corporate Tax)

บริษัท (Company)

หมายถึงกิจการที่จดทะเบียนภายใต้ Companies Act (Chapter 39) มีสถานะเป็นนิติบุคคล ซึ่งมีสิทธิสามารถเป็นเจ้าของทรัพย์สินและถูกฟ้องร้องดำเนินคดีได้ และมีข้อความแสดงนิติฐานะอยู่ท้ายชื่อบริษัท

ในการจดทะเบียนบริษัทในบรูไนฯ มีเงื่อนไขสำคัญ 2 ข้อ คือ

- กรรมการอย่างน้อย 1 ใน 2 คน (หรืออย่างน้อย 2 คน ในกรณีที่มิได้มีกรรมการมากกว่า 2 คน) จะต้องเป็นผู้มีถิ่นพำนักในบรูไนฯ (Brunei Darussalam Resident)
- มีกรรมการอย่างน้อย 2 คน โดยไม่มีการกำหนดสัดส่วนการถือหุ้นโดยผู้ประกอบการต่างชาติ ทั้งนี้ รัฐบาลบรูไนฯ อาจระบุสัดส่วนการถือหุ้นผู้ประกอบการบรูไนฯ ในกรณีที่บริษัทเข้าร่วมการประมูลใบอนุญาต (Government Licenses) หรือ การประมูลงาน (Jobs Bidding)

โดยรูปแบบของบริษัทมี 3 รูปแบบด้วยกัน

- **บริษัทเอกชน (Private Company) (Sedirian Berhad or SDB. BHD)** ตามข้อบังคับของบริษัท (Article of Association) ไม่สามารถจำหน่ายหุ้นสู่สาธารณะ (Prohibit public to subscribe for shares or debentures) และจำกัดจำนวนผู้ถือหุ้นระหว่าง 2-50 คน โดยผู้ถือหุ้นไม่จำเป็นต้องเป็นผู้ประกอบการสัญชาติ

บรูไน หรือพำนักอยู่ในบรูไน ทั้งนี้ บริษัทในเครือสามารถถือหุ้นของบริษัทแม่ได้ และไม่มีข้อกำหนดจดทะเบียนขั้นต่ำ

- **บริษัทมหาชน (Public Company) (Berhad or BHD)** บริษัทมหาชนจดทะเบียนเป็นบริษัทจำกัดหรือบริษัทไม่จำกัดก็ได้ และสามารถจำหน่ายหุ้นสู่สาธารณะได้โดยเสรี มีผู้ถือหุ้นอย่างน้อย 7 คน ทั้งนี้ กรรมการอย่างน้อยครึ่งหนึ่งต้องเป็นสัญชาติบรูไน หรือพำนักอยู่ในบรูไน ซึ่งไม่มีข้อกำหนดเงินทุนขั้นต่ำ
- **สาขา (Branch)** บริษัทต่างชาติที่ไม่ได้จดทะเบียนจัดตั้งธุรกิจภายใต้กฎหมายบรูไน ต้องจดทะเบียนเป็นสำนักงานสาขา โดยต้องมีสำนักงานตั้งอยู่ในบรูไน และแต่งตั้งชาวบรูไน เป็นตัวแทน สำนักงานสาขาจะต้องส่งรายงานงบการเงินและแบบภาษีประจำปีต่อนายทะเบียน ไม่มีข้อกำหนดทุนจดทะเบียนขั้นต่ำ โดยต้องชำระภาษีเงินได้นิติบุคคลที่ร้อยละ 18.5 ของกำไรขั้นต้น

บริษัทเอกชนและมหาชนต้องแต่งตั้งผู้สอบบัญชี (Auditor) และจัดให้มีการสอบบัญชี นอกจากนี้ บริษัทต้องส่งรายงานงบการเงินประจำปีต่อ ROCBN และแบบแสดงรายการภาษีต่อ Collector of Income Tax (CIT, Ministry of Finance) โดยชำระภาษีเงินได้นิติบุคคลที่ร้อยละ 18.5 ของกำไรสุทธิ

กิจการร่วมค้า (Joint Venture)

กิจการร่วมค้าสามารถจดทะเบียนเป็นบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนได้ โดยบริษัทร่วมค้า (Corporate Joint-venture) ผู้ถือหุ้นมีความรับผิดชอบต่อหนี้สินจำกัด ในขณะที่ ห้างหุ้นส่วนร่วมค้า (Partnership Joint-venture) ผู้ถือหุ้นมีภาระความรับผิดชอบไม่จำกัด

ทั้งนี้ ผู้ประกอบการต่างชาติสามารถถือหุ้นได้ร้อยละ 100 ในบางประเภทธุรกิจเท่านั้น เช่น อุตสาหกรรมเทคโนโลยีสูง (High-Tech) หรืออุตสาหกรรมที่เน้นการส่งออก (Export-oriented) แต่หากธุรกิจต้องใช้ทรัพยากรธรรมชาติท้องถิ่นมาก หรือเกี่ยวข้องกับความมั่นคงทางอาหารของบรูไน ผู้ประกอบการต่างชาติจะไม่สามารถถือครองหุ้นได้ร้อยละ 100 ได้

4.3.1.3 กิจการที่มีเงื่อนไขในการลงทุน/การประกอบธุรกิจ

บรูไนฯ ไม่มีข้อจำกัดในการถือหุ้นในบริษัทที่ดำเนินธุรกิจในบรูไนฯ ของชาวต่างชาติ แต่จาก Companies Act ได้ระบุว่า ในการจัดตั้งบริษัท จำเป็นต้องมีกรรมการอย่างน้อย 1 ใน 2 คน (หรืออย่างน้อย 2 คน ในกรณีที่มีกรรมการมากกว่า 2 คน) ที่จะต้องเป็นผู้มีถิ่นพำนักในบรูไนฯ (Brunei Darussalam Resident)

4.3.1.4 กิจการที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุน

รัฐบาลบรูไนฯ จะให้การส่งเสริมการลงทุนแก่นักลงทุนที่ลงทุนในบางกิจการตาม Investment Incentives Order 2001 โดยกิจการที่ได้รับการส่งเสริม ได้แก่

- อุตสาหกรรมบุกเบิก/ผู้ริเริ่ม (Pioneer Industries): สาขาที่ได้รับสถานะผู้บุกเบิก ได้แก่ ปุ๋ยและยาฆ่าแมลง เครื่องจักรหนักที่เกี่ยวข้องกับการก่อสร้างและการเกษตร เคมีภัณฑ์ ปิโตรเคมีภัณฑ์ พลาสติกและส่วนประกอบ สินค้าบริโภคและของตกแต่งบ้าน เทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม การแปรรูปอาหารและบรรจุหีบห่อ เทคโนโลยีสุขภาพ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เทคโนโลยีทางทะเล เหล็กและผลิตภัณฑ์เหล็ก การบริการการบิน และสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม
- บริษัทบุกเบิก/ผู้ริเริ่มด้านบริการ (Pioneer Services Companies) สาขาที่ได้รับสถานะผู้บุกเบิก ได้แก่ การบริการที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร วิศวกรรมและสถาปัตยกรรม การขนส่งทางภาคพื้น การศึกษา การเงิน เทคโนโลยีสาธารณสุข เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ด้านสิ่งบันเทิงและสื่อ การบริการที่เกี่ยวข้องกับการคลังสินค้า และการท่องเที่ยว
- บริษัทหลังจากการบุกเบิก/ริเริ่ม (Post-Pioneer Companies)
- การขยายวิสาหกิจที่มีอยู่แล้ว (Expansion of Established Enterprises)
- การขยายบริษัทธุรกิจบริการ (Expanding Services Companies)
- การผลิตสินค้าเพื่อส่งออก (Production for Export): กิจกรรมผลิตที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร ป่าไม้ และประมง
- ธุรกิจบริการเพื่อการส่งออก (Services for Export) : กิจกรรมบริการที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ บริการวิศวกรรมและสถาปัตยกรรม การศึกษา การบริการที่เกี่ยวข้อง

เครื่องจักรและอุปกรณ์อุตสาหกรรม เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และ
การบริการวิชาชีพต่างๆ

- การจูงใจเพื่อการค้าระหว่างประเทศ (International Trade Incentives)
- เงินกู้ต่างประเทศเพื่อการผลิต (Foreign Loans for Productive Equipment)
- เงินสนับสนุนเพื่อการลงทุน (Investment Allowances)
- การจูงใจด้านคลังสินค้าและบริการ (Warehousing and Services Incentives)
- การลงทุนในบริษัทเทคโนโลยีใหม่ (Investment in New Technology Companies)
- การลงทุนในต่างประเทศและธุรกิจเงินร่วมลงทุน (Overseas Investment and Venture Capital Incentives)

โดยรายละเอียดของสิทธิประโยชน์แต่ละรูปแบบเป็นดังนี้

➤ รูปแบบสิทธิประโยชน์ที่สำคัญของอุตสาหกรรมที่มีสถานะผู้บุกเบิก (Pioneer Industries)

สำหรับผู้ลงทุนในอุตสาหกรรมที่เป็นสถานะผู้บุกเบิกจะได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษี
ดังนี้

- หากมีค่าใช้จ่ายในสินค้านำเข้า (Fixed Capital Expenditure) ไม่น้อยกว่า 500,000 ดอลลาร์สหรัฐฯ แต่ไม่น้อยกว่า 2,500,000 ดอลลาร์สหรัฐฯ จะได้รับการยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลเป็นเวลา 5 ปี นับตั้งแต่วันที่เริ่มผลิต และสามารถขยายระยะเวลาการยกเว้นภาษีได้เป็น 8 ปี หากมีการลงทุนเพิ่มจนมีมูลค่ารวมไม่น้อยกว่า 2,500,000 ดอลลาร์สหรัฐฯ ภายในปีถัดจากปีที่ระยะเวลาการยกเว้นภาษี 5 ปี แรกสิ้นสุดลง
- หากมีค่าใช้จ่ายในสินค้านำเข้า (Fixed Capital Expenditure) เกินกว่า 2,500,000 ดอลลาร์สหรัฐฯ จะได้รับการยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลเป็นเวลา 8 ปี และสามารถขยายระยะเวลาการยกเว้นภาษีได้รวมเป็นไม่เกิน 11 ปี
- หากลงทุนในเขตอุตสาหกรรมเทคโนโลยีสูง (High-tech Park) จะได้รับการยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลเป็นเวลา 11 ปี โดยสามารถขยายระยะเวลาการยกเว้นภาษีได้ไม่เกินคราวละ 5 ปี และรวมทั้งสิ้นไม่เกินกว่า 20 ปี

➤ **รูปแบบสิทธิประโยชน์ที่สำคัญของบริการที่มีสถานะผู้บุกเบิก (Pioneer Services)**

ผู้ที่ลงทุนในการบริการที่เป็นสถานะผู้บุกเบิกจะได้รับการยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลเป็นเวลา 8 ปี ถึง 11 ปี ตามแต่ดุลยพินิจของรัฐมนตรี

➤ **รูปแบบสิทธิประโยชน์ที่สำคัญของบริษัทที่มีสถานะหลังจากการบุกเบิก (Post-Pioneer Companies)**

ผู้ที่ลงทุนในบริษัทที่มีสถานะหลังจากการบุกเบิกจะได้รับการยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลเป็นเวลาไม่เกิน 6 ปี โดยขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของรัฐมนตรี และรัฐมนตรีอาจพิจารณาขยายเวลาการยกเว้นภาษีได้ แต่ทั้งหมดต้องไม่เกิน 11 ปี

➤ **รูปแบบสิทธิประโยชน์ที่สำคัญของการขยายกิจการที่มีอยู่แล้ว**

ผู้ที่ขยายการลงทุนในกิจการที่มีอยู่แต่เดิมแล้ว อาจได้รับการพิจารณาสิทธิประโยชน์ดังต่อไปนี้

- หากมีมูลค่าการขยายการลงทุนไม่เกิน 1,000,000 ดอลลาร์บริรูไน จะได้รับการยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลเป็นเวลา 3 ปี
- หากมีมูลค่าการขยายการลงทุนมากกว่า 1,000,000 ดอลลาร์บริรูไน จะได้รับการยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลเป็นเวลา 5 ปี

ทั้งนี้ รัฐมนตรีอาจพิจารณาขยายระยะเวลาการยกเว้นภาษีได้คราวละไม่เกิน 3 ปี โดยระยะเวลายกเว้นภาษีรวมแล้วต้องไม่เกิน 15 ปี

➤ **รูปแบบสิทธิประโยชน์ที่สำคัญของการขยายบริษัทธุรกิจบริการ**

สำหรับกิจการที่ขยายธุรกิจบริการจะได้รับการยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลเป็นเวลาไม่เกิน 11 ปี นับแต่วันเริ่มดำเนินการ เมื่อเข้าเงื่อนไขตามที่กฎหมายกำหนด และสามารถขยายเวลาการยกเว้นภาษีได้คราวละไม่เกิน 5 ปี แต่รวมแล้วต้องไม่เกิน 20 ปี

➤ **รูปแบบสิทธิประโยชน์ที่สำคัญของธุรกิจการผลิตเพื่อส่งออก**

กิจการดังกล่าวจะได้รับการยกเว้นภาษีเงินได้ ภาษีนำเข้าเครื่องจักร อุปกรณ์ ชิ้นส่วนประกอบ โครงสร้างอาคาร ภาษีนำเข้าวัตถุดิบ ตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด

➤ **รูปแบบสิทธิประโยชน์ที่สำคัญของธุรกิจบริการเพื่อส่งออก**

กิจการดังกล่าวจะได้รับการยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลเป็นเวลาไม่เกิน 11 ปี นับแต่วันเริ่มดำเนินการ เมื่อเข้าเงื่อนไขตามที่กฎหมายกำหนด และสามารถขยายเวลาการยกเว้นภาษีได้คราวละไม่เกิน 5 ปี แต่รวมแล้วต้องไม่เกิน 20 ปี นอกจากนี้ กิจการยังสามารถนำเอาเงินเบี่ยเลี้ยงและผลขาดทุนหักออกจากรายได้ได้อีกด้วย

➤ **รูปแบบสิทธิประโยชน์ที่สำคัญของธุรกิจเพื่อการค้าระหว่างประเทศ**

บริษัทที่ส่งออกสินค้าที่ผลิตในบรูไน และมีหรือคาดว่าจะมีมูลค่าการส่งออกสินค้ามากกว่า 3,000,000 ดอลลาร์บรูไนต่อปี หรือบริษัทที่ส่งออกสินค้านี้ดังกล่าวและมีหรือคาดว่าจะมีมูลค่าการค้าทั้งนำเข้าและส่งออกรวมกันมากกว่า 5,000,000 ดอลลาร์บรูไนต่อปี สามารถขอรับการยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลเป็นเวลา 8 ปี นับจากวันที่เริ่มกิจการ

➤ **รูปแบบสิทธิประโยชน์เงินกู้ต่างประเทศเพื่อการผลิต**

สำหรับการกู้เงินจากต่างประเทศเพื่อจุดประสงค์ในการผลิตสินค้าและบริการ กิจการดังกล่าวจะได้รับการยกเว้นภาษีหัก ณ ที่จ่าย สำหรับดอกเบี้ยเงินกู้ต่างประเทศที่ได้รับอนุมัติแล้ว ซึ่งระยะเวลาการได้รับยกเว้นให้เป็นไปตามระยะเวลาในสัญญาทางการเงินนั้นๆ

➤ **รูปแบบสิทธิประโยชน์เงินสนับสนุนเพื่อการลงทุน**

เบี่ยเลี้ยงซึ่งเป็นเงินสนับสนุนเพื่อการลงทุนจะได้รับการยกเว้นภาษีเงินได้ตามระยะเวลาของโครงการนั้น แต่ต้องไม่เกินกว่า 5 ปี นับแต่วันลงทุน ในกรณีของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวได้ไม่เกิน 11 ปี นับแต่วันลงทุน เมื่อเข้าเงื่อนไขตามที่กฎหมายกำหนด

➤ **รูปแบบสิทธิประโยชน์ด้านคลังสินค้าและการบริการ**

กิจการดังกล่าวจะได้รับการยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคล เป็นเวลาไม่เกิน 11 ปี นับแต่วันเริ่มดำเนินการ เมื่อเข้าเงื่อนไขตามที่กฎหมายกำหนด และสามารถขยายเวลาการยกเว้นภาษีออกไปได้อีกคราวหนึ่งเป็นเวลาไม่เกิน 3 ปี แต่ทั้งหมดต้องไม่เกิน 20 ปี

➤ **รูปแบบสิทธิประโยชน์การลงทุนในบริษัทเทคโนโลยีใหม่ (Investment in New Technology Companies) และการลงทุนในต่างประเทศและธุรกิจเงินร่วมลงทุน (Overseas Investment and Venture Capital)**

บริษัทผู้ลงทุนจะได้รับการลดหย่อนตามระดับที่กฎหมายกำหนด และสำหรับการลงทุนในต่างประเทศและธุรกิจร่วมลงทุน บริษัทผู้ลงทุนสามารถหักผลขาดทุนและนำเอาไปใช้ประโยชน์ทางบัญชีได้ตามที่กฎหมายกำหนด นอกจากนี้ ยังมีสิทธิประโยชน์การลงทุนของบรูไนฯ อื่นๆ อีกดังนี้

- สิทธิประโยชน์การยกเว้นภาษีสำหรับวัตถุดิบและเครื่องจักร – ยกเว้นภาษีสำหรับวัตถุดิบและเครื่องจักรที่นำเข้าจากต่างประเทศให้กับ SMEs และอุตสาหกรรมอาหารที่ทำการผลิตสำหรับตลาดในประเทศ และเพื่อการส่งออก รวมทั้งธุรกิจที่ใช้ทรัพยากรในท้องถิ่น
- สิทธิประโยชน์การยกเว้นภาษีเงินได้สำหรับบริษัทที่เพิ่งจดทะเบียน – ยกเว้นภาษีเงินได้สำหรับเงินได้พึงประเมิน 100,000 ดอลลาร์บรูไนแรก เป็นเวลา 3 ปี และเงินได้พึงประเมิน 150,000 ดอลลาร์บรูไนถัดไป จะถูกนำไปคำนวณภาษีในสัดส่วนร้อยละ 50

4.3.1.5 การคุ้มครองการลงทุน (Investment Guarantee)

บรูไนฯ ได้ลงนามสนธิสัญญาคุ้มครองและสนับสนุนการลงทุนไว้กับประเทศคู่ลงทุน ดังนี้

- ประเทศสมาชิกอาเซียน
- เยอรมนี
- โอมาน

- สาธารณรัฐเกาหลี
- สาธารณรัฐประชาชนจีน
- ยูเครน
- บาหลีเรน
- อินเดีย
- คิวเวต

4.3.2 กฎหมายแรงงาน

พระราชบัญญัติแรงงานของบรูไนฯ เริ่มมีผลบังคับใช้เต็มรูปแบบในวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2555 นอกจากนี้ บรูไนฯ ยังมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองแรงงาน ได้แก่ Employment Order 2009, Provident Fund และ Workmen's Compensation

สำหรับข้อบังคับในการปฏิบัติต่อแรงงานตามกฎหมายเหล่านี้ สามารถสรุปประเด็นสำคัญได้ดังต่อไปนี้

4.3.2.1 การจัดจ้าง การทำสัญญา และการบอกเลิกจ้าง

➤ การจัดจ้างแรงงานในประเทศ

Employment Order 2009 มีผลบังคับใช้วันที่ 5 กันยายน พ.ศ. 2552 โดยกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการจ้างงานในบรูไนไว้ดังนี้

- ห้ามนายจ้างรับเด็กอายุต่ำกว่า 16 ปี เข้าทำงาน
- นายจ้างสามารถจ้างเด็กอายุ 16-18 ปี เข้าทำงานได้ แต่ต้องให้ทำงานประเภทที่ได้รับอนุญาตจากผู้ตรวจการด้านแรงงาน (Commissioner) ซึ่งต้องเป็นงานที่ไม่เป็นผลเสียต่อการพัฒนาสุขภาพทางกายและจิตใจของเด็ก

➤ การจัดจ้างแรงงานต่างประเทศ

กฎระเบียบและขั้นตอนในการจ้างแรงงานต่างชาติ

- นายจ้างต้องเป็นบริษัทที่ลงทะเบียนอย่างถูกต้องตามกฎหมายกับ Registry of Companies and Business Names (ROCBN)
- นายจ้างต้องมีใบอนุญาตที่ออกโดย Commissioner of Labour Brunei Darussalam
- ลูกจ้างต่างชาติต้องมีการตรวจลงตราเพื่อการทำงานและใบอนุญาตให้ทำงาน ซึ่งจะออกโดย Director of Immigration of Brunei Darussalam

เงื่อนไขการอนุญาตเข้ามาทำงาน

- ผู้ที่ต้องการจะทำงานในบรูไนฯ ต้องมีใบอนุญาตทำงาน ซึ่งมีอายุครั้งละ 2 ปี
- ลูกจ้างที่ได้รับใบอนุญาตการทำงานที่มีอายุมากกว่า 3 เดือนต้องลงทะเบียนเพื่อรับ Brunei Darussalam (Green) Identity Card ซึ่งมีอายุเท่ากับอายุของใบอนุญาตทำงาน และสามารถต่ออายุได้ตามใบอนุญาตทำงาน
- ลูกจ้างต่างประเทศต้องเดินทางกลับประเทศของตนเมื่อสัญญาทำงาน 2 ปี หหมดอายุ
- ลูกจ้างต่างประเทศที่มีใบอนุญาตทำงานที่มีอายุ 3 ปี ต้องดำเนินการสมัครใบอนุญาตทำงานที่ Labour Department หลังจากการพิจารณาโดย Labour Department แล้ว Immigration and National Registration Department จะอนุญาตให้บุคคลดังกล่าวมาทำงานในบรูไนฯ และ Labour Department จะระบุให้มีบันทึกการนำเงินสดฝากธนาคารเพื่อรับรองค่าเดินทางหนึ่งเที่ยวกลับประเทศของตน
- ใบอนุญาตทำงานไม่สามารถปรับแก้ไขภายใน 6 เดือนแรก ผู้สมัครจะไม่สามารถอนุญาตจนกว่าบริษัทหรือสาขาของบริษัทได้รับรองการลงทะเบียน

➤ การทำสัญญา

- สัญญาจ้างงานที่มีข้อกำหนดเกี่ยวกับอายุของสัญญาที่เกินกว่า 1 เดือน ต้องจัดทำเป็นลายลักษณ์อักษร ลงชื่อคู่สัญญาทั้งสองฝ่าย และต้องมีข้อกำหนดในการยกเลิกสัญญาของแต่ละฝ่ายด้วย
- ในสัญญาจ้างงาน ต้องระบุสิทธิและหน้าที่ของคู่สัญญา โดยต้องมีรายละเอียดดังนี้
  - ชื่อของนายจ้าง สถานที่ตั้งของสถานประกอบการ และสถานที่ที่ให้ลูกจ้างทำงาน

- ชื่อของลูกจ้าง ภูมิลำเนา สถานที่จ้างงาน และข้อมูลอื่นที่จำเป็นเพื่อระบุความเป็นตัวตนของลูกจ้าง
  - ระบุชื่อและที่อยู่ของบุคคลอ้างอิงของลูกจ้าง
  - ลักษณะการจ้างงาน
  - ระยะเวลา และการคำนวณเวลาการจ้างงาน
  - ระยะเวลาที่เหมาะสมที่ฝ่ายที่ต้องการเลิกสัญญาต้องแจ้งอีกฝ่ายหนึ่งล่วงหน้า
  - อัตราค่าจ้าง วิธีการคำนวณค่าจ้าง วันจ่ายค่าจ้าง การจ่ายค่าจ้างล่วงหน้า
  - สวัสดิการที่จัดให้ลูกจ้าง และผู้อยู่ภายใต้การดูแลของลูกจ้าง
  - เงื่อนไขการเดินทางกลับประเทศ สำหรับลูกจ้างที่ไม่ใช่ชาวบรูไน
  - เงื่อนไขอื่นๆ
- สัญญาจ้างแรงงานที่ให้สิทธิแก่ลูกจ้างน้อยกว่าหรือขัดต่อกฎหมายที่กำหนดไว้ให้ถือว่าสัญญานั้นจะใช้บังคับไม่ได้
  - สัญญาจ้างแรงงานสำหรับลูกจ้างที่ต้องเดินทางจากสถานที่รับสมัครมายังสถานที่ทำงานต้องไม่เกิน 2 ปี สำหรับลูกจ้างที่ไม่ได้เดินทางมากับครอบครัว แต่ถ้าลูกจ้างเดินทางมาพร้อมครอบครัว สัญญาจ้างนั้นต้องไม่เกิน 3 ปี
  - ลูกจ้างต้องได้รับใบรับรองแพทย์ในการตรวจร่างกายก่อนลงนามในสัญญาจ้าง โดยนายจ้างต้องเป็นผู้ออกค่าใช้จ่าย
  - ลูกจ้างสามารถยกเลิกสัญญาจ้างได้ ถ้าเห็นว่าลูกจ้างหรือครอบครัวลูกจ้างอาจเป็นอันตรายจากการกระทำรุนแรงของบุคคล หรือเชื้อโรคที่มากับการทำงาน

➤ การบอกเลิกจ้างและการจ่ายเงินชดเชย

- นายจ้างสามารถเลิกจ้างได้เมื่อลูกจ้างละทิ้งหน้าที่เป็นเวลา 2 วัน ติดต่อกัน โดยไม่แจ้งล่วงหน้า หรือไม่มีเหตุผลอันสมควร หรือไม่ได้รับอนุญาตให้ลาจากนายจ้าง
- การแจ้งล่วงหน้าในการบอกเลิกสัญญาจ้าง
  - ลูกจ้างทำงานมาน้อยกว่า 26 สัปดาห์ ให้แจ้งล่วงหน้า 1 วัน
  - ลูกจ้างทำงานตั้งแต่ 26 สัปดาห์เป็นต้นไป แต่ไม่ถึง 2 ปี ให้แจ้งล่วงหน้า 1 สัปดาห์
  - ลูกจ้างทำงานตั้งแต่ 5 ปี ขึ้นไป ให้แจ้งล่วงหน้า 4 สัปดาห์
- การบอกเลิกสัญญาจ้างต้องทำเป็นหนังสือ และให้นับวันที่ส่งหนังสือแจ้งรวมในกำหนดที่ให้แจ้งล่วงหน้าด้วย
- ระยะเวลาการจ่ายเงินค่าจ้าง

- กรณีที่ลูกจ้างขอลีกสัญญาจ้างและมีการบอกกล่าวล่วงหน้า นายจ้างต้องจ่ายในวันที่สิ้นสุดสัญญาจ้าง
- กรณีที่ลูกจ้างขอลีกสัญญาโดยไม่มีการแจ้งล่วงหน้า หรือแจ้งล่วงหน้าแต่ลูกจ้างขอลีกสัญญาจ้างในทันที ให้นายจ้างจ่ายค่าจ้างที่ลูกจ้างมีสิทธิได้รับภายใน 7 วัน หลังวันสิ้นสุดสัญญาจ้าง
- กรณีนายจ้างเป็นฝ่ายเลิกจ้าง หรือขอลีกสัญญาจ้าง ให้นายจ้างจ่ายค่าจ้างในวันที่เลิกจ้าง หรือวันสิ้นสุดสัญญาจ้าง

4.3.2.2 การจ่ายค่าตอบแทนและสวัสดิการ

- การจ่ายค่าจ้าง ให้จ่ายในวันทำงานและระหว่างชั่วโมงทำงาน ณ สถานที่นายจ้างและลูกจ้างตกลงกัน
- ค่าจ้างที่นายจ้างหักกับลูกจ้างได้ในกรณี ดังต่อไปนี้
  - ลูกจ้างขาดงาน
  - เงินชดใช้ความเสียหายที่ลูกจ้างทำขึ้น
  - ค่าอาหารที่นายจ้างจัดให้ลูกจ้าง โดยการร้องขอของลูกจ้าง
  - ค่าที่พักอาศัยให้ลูกจ้าง
  - ค่าใช้จ่ายในการจัดบริการให้กับลูกจ้างตามคำสั่งของผู้ตรวจการแรงงาน
  - ค่าคืนเงินที่เบิกล่วงหน้า หรือเงินกู้
  - ค่าภาษีเงินได้ที่ลูกจ้างต้องจ่าย
  - เงินสมทบกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ
  - การส่งเงินตามโครงการสวัสดิการตามคำร้องขอของลูกจ้าง กองทุนเงินสะสม หรือโครงการอื่นที่จัดตั้งตามกฎหมายที่เป็นประโยชน์ต่อลูกจ้าง โดยได้รับความเห็นชอบจากผู้ตรวจการแรงงาน
  - หักตามคำร้องขอเป็นหนังสือของลูกจ้างเพื่อนำส่งให้สหกรณ์เป็นค่าสมาชิกค่าสมัคร
  - ค่าจ่ายคืนเงินกู้ ดอกเบี้ย หรือเงินอื่นๆ
  - หักเงินในเรื่องอื่นที่ได้รับความเห็นชอบจากผู้ตรวจการแรงงาน

➤ อัตราค่าจ้างขั้นต่ำ อัตราค่าจ่ายล่วงเวลา

- อัตราค่าจ่ายล่วงเวลา กรณีลูกจ้างที่ร้องขอทำงานในวันหยุด

- กรณีทำงานไม่เกินครึ่งหนึ่งของช่วงเวลาทำงานปกติ จะได้รับค่าจ้างในอัตราครึ่งวัน
  - กรณีทำงานเกินกว่าครึ่งหนึ่งของช่วงเวลาทำงานปกติ แต่ไม่เกินชั่วโมงทำงานปกติในหนึ่งวัน จะได้รับค่าจ้างเต็มวัน
  - กรณีทำงานเกินกว่าชั่วโมงทำงานในวันทำงานปกติ จะได้รับค่าจ้างเต็มวันบวกกับอัตราค่าจ้างหนึ่งเท่าครึ่งของค่าจ้างรายชั่วโมงสำหรับชั่วโมงทำงานที่เกินเวลาทำงานปกตินั้น
- อัตราค่าจ้างล่วงเวลา กรณีที่นายจ้างเป็นฝ่ายร้องขอให้ลูกจ้างทำงานในวันหยุด
    - กรณีทำงานไม่เกินกว่าครึ่งหนึ่งของช่วงเวลาทำงานปกติ จะได้รับค่าจ้างในอัตราเต็มวัน
    - กรณีทำงานเกินกว่าครึ่งหนึ่งของช่วงเวลาทำงานปกติ แต่ไม่เกินชั่วโมงทำงานปกติในหนึ่งวัน จะได้รับค่าจ้างสองเท่าของค่าจ้างหนึ่งวัน
    - กรณีทำงานในวันหยุดเกินกว่าชั่วโมงทำงานในวันทำงานปกติ ลูกจ้างจะได้รับค่าจ้างเท่ากับอัตราค่าจ้างพื้นฐานสองวัน บวกกับอัตราค่าจ้างหนึ่งเท่าครึ่งของค่าจ้างรายชั่วโมงสำหรับชั่วโมงทำงานที่เกินเวลาทำงานปกตินั้น

➤ ประกันสังคม ประกันสุขภาพ

บรูไนฯ ไม่มีระบบประกันสังคมแต่ใช้ระบบกองทุนสำรองเลี้ยงชีพที่เป็นภาคบังคับของรัฐ ที่ทั้งนายจ้างและลูกจ้างต้องจ่ายเงินสมทบ โดยมีรัฐเป็นผู้จัดการกองทุน นอกจากนี้ บรูไนฯ ยังมีกฎหมายเงินทดแทน และระบบบำนาญผู้สูงอายุและผู้ทุพพลภาพ

กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ (Provident Fund)

ในปี 1993 รัฐบาลได้ออกกฎหมายกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ (Provident Fund) กำหนดให้นายจ้างและลูกจ้างจ่ายเงินสมทบเข้ากองทุนแต่ละฝ่าย ร้อยละ 5 ของค่าจ้าง

กฎหมายเงินทดแทน (Workmen's Compensation)

กฎหมายฉบับนี้ได้ออกประกาศใช้บังคับมาตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2500 และมีการแก้ไขครั้งล่าสุดในปี 2552 โดยครอบคลุมความคุ้มครอง การประกันอุบัติเหตุและโรคอันเกิดจาก

การทำงาน การประกันคุณภาพ และการประกันการเสียชีวิต ซึ่งเนื้อหาสาระที่สำคัญของกฎหมายดังกล่าวในส่วนที่เป็นสวัสดิการลูกจ้างมีดังนี้

- การประกันอุบัติเหตุและโรคอันเกิดจากการทำงาน
  - เมื่อลูกจ้างประสบอันตรายในการทำงาน จากอุบัติเหตุเนื่องจากการจ้างงาน นายจ้างมีหน้าที่ต้องจ่ายเงินทดแทน
  - นายจ้างไม่ต้องจ่ายเงินทดแทน ในกรณี การเกิดอุบัติเหตุ นั้นเป็นผลมาจากการดื่มเหล้า เสพของมีนเมา จากความจงใจของลูกจ้างเอง หรือการตายที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาเกินกว่า 12 เดือน หลังจากการหยุดการจ้างงาน
- การประกันคุณภาพ
  - กรณีที่ลูกจ้างทุพพลภาพทั้งหมด ต้องพึ่งพาคนอื่น ให้นายจ้างจ่ายเงินทดแทน 60 เดือนของค่าจ้าง แต่ต้องไม่น้อยกว่า 12,000 ดอลลาร์บริรูไน และไม่เกิน 36,000 ดอลลาร์บริรูไน
  - กรณีลูกจ้างทุพพลภาพบางส่วน ให้กำหนดเงินทดแทนตามสัดส่วนของการทุพพลภาพนั้น
  - กรณีลูกจ้างทุพพลภาพบางส่วนมากกว่าหนึ่งแห่ง ให้คิดรวมทุกส่วนเข้าด้วยกัน แต่ไม่เกินจำนวนการจ่ายในกรณีทุพพลภาพทั้งหมด
  - กรณีทุพพลภาพชั่วคราว นายจ้างจ่ายเงินทดแทน 2 ใน 3 ของค่าจ้างที่ลูกจ้างได้รับก่อนประสบอุบัติเหตุ แต่ไม่เกิน 400 ดอลลาร์บริรูไนต่อเดือน โดยถือตามระยะเวลาที่แพทย์ให้ความเห็น โดยจ่ายในวันเดียวกับการจ่ายค่าจ้างปกติตามสัญญาจ้าง
- การประกันการเสียชีวิตเมื่อลูกจ้างเสียชีวิตจากการทำงาน
  - กรณีมีผู้อยู่ภายใต้อุปการะที่ต้องพึ่งพาลูกจ้างทั้งหมด ให้จ่ายเงินทดแทน 48 เดือนของค่าจ้าง หรือไม่น้อยกว่า 9,600 ดอลลาร์บริรูไนแต่ไม่เกิน 28,000 ดอลลาร์บริรูไน
  - กรณีลูกจ้างไม่มีผู้อยู่ภายใต้อุปการะ หรือมีผู้บางส่วน ให้จ่ายเงินทดแทนลดลงตามส่วน โดยไม่เกินจำนวนข้างต้นตามที่ผู้ตรวจการเห็นชอบ

ระบบบำนาญผู้สูงอายุและผู้ทุพพลภาพ

ผู้ที่มีสิทธิได้รับบำนาญนี้ต้องเป็นประชาชนชาวบรูไนเท่านั้น โดยมีรายละเอียดดังนี้

- สำหรับผู้สูงอายุ ต้องเป็นชาวบรูไนในอายุ 60 ปีขึ้นไปต้องเกิดและอยู่ในบรูไนฯ ไม่น้อยกว่า 10 ปี หรือเกิดนอกประเทศแต่ได้มาอยู่ในบรูไนฯ ไม่น้อยกว่า 30 ปี จะได้รับบำนาญเดือนละ 50 ดอลลาร์บรูไน
- สำหรับผู้พิการทางสายตา (ที่ไม่สามารถทำงานได้) ต้องมีอายุไม่น้อยกว่า 15 ปี อยู่ในบรูไนฯ ไม่น้อยกว่า 10 ปี จะได้รับเงินบำนาญเดือนละ 50 ดอลลาร์บรูไน
- สำหรับผู้อยู่ภายใต้อุปการะของผู้พิการทางสายตาที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี ได้เดือนละ 25 ดอลลาร์บรูไน และผู้ที่อายุ 15 ปี ขึ้นไป ได้รับเดือนละ 45 ดอลลาร์บรูไน แต่รวมทุกคนแล้วต้องไม่เกิน 250 ดอลลาร์บรูไน
- สำหรับผู้ป่วยโรคเรื้อน (Hansen's Disease) ที่อาศัยอยู่ในบรูไนฯ ไม่น้อยกว่า 10 ปี ได้รับเงินช่วยเหลือระหว่างฟื้นฟูร่างกาย (Rehabilitation Allowance) หลังจากได้รับการรักษาตัวในนิคมโรคเรื้อน เดือนละ 50 ดอลลาร์บรูไนเป็นเวลา 6 เดือน และสามารถขยายความช่วยเหลือได้อีกไม่เกิน 6 เดือน
- สำหรับผู้ที่อยู่ภายใต้อุปการะของผู้ที่เป็นโรคเรื้อน โดยผู้เป็นโรคเรื้อนต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า 15 ปี เป็นผู้เจ็บป่วยจากโรคเรื้อน ได้รับการรักษาอยู่ในนิคมโรคเรื้อน และได้อยู่อาศัยในบรูไนฯ มาแล้วไม่น้อยกว่า 10 ปี ผู้ที่อยู่ภายใต้อุปการะที่อายุต่ำกว่า 15 ปี ได้เดือนละ 25 ดอลลาร์บรูไน ส่วนผู้ที่อายุ 15 ปีขึ้นไป ได้รับเดือนละ 45 ดอลลาร์บรูไน แต่รวมทุกคนแล้วต้องไม่เกิน 250 ดอลลาร์บรูไน
- สำหรับผู้ที่อยู่ภายใต้อุปการะของผู้ที่ป่วยเป็นโรควิกลจริต ผู้วิกลจริตนั้นต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า 15 ปี และได้อยู่อาศัยในบรูไนฯ มาแล้วไม่น้อยกว่า 10 ปี ผู้ที่อยู่ภายใต้อุปการะที่อายุต่ำกว่า 15 ปี ได้เดือนละ 25 ดอลลาร์บรูไน ส่วนผู้ที่อายุ 15 ปี ขึ้นไป ได้รับเดือนละ 45 ดอลลาร์บรูไน แต่รวมทุกคนแล้วต้องไม่เกิน 250 ดอลลาร์บรูไน
- สำหรับผู้พิการที่อายุไม่ต่ำกว่า 15 ปี มีความพิการจนไม่สามารถทำงานได้ และได้อยู่อาศัยในบรูไนฯ มาแล้วไม่น้อยกว่า 10 ปี จะได้รับเดือนละ 50 ดอลลาร์บรูไน

➤ วันหยุด วันลา³

- ลูกจ้างทุกคนมีวันหยุดประจำสัปดาห์ๆ ละ 1 วัน
- ลูกจ้างที่ทำงานเป็นกะ ต้องมีการหยุดพักติดต่อกันเป็นเวลา 30 ชั่วโมง ภายในสัปดาห์
- ลาพักผ่อนประจำปี
  - ลูกจ้างทำงานไม่น้อยกว่า 12 เดือน ได้รับสิทธิลา 7 วัน และ
  - ได้รับสิทธิวันลาเพิ่มปีละ 1 วัน โดยมีอัตราสูงสุด 14 วัน
- ลาป่วย
  - ทำงานไม่น้อยกว่า 6 เดือน ได้รับสิทธิลาป่วยได้ 14 วัน ต่อปีในกรณีที่เป็นคนไข่นอก และลาป่วยได้ 60 วัน ในกรณีที่เป็นคนไข้ใน
  - ในการลาป่วยต้องมีใบรับรองแพทย์ หากไม่มีหรือไม่ได้แจ้งนายจ้างภายใน 48 ชั่วโมง ให้ถือว่าเป็นการละทิ้งหน้าที่
- ลาคลอด
  - ผู้หญิงมีสิทธิลาคลอดก่อนการคลอดบุตร 4 สัปดาห์ และลาหลังคลอดได้อีก 5 สัปดาห์
  - ลูกจ้างหญิงมีสิทธิรับค่าจ้างระหว่างคลอดเป็นเวลา 8 สัปดาห์ เมื่อลูกจ้างทำงานมาแล้วไม่น้อยกว่า 180 วัน
  - ห้ามนายจ้างเลิกจ้างลูกจ้างหญิงในช่วง 3 เดือนก่อนคลอด หากฝ่าฝืนต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 5,000 บรูไนดอลลาร์ หรือจำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือทั้งจำทั้งปรับ

➤ ช่วงเวลาการทำงาน

- ลูกจ้างในบรูไน สามารถทำงานไม่เกินวันละ 8 ชั่วโมงต่อวัน หรือ 44 ชั่วโมงใน 1 สัปดาห์
- ห้ามลูกจ้างทำงานติดต่อกัน 6 ชั่วโมง โดยไม่มีเวลาพัก
- ลูกจ้างที่จำเป็นต้องทำงาน 8 ชั่วโมง จะต้องมีความถี่รับประทานอาหารกลางวันไม่น้อยกว่า 45 นาที

³ Republic of the Philippines, Department of Labor and Employment, Bureau of Working Conditions, HANDBOOK WORKERS' STATUTORY MONETARY BENEFITS, สืบค้นเมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม 2559 จาก http://bwc.dole.gov.ph/images/Handbook/2014Handbook_English_Version.pdf

- ในการทำงานล่วงเวลาต้องไม่เกินกว่า 72 ชั่วโมง ต่อเดือน

4.3.3 กฎหมายที่ดิน

4.3.3.1 การครอบครองอสังหาริมทรัพย์

บรูไนฯ ได้ดำเนินการปรับเปลี่ยน ระบบการโอนหรือการจดทะเบียนกรรมสิทธิ์ โดยมีประเภทของการครอบครองอสังหาริมทรัพย์ประเภทที่สำคัญ ดังนี้

- **การครอบครองอสังหาริมทรัพย์** ผู้ซื้อสามารถถือกรรมสิทธิ์ในที่ดินได้ โดยการโอนกรรมสิทธิ์จะต้องได้รับอนุมัติจากสมเด็จพระราชาธิบดีฯ ในสภา
- **การเช่าซื้ออสังหาริมทรัพย์** ในการจดทะเบียนกรรมสิทธิ์ที่ดินอาจได้รับมาจากรัฐ โดยระยะเวลาการเช่าซื้อนั้นจะเป็น ช่วงปี ตั้งแต่ 25, 50 จนถึง 99 ปี ทั้งนี้กรรมสิทธิ์นี้จะถูกโอน ก็ต่อเมื่อได้รับการอนุมัติจากสมเด็จพระราชาธิบดีฯ ในสภา รวมไปถึงการขยายเวลาการเช่าซื้อ ก็จะต้องได้รับการอนุมัติดังกล่าว เช่นเดียวกัน และจะต้องมีการชำระเงินค่าธรรมเนียม
- **การครอบครองคอกนมโคมีเนียม** โดยอาจจะมียุทธศาสตร์ถึง 99 ปี
- **สัญญาเช่า** โดยจะได้รับสัญญาเช่าอสังหาริมทรัพย์ระยะยาวในเชิงพาณิชย์และที่อยู่อาศัย จากเจ้าของกรรมสิทธิ์ที่ดิน และสัญญาเช่านี้ อาจมีระยะเวลาเช่าสูงสุดถึง 60 ปี นอกจากนี้ผู้เช่ายังมีสิทธิ์ในการแบ่งให้ผู้อื่นเช่าได้ด้วย โดยการเช่าที่มีระยะเวลามากกว่า 7 ปี จะต้องมีการจดทะเบียนและได้รับอนุมัติจากสมเด็จพระราชาธิบดีฯ ในสภา
- **รัฐบาลอาจมีการออกใบอนุญาตประกอบอาชีพชั่วคราวบนพื้นที่ดินของรัฐ** ให้กับผู้อยู่ในความจำนอง เพื่อให้มีใบอนุญาตในการครอบครองที่ดิน สำหรับการทำเกษตรกรรม การดำเนินการเชิงพาณิชย์ การทำเป็นที่อยู่อาศัย หรือทางด้านอุตสาหกรรม

อย่างไรก็ตาม สำหรับการครอบครองอสังหาริมทรัพย์ของชาวต่างชาตินั้น มีข้อจำกัด คือ การโอนกรรมสิทธิ์ในการครอบครองหรือการเช่าซื้ออสังหาริมทรัพย์ใดๆ ก็ตาม จะต้องได้รับการอนุมัติจากสมเด็จพระราชาธิบดีฯ เท่านั้น โดยเพียงประชาชนสัญชาติบรูไนเท่านั้นที่จะมีสิทธิ์ในการจดทะเบียนกรรมสิทธิ์ในอสังหาริมทรัพย์ประเภทดังกล่าว ในขณะที่การจดทะเบียนห้องชุด

คอนโดมีเนียม สามารถกระทำได้โดยบุคคลที่เป็นผู้อยู่อาศัย (พลเมือง ผู้อยู่อาศัยถาวร หรือชาวต่างชาติที่มีใบอนุญาตทำงาน) ของบรูไน

ทั้งนี้ บริษัทในท้องถิ่น หรือบริษัทจดทะเบียน และบุคคลทั่วไป ทั้งบุคคลพื้นเมืองและชาวต่างชาติ สามารถจดทะเบียนเช่าระยะยาวจนถึง 60 ปี สำหรับอสังหาริมทรัพย์ประเภทที่อยู่อาศัย อุตสาหกรรม หรือเชิงพาณิชย์ และการทำสัญญาเช่าที่มากกว่า 7 ปี จะต้องได้รับการอนุมัติจากสมเด็จพระราชาธิบดีฯ ในสภาก่อน

การขอใบอนุญาตประกอบอาชีพชั่วคราวบนที่ดินของรัฐ จะต้องมีการดำเนินเรื่องไปที่รัฐบาล โดยบริษัทในท้องถิ่น หรือบริษัทจดทะเบียน หรือบุคคลทั่วไปที่เป็นประชาชนสัญชาติบรูไน หรือผู้อยู่อาศัยถาวร

4.3.4 กฎหมายการเงินและการธนาคาร และการควบคุมเงินตราต่างประเทศ

4.3.4.1 การใช้เงินตราต่างประเทศ

เงินดอลลาร์บรูไนสามารถแลกเปลี่ยนเงินสกุลอื่นได้ โดยธนาคารอนุญาตให้บัญชีของผู้ไม่มีถิ่นฐานในบรูไน สามารถถือครองเงินตราของบรูไน โดยไม่มีข้อจำกัด โดยรัฐบาลมิได้ควบคุมหรือจำกัดเงินสกุลที่ใช้หรือชำระในการกู้หรือการเช่า อัตราแลกเปลี่ยนขึ้นอยู่กับอุปสงค์และอุปทานในตลาดเงินตราต่างประเทศเท่านั้น

4.3.4.2 การทำธุรกรรมทางการเงินในประเทศ

➤ การกู้ยืมเงินในบรูไน

ในการกู้เงินในบรูไน นักลงทุนทั้งภายในและภายนอกประเทศสามารถกู้ยืมเงินผ่านธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในประเทศได้ทั้งสิ้น 6 แห่ง (อาทิ Baiduri Bank Berhad Islamic Bank of Brunei และ Malayan Banking เป็นต้น) ผ่านธนาคารต่างประเทศ 2 แห่ง (Hongkong and Shanghai Banking Corporation Limited และ Standard Chartered Bank) และผ่านธนาคารเพื่อการพัฒนา 1 แห่ง ได้แก่ Development Bank of Brunei Bhd โดยนักลงทุนทั้งจากในประเทศและต่างประเทศสามารถเข้าถึงการทำธุรกรรมทางการเงินได้โดยไม่มีข้อจำกัด ทั้งนี้ อัตราดอกเบี้ยของธนาคารในบรูไน จะถูกกำหนดโดยสมาคมธนาคารบรูไน

4.3.4.3 การโอนเงินจากต่างประเทศ และการส่งกำไรกลับประเทศ (Remittance)

นักลงทุนต่างชาติสามารถส่งเงินทุน/กำไรกลับประเทศได้โดยเสรี ไม่มีข้อจำกัดใดๆ

4.3.5 กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา

หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินทางปัญญาในบรูไน ได้แก่

- Patent Office, Permanent Secretary, Ministry of Law
- Registrar of Trade Marks, Attorney General's Chambers, Ministry of Law
- Attorney General's Chambers, Ministry of Law

4.3.5.1 ภาพรวมกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา

รัฐบาลบรูไน ได้ลงนามเป็นภาคีของอนุสัญญาระหว่างประเทศต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา ได้แก่

- Hague Agreement Concerning the International Registration of Industrial Designs
- Budapest Treaty on the International Recognition of the Deposit of Micro-organisms for the Purposes of Patent Procedure
- Patent Cooperation Treaty
- Paris Convention for the Protection of Industrial Property
- Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works
- The Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights (TRIPS)
- World Intellectual Property Organization (WIPO) Convention
- ASEAN Framework Agreement on Intellectual Property Cooperation

ในส่วนของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาในบรูไน Brunei Darussalam Intellectual Property Office (BruIPO) ได้ระบุกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาและหน่วยงานที่รับที่ขอทั้งหมด ดังแสดงในตารางที่ 4-1

ตารางที่ 4-1 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินทางปัญญาของบรูไน

ประเภทของทรัพย์สินทางปัญญา	บทกฎหมายที่เกี่ยวข้อง	หน่วยงานผู้รับผิดชอบ
สิทธิบัตรการประดิษฐ์ และ อนุสิทธิบัตร (Patent)	Invention Act Emergency Patents Order 1999	The Registrar, Attorney General's Chambers
เครื่องหมายการค้า (Trademark)	Trade Marks Act Emergency Trademarks Order 1999	The Registrar, Attorney General's Chambers
การออกแบบผลิตภัณฑ์ (Industrial Design)	Emergency Industrial Designs Order 1999	The Registrar, Attorney General's Chambers
ลิขสิทธิ์ (Copyright)	Emergency Copyright Order 1999	The Registrar, Attorney General's Chambers

ที่มา: บริษัท โบลลิเกอร์ แอนด์ คอมพานี (ประเทศไทย) จำกัด รวบรวมจาก World Intellectual Property Organization (WIPO)

4.3.5.2 การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา

ทรัพย์สินทางปัญญาแต่ละประเภทในบรูไน จะมีลักษณะการคุ้มครองที่แตกต่างกัน โดยรายละเอียดการให้ความคุ้มครองเป็นดังนี้

➤ สิทธิบัตรการประดิษฐ์

ผู้ทรงสิทธิบัตรในสหราชอาณาจักร มาเลเซีย หรือสิงคโปร์ สามารถยื่นหนังสือขอถือสิทธิ ต่อ Attorney General ได้ภายใน 3 ปี นับตั้งแต่วันที่สิทธิบัตรมีผลบังคับใช้ เพื่อจดทะเบียนสิทธิบัตรในบรูไนภายใต้กฎหมายสิ่งประดิษฐ์ และไม่มีข้อกำหนดเฉพาะในด้านการป้องกันการลอกเลียนแบบ แต่หากมีกรณีเกิดขึ้นจะยึดตามระเบียบปฏิบัติของสหราชอาณาจักร

➤ เครื่องหมายการค้า

เมื่อจดทะเบียนแล้ว จะให้ความคุ้มครองเครื่องหมายการค้าในระยะเริ่มแรก 7 ปี และสามารถต่ออายุความคุ้มครองได้ครั้งละ 14 ปี

➤ แบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม

แบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม จะได้รับความคุ้มครองทั้งสิ้น 15 ปี โดยแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมดังกล่าวจะต้องจดทะเบียนก่อนที่มีการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาเกิดขึ้น

บทที่ 5

ขั้นตอนการจัดตั้งธุรกิจและการลงทุนในเนการาบรูไนดารุสซาลาม

5.1 ขั้นตอนก่อนการจัดตั้งธุรกิจ (Pre-Establishment Process)

5.1.1 การเลือกดำเนินธุรกิจ

5.1.1.1 การลงทุนทั่วไป

นักลงทุนจากต่างชาติสามารถลงทุนในบรูไนฯ ได้ใน 3 รูปแบบต่อไปนี้¹

- บริษัทเอกชน (Private Company หรือ Sendirian Berhad: Sdn. Bhd.) เป็นนิติบุคคลที่มีจำนวนผู้ถือหุ้นตั้งแต่ 2 ถึง 50 ราย และมีกรรมการ (Director) อย่างน้อย 2 คน โดยหากมีกรรมการ 2 คน อย่างน้อยหนึ่งคนต้องเป็นผู้ที่มีถิ่นที่อยู่สามัญ (Ordinary Resident) ในบรูไนฯ หรือหากมีกรรมการมากกว่า 2 คน กรรมการอย่างน้อย 2 คน จะต้องเป็นผู้ที่มีถิ่นที่อยู่สามัญ (Ordinary Resident)²
- บริษัทมหาชน (Public Company หรือ Berhad: Bhd.) เป็นนิติบุคคลที่มีผู้ถือหุ้นมากกว่า 50 ราย และสามารถออกหุ้นและหุ้นกู้ให้แก่สาธารณะ
- สาขาของบริษัทต่างชาติ (Branch of Foreign Company) หมายถึงสาขาของบริษัทต่างชาติที่เข้ามาประกอบกิจการในบรูไนฯ แต่ไม่ได้มีการจัดตั้งเป็นบริษัทในบรูไนฯ

ส่วนการจัดตั้งกิจการในรูปแบบ กิจการเจ้าของเดี่ยว (Sole-Proprietorship) และห้างหุ้นส่วน (Partnership) สงวนไว้สำหรับพลเมือง (Citizen) หรือผู้ที่มีถิ่นที่อยู่ถาวร (Permanent Resident) ของบรูไนฯ เท่านั้น

¹ <http://www.bedb.com.bn/index.php/guide-business/types-of-businesses>

² สถานะผู้ที่มีถิ่นที่อยู่สามัญ (Ordinary Resident) เป็นสถานะตาม Company Act (Chapter 39) ที่ Ministry of Finance จะพิจารณามอบให้กับบุคคลผู้มีคุณสมบัติตามที่กำหนด เช่น อาศัยอยู่ในบรูไนฯ มากกว่า 183 วัน ในปีก่อนหน้า มีแผนที่จะประกอบธุรกิจในบรูไนฯ มีครอบครัวอยู่ในบรูไนฯ เป็นต้น

ทั้งนี้ ไม่ปรากฏว่าบรูไนฯ มีการกำหนดสัดส่วนการถือหุ้นของชาวต่างชาติหรือมูลค่าเงินลงทุนขั้นต่ำเป็นการทั่วไปแต่อย่างใด อย่างไรก็ตาม มูลค่าการลงทุนอาจมีผลต่อการพิจารณาสิทธิพิเศษในการลงทุน ดังที่จะนำเสนอรายละเอียดต่อไปในหัวข้อ 5.1.3.1

5.1.1.2 การลงทุนในเขตอุตสาหกรรม

ในการลงทุนในเขตอุตสาหกรรม Darussalam Enterprise (DARe) จะเป็นหน่วยงานหลักที่ทำหน้าที่อำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ลงทุน หลังจากที่โครงการลงทุนดังกล่าวได้รับการอนุมัติจาก FDI Steering Committee เรียบร้อยแล้ว โดยการอำนวยความสะดวกแก่นักลงทุนของ DARe เริ่มต้นตั้งแต่การวางแผนการลงทุนภายในเขตอุตสาหกรรม การพัฒนาพื้นที่โครงการ ไปจนถึงการกำกับดูแล จัดสรร และพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกภายในเขตอุตสาหกรรมให้กับนักลงทุน

5.1.2 การจดทะเบียนธุรกิจ

5.1.2.1 การจองชื่อ

ขั้นตอนแรกของการจดทะเบียนจัดตั้งบริษัทในบรูไนฯ เริ่มจากการจองชื่อธุรกิจ โดยนักลงทุนสามารถจองชื่อธุรกิจกับ Registry of Companies and Business Names (ROCBN) ซึ่งเป็นหน่วยงานภายใต้ Ministry of Finance ที่ทำหน้าที่เป็นนายทะเบียน (Registrar) ในการจองชื่อและจดทะเบียนธุรกิจของบรูไนฯ

การจองชื่อธุรกิจในบรูไนฯ สามารถทำได้ผ่านทางระบบออนไลน์ โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้³

- ขั้นตอนที่ 1 เข้าสู่เว็บไซต์ <http://www.roc.gov.bn/> และสร้างบัญชีผู้ใช้
- ขั้นตอนที่ 2 ค้นหาชื่อธุรกิจที่ต้องการ เพื่อตรวจสอบว่ามีผู้ใช้ชื่อธุรกิจดังกล่าวไปแล้วหรือยัง
- ขั้นตอนที่ 3 ไปที่ช่อง Reserve a Company Name และกรอกแบบฟอร์มออนไลน์เพื่อจองชื่อธุรกิจ โดยถ้าเป็นบริษัทเอกชน ชื่อบริษัทจะต้องลงท้ายด้วย Sendirian Berhad หรือตัวย่อ SDN BHD หรือถ้าเป็นบริษัทมหาชน ชื่อบริษัทจะต้องลงท้ายด้วย Berhad หรือตัวย่อ BHD

³ http://www.mof.gov.bn/images/ROCBN/guide_company%20name%20reservation_v1.0.pdf

- ขั้นตอนที่ 4 อัปโหลดเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น จดหมายนำ (Cover Letter) สำเนาบัตรประชาชน⁴ หรือหนังสือเดินทางของกรรมการ ฯลฯ และกด Submit
- ขั้นตอนที่ 5 ชำระค่าบริการผ่านระบบออนไลน์หรือที่สำนักงานของ ROCBN⁵ โดยมีค่าธรรมเนียม 5 ดอลลาร์บรูไน สำหรับการยื่นคำร้อง และอีก 15 ดอลลาร์บรูไน สำหรับการจองชื่อ
- ขั้นตอนที่ 6 เมื่อการชำระค่าธรรมเนียมเสร็จสิ้น ผู้จองจะได้รับอีเมลแจ้งว่าคำร้องขอจองชื่อดังกล่าวได้เข้าสู่กระบวนการพิจารณาเพื่อจัดตั้งบริษัท

5.1.2.2 การยื่นจดทะเบียนธุรกิจ

เมื่อการจองชื่อธุรกิจตามขั้นตอนที่ได้กล่าวถึงข้างต้นได้รับการอนุมัติ ผู้ลงทุนจะได้รับอีเมลแจ้งจาก ROCBN และสามารถดำเนินการจดทะเบียนจัดตั้งบริษัทต่อไปได้ตามขั้นตอนต่อไป⁶

- ขั้นตอนที่ 1 เข้าสู่เว็บไซต์ <http://www.roc.gov.bn/> และเข้าสู่ระบบ
- ขั้นตอนที่ 2 เลือก Incorporate a Public Company หรือ Incorporate a Private Company หรือ Register a Branch of Foreign Company ตามแต่ประเภทธุรกิจที่ต้องการจดทะเบียน
- ขั้นตอนที่ 3 กรอกข้อมูลและอัปโหลดเอกสารตามที่กำหนด
- ขั้นตอนที่ 4 ชำระค่าบริการผ่านทางระบบออนไลน์ (หรือชำระเงินที่ ROCBN⁷) โดยการจดทะเบียนบริษัทมีค่าธรรมเนียม 300 ดอลลาร์บรูไน ส่วนการจดทะเบียนสาขาบริษัทต่างชาติมีค่าธรรมเนียม 150 ดอลลาร์บรูไน และผู้จองจะได้รับอีเมลยืนยันการชำระเงินและใบเสร็จ
- ขั้นตอนที่ 5 เมื่อคำร้องได้รับการอนุมัติ ROCBN จะส่งอีเมลมายังผู้ยื่นคำร้อง พร้อมกับสำเนาใบสำคัญแสดงการจดทะเบียนบริษัท (Certificate of Incorporation)

⁴ บัตรประชาชนของบรูไนฯ เรียกว่า National Registration Identity Card หรือ NRIC

⁵ หากไม่ต้องการชำระเงินผ่านระบบออนไลน์ ผู้จองจะได้รับหมายเลขอ้างอิง (Reference Number) ซึ่งขึ้นต้นด้วย RN-1XXXXX เพื่อใช้ในการอ้างอิงเวลาชำระเงิน

⁶ http://www.mof.gov.bn/images/ROCBN/guide_company%20incorporation_v1.0.pdf

⁷ หากไม่ต้องการชำระเงินผ่านระบบออนไลน์ ผู้จองจะได้รับหมายเลขอ้างอิง (Reference Number) ซึ่งขึ้นต้นด้วย RC-2XXXXX เพื่อใช้ในการอ้างอิงเวลาชำระเงิน

เอกสารที่จำเป็นต้องใช้สำหรับการจดทะเบียนจัดตั้งบริษัทในบรูไนฯ ได้แก่⁸

- สำเนาบัตรประชาชน NRIC พร้อมลายมือชื่อ (หรือหนังสือเดินทางสำหรับชาวต่างชาติที่ไม่มี NRIC)
- เอกสารแสดงความยินยอมการปฏิบัติหน้าที่เป็นกรรมการ (Consent to Act as Directors)
- รายชื่อกรรมการ (Form X – List of Directors particulars)
- ที่ตั้งสำนักงานที่จดทะเบียนไว้ (Registered Office)
- หนังสือบริคณห์สนธิ (Memorandum of Association) ที่ประทับตราแล้ว
- หากกรรมการมีสถานะเป็นผู้มีถิ่นที่อยู่สามัญ (Ordinary Resident) จะต้องยื่นใบรับรองการเป็นผู้มีถิ่นที่อยู่สามัญ (Certificate of Ordinarily Resident) ด้วย

สำหรับสาขาของบริษัทต่างประเทศ เอกสารที่จำเป็นสำหรับการจดทะเบียน ได้แก่

- จดหมายแสดงความยินยอม (Consent Letter) จากสาขาหลัก
- สำเนาที่ได้รับการรับรอง (Certified Copy) ของใบสำคัญแสดงการจดทะเบียนบริษัท (Certificate of Incorporation) ของบริษัทแม่ หรือเอกสารอื่นที่คล้ายคลึงกัน
- สำเนาที่ได้รับการรับรอง (Certified Copy) ของหนังสือบริคณห์สนธิ (Memorandum of Association) หรือเอกสารอื่นที่คล้ายคลึงกัน
- หนังสือมอบอำนาจ (Memorandum of Appointment หรือ Power of Attorney) ระบุชื่อและที่อยู่ของบุคคลอย่างน้อย 2 คน ที่มีถิ่นที่อยู่ในบรูไนฯ ที่มีอำนาจในการรับ การส่งหมาย (Service of Process) หรือประกาศอื่นใด ที่จัดทำภายใต้ตราประทับของบริษัทที่จัดตั้งขึ้นนอกบรูไนฯ
- มติของบริษัท (Company Resolution)
- รายชื่อกรรมการ (Form IV(F) - List of Directors)
- รายชื่อบุคคลผู้มีอำนาจ (List of Organized Person)
- หนังสือยืนยันการปฏิบัติตามเงื่อนไข (Undertaking Letter)
- ประกาศแจ้งสถานะของสำนักงานที่จดทะเบียนในบรูไนฯ (Notice of the situation of its registered office in Brunei Darussalam)

⁸ <http://www.mof.gov.bn/index.php/incorporation-of-companies>

5.1.2.3 การยื่นจดทะเบียนการชำระภาษี และจดทะเบียนบริษัท

เมื่อมีการจดทะเบียนจัดตั้งบริษัท จะถือได้ว่าการจดทะเบียนการชำระภาษีไปด้วย โดยอัตโนมัติเรียบร้อยแล้ว ส่วนการจดทะเบียนบริษัทไม่ได้เป็นขั้นตอนที่กฎหมายกำหนดให้ต้องดำเนินการ แต่ในทางปฏิบัติบริษัทส่วนใหญ่ก็นิยมจัดทำตราประทับของตน โดยสามารถว่าจ้างร้านจัดทำตราประทับได้โดยทั่วไป⁹

5.1.2.4 การจดทะเบียนการจ้างแรงงาน

บริษัทที่จัดตั้งขึ้นใหม่จะต้องมีการจดทะเบียนการจ้างแรงงานในระบบ Labour Control System (LCS) โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้¹⁰

- ขั้นตอนที่ 1 เข้าสู่เว็บไซต์ <https://www.nam.gov.bn/edregister/user/register/user/> เพื่อเปิดบัญชีผู้ใช้ในระบบ E-Darussalam
- ขั้นตอนที่ 2 ติดต่อ IT Helpdesk ที่ Labour Department เพื่อขอชื่อผู้ใช้ (Username) และรหัสผ่าน (Password) สำหรับระบบ LCS โดยหลักฐานที่จำเป็นต้องใช้ได้แก่ Smart ID, ใบรับรองการจดทะเบียนบริษัท (Company Registration Certificate), Quota License (ถ้ามี), และอีเมล ทั้งนี้ ชื่อผู้ใช้และรหัสผ่านที่ได้รับจะสามารถใช้งานได้ภายใน 2 วันหลังจากนั้น โดยจะมีอีเมลแจ้งให้ทราบ
- ขั้นตอนที่ 3 เข้าสู่ระบบ LCS หลังจากที่ชื่อผู้ใช้และรหัสผ่านดังกล่าวใช้งานได้แล้ว
- ขั้นตอนที่ 4 ยื่นคำร้องจดทะเบียนบริษัท (Company Registration) ผ่านทางระบบออนไลน์ โดยผู้ยื่นคำร้องจะทราบผลการจดทะเบียนผ่านทางอีเมลภายใน 2 วัน
- ขั้นตอนที่ 5 ส่งคำร้องสู่ Labour Department ผ่านระบบ LCS

5.1.3 การลงทุนและการประกอบธุรกิจ

5.1.3.1 การขออนุมัติการลงทุน และการขอสิทธิพิเศษทางการลงทุน

ขั้นตอนการลงทุนของนักลงทุนต่างชาติที่ต้องการเข้ามาลงทุนในบรูไนฯ อาจกล่าวอย่างคร่าว ๆ ได้ว่าเริ่มต้นจากการที่นักลงทุนต่างชาติเข้ามาติดต่อกับ Brunei Economic Development

⁹ World Bank, Doing Business in Brunei Darussalam 2016

¹⁰ <http://business.gov.bn/sitepages/Employing%20Workers.aspx>

Board (BEDB) เพื่อเริ่มต้นกระบวนการ จากนั้น BEDB จึงจัดทำรายงานข้อเสนอโครงการและการประเมินโครงการไปยัง FAST (FDI Action and Support Center) เพื่อที่ FAST จะทำการพิจารณา รายงานข้อเสนอดังกล่าว ก่อนที่จะส่งเรื่องต่อไปให้ FDI Steering Committee พิจารณาเพื่ออนุมัติ การลงทุนดังกล่าว โดย FAST จะช่วยอำนวยความสะดวกแก่นักลงทุน อาทิ การประสานงานกับ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การจัดหาหุ้นส่วนนักลงทุน (Partner) ฯลฯ ทั้งนี้ กระบวนการข้างต้นโดย ปกติแล้วจะใช้เวลาประมาณ 2 เดือนนับจากที่ FAST ได้รับข้อเสนอโครงการจาก BEDB จากนั้น เมื่อการลงทุนได้รับการอนุมัติและเข้าสู่กระบวนการดำเนินกิจการแล้ว Darussalam Enterprise (DARE) จะเข้ามาทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ประกอบการต่อไป

5.1.3.2 การจดทะเบียนอสังหาริมทรัพย์

ชาวต่างชาติไม่สามารถเป็นเจ้าของที่ดินในบรูไนฯ ได้ แต่สามารถเช่าที่ดินจากชาวบรูไน ได้เป็นเวลาไม่เกิน 99 ปี สำหรับชาวบรูไนที่ต้องการจดทะเบียนอสังหาริมทรัพย์ สามารถ ดำเนินการได้ตามขั้นตอนต่อไปนี้¹¹

- ขั้นตอนที่ 1 ตรวจสอบภาระติดพัน (Encumbrance) โดยให้ทนายความเป็น ผู้ดำเนินการที่ Land Department ขั้นตอนนี้ใช้เวลา 1 วัน และมีค่าดำเนินการ 1 ดอลลาร์บรูไน
- ขั้นตอนที่ 2 ยื่นคำร้องเพื่อขอบันทึกการโอน (Memorandum of Transfer: MOT) กับ Land Department
- ขั้นตอนที่ 3 ชำระอากรแสตมป์และลงนามใน MOT ที่ Land Department โดยมี ค่าธรรมเนียม 6 ดอลลาร์บรูไน ต่อมูลค่าที่ดินทุกๆ 1,000 ดอลลาร์บรูไน และมีค่า จดทะเบียนอีก 1 ดอลลาร์บรูไน
- ขั้นตอนที่ 4 จดทะเบียนการโอนและโฉนดที่ Land Department

5.1.3.3 การยื่นขอใบอนุญาตก่อสร้าง

ก่อนที่จะเริ่มกระบวนการขอใบอนุญาตก่อสร้าง ผู้ลงทุนจะต้องจัดทำผลการประเมินผล กระทบต่อสิ่งแวดล้อม ที่เรียกว่า Environmental Impact Assessment (EIA) หรือ Environmental Management and Monitoring Plan (EMMP) โดยต้องให้ที่ปรึกษาด้านสิ่งแวดล้อม (Qualified

¹¹ <http://business.gov.bn/sitepages/Registering%20Properties.aspx>

Environmental Consultant) ที่จดทะเบียนกับ Ministry of Development เป็นผู้ดำเนินการประเมินและส่งผลการประเมินให้แก่ Department of Environment, Parks and Recreation ทำการพิจารณา¹²

หลังจากนั้น จึงเข้าสู่กระบวนการยื่นขอใบอนุญาต ซึ่งประกอบไปด้วย 5 ขั้นตอนหลัก
ได้แก่¹³

- ขั้นตอนที่ 1 ยื่นคำร้องขอ Planning Permission จาก Town & Country Planning Department (TCP) (ใช้เวลา 14 วัน) โดยผู้ลงทุนต้องยื่นแบบฟอร์ม Planning Approval Application และชำระเงินที่ TCP
- ขั้นตอนที่ 2 ยื่นคำร้องขอ Development Approval จาก Authority for Building Control and Construction Industry (ABCi) (ใช้เวลา 14 วัน) โดยผู้ลงทุนต้องยื่นแบบฟอร์ม Borang A - Application for Approval of Plans of Building Works พร้อมกับสำเนาโฉนดที่ดิน สำเนาข้อตกลงระหว่างบุคคลผู้มีคุณสมบัติ (Qualified Person) กับเจ้าของที่ดิน ใบเสร็จรับเงินจาก TCP แบบแปลนที่ได้รับการอนุมัติจาก TCP สำเนาหนังสือมอบอำนาจ (ถ้ามี) และรายงานสถานที่ก่อสร้าง (Site Report)
- ขั้นตอนที่ 3 ยื่นคำร้องขอ Permit to Commence Development จาก ABCi (ใช้เวลา 1 วัน) โดยผู้ลงทุนต้องยื่นแบบฟอร์ม Borang C - Permit To Carry Out Building Works พร้อมกับสำเนาใบรับรองการจดทะเบียนของผู้รับเหมา ภาพถ่ายสถานที่ก่อสร้าง และแบบแปลนของผู้สำรวจที่ดิน (Land Surveyor) (ถ้ามี)
- ขั้นตอนที่ 4 ยื่นคำร้องขอ Occupational Permit จาก ABCi (ใช้เวลา 14 วัน) โดยผู้ลงทุนต้องยื่นแบบฟอร์ม Borang E - Application for Occupation Permit แบบฟอร์ม Borang OP PBYLKK และแบบฟอร์ม Construction Statistics Questionnaire พร้อมทั้งภาพถ่ายของสถานที่ก่อสร้างจาก 4 มุม โดยให้รวมถึงระบบระบายน้ำ ถนนทางเข้า ระบบท่อน้ำทิ้ง และส่วนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง
- ขั้นตอนที่ 5 ยื่นคำร้องขอน้ำประปาจาก Department of Water Service (ใช้เวลา 1 วัน) โดยผู้ลงทุนต้องยื่นแบบฟอร์ม Tariff Change Form - Temporary to Permanent พร้อมกับ Occupational Permit และสำเนาใบเสร็จค่าน้ำประปาชั่วคราว

¹² <http://www.bedb.com.bn/index.php/guide-business/industrial-development-and-construction>

¹³ <http://www.mod.gov.bn/SitePages/DEALING%20WITH%20CONSTRUCTION%20PERMITS.aspx>

5.1.3.4 การขอใช้ไฟฟ้า

การขอเชื่อมต่อและใช้ไฟฟ้าสำหรับอาคารที่ก่อสร้างขึ้นใหม่ในบรูไนฯ สามารถดำเนินการได้ตามขั้นตอนดังต่อไปนี้¹⁴

- ขั้นตอนที่ 1 ยื่นคำร้องพร้อมกับแผนภาพเส้นเดี่ยว (Single Line Diagram) กับ Authority for Building Control and Construction Industry (ABCi) และยื่นคำร้องขอใบอนุญาตขุดเจาะ (Permit to Dig) แก่ ABCi หากมีความจำเป็นต้องขุดเจาะ (ใช้เวลา 7 วัน)
- ขั้นตอนที่ 2 หลังจากที่ได้รับการอนุมัติใบอนุญาตขุดเจาะ (Permit to Dig) จาก ABCi ผู้ประกอบการสามารถเริ่มดำเนินการขุดเจาะได้ รวมถึงสามารถดำเนินการติดตั้งและทดสอบมิเตอร์ไฟพร้อมกันได้ (ใช้เวลา 8 วัน)
- ขั้นตอนที่ 3 ชำระค่าธรรมเนียม 1,650 ดอลลาร์บรูไน และรับการเชื่อมต่อไฟฟ้าภายใน 2 วัน

5.2 ขั้นตอนหลังการจัดตั้งธุรกิจ (Post-Establishment Process)

5.2.1 การประชุมสามัญประจำปี การส่งงบการเงิน และการชำระภาษี

บริษัทที่จัดตั้งในบรูไนฯ จะต้องจัดให้มีการประชุมสามัญประจำปี (Annual General Meeting: AGM) ภายใน 18 เดือน นับจากวันที่จัดตั้ง และต้องจัดให้มีการประชุมสามัญประจำปีครั้งต่อไปในทุกๆ ปีปฏิทิน โดยการประชุมแต่ละครั้งจะต้องไม่ห่างกันเกินกว่า 15 เดือน¹⁵

หลังจากที่มีการประชุมสามัญประจำปีแต่ละครั้ง บริษัทจะต้องส่งรายงานประจำปี (Annual Returns) ให้แก่ Registrar of Company (ROC) ภายใน 28 วันหลังจากการประชุม ซึ่งสามารถทำได้ผ่านทางระบบออนไลน์บนเว็บไซต์ www.roc.gov.bn และมีค่าธรรมเนียม 20 ดอลลาร์บรูไน โดยในกรณีที่บริษัทเอกชน จะต้องจัดให้มีการสอบบัญชี (Audit) แต่ไม่จำเป็นต้องส่งบัญชีให้ ROC ในขณะที่บริษัทมหาชนต้องจัดให้มีการสอบบัญชีและต้องส่งบัญชีให้แก่ ROC ด้วย ส่วนในกรณีที่บริษัทที่จัดตั้งขึ้นนอกประเทศบรูไนฯ จะต้องส่งสำเนาบุคคล

¹⁴ <http://business.gov.bn/SitePages/Getting%20Electricity.aspx>

¹⁵ <http://www.mof.gov.bn/index.php/compliance>

(Balance Sheet) ของงบการเงินปีล่าสุดให้แก่ ROC ภายใน 2 เดือนหลังจากการประชุมสามัญประจำปี¹⁶

สำหรับการชำระภาษี บริษัทจะต้องยื่นแบบชำระภาษีเงินได้นิติบุคคล (Income Tax Returns) แก่ Revenue Division, Ministry of Finance ภายในวันที่ 30 มิถุนายน โดยการยื่นแบบชำระภาษีสามารถทำได้ผ่านระบบออนไลน์ที่เรียกว่า STARS ผ่านทางเว็บไซต์ www.stars.gov.bn ส่วนการชำระภาษี สามารถทำได้ทั้งการจ่ายเงินสดหรือเช็คให้แก่ Collector of Income Tax การชำระเงินผ่านระบบ Internet Banking¹⁷ หรือการชำระเงินออนไลน์ผ่านระบบ STARS¹⁸

5.2.2 การแจ้งการเปลี่ยนแปลงข้อมูลธุรกิจที่ได้จดทะเบียนไว้

หากมีการเปลี่ยนแปลงข้อมูลที่ได้จดทะเบียนไว้ของบริษัท บริษัทจะต้องแจ้งให้ Registrar of Company ทราบ ตามที่ได้ระบุไว้ใน Companies Act โดยบริษัทสามารถแจ้งการเปลี่ยนแปลงต่อไปนี้ได้ผ่านทางเว็บไซต์ www.roc.gov.bn¹⁹

- การเปลี่ยนชื่อบริษัท
- การแก้ไขหนังสือบริคณห์สนธิ
- การเพิ่มทุน
- การแก้ไขที่ตั้งบริษัท
- การแก้ไขข้อมูลของกรรมการ
- การโอนหุ้นและการจัดสรรหุ้น
- การจดทะเบียนรายการหลักทรัพย์ค้ำประกัน (Registration of Charges)

5.2.3 การนำเข้าและการส่งออก

การนำเข้าและส่งออกสินค้าสามารถกระทำได้ โดยมีขั้นตอนที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้²⁰

¹⁶ http://www.mof.gov.bn/images/ROCBN/FILING_annual_returns_100815.pdf

¹⁷ ธนาคารที่ให้บริการชำระภาษีทาง Internet Banking ได้แก่ Baiduri Bank Berhad, Bank Islam Brunei Darussalam Berhad, Hongkong & Shanghai Banking Corporation และ Standard Chartered Bank

¹⁸ <http://www.mof.gov.bn/index.php/payment-of-tax>

¹⁹ http://www.mof.gov.bn/images/ROCBN/guide_post%20incorporation%20changes_v1.0.pdf

²⁰ <http://tradingacrossborders.gov.bn/>

- ขั้นตอนที่ 1 จดทะเบียนกับ Royal Customs and Excise Department (RCED) โดยสามารถส่งแบบฟอร์มหรือเอกสารต่างๆ ด้วยตนเอง ผ่านทางไปรษณีย์ ทางอีเมล หรือทางออนไลน์ผ่านระบบ National Single Window (BDNSW) ที่เว็บไซต์ www.bdnsw.gov.bn และต้องใช้เอกสารประกอบได้แก่ สำเนาใบสำคัญแสดงการจดทะเบียนบริษัท (Certificate of Incorporation) และสำเนาบัตร Smart Identity Card ของผู้ถือหุ้น
- ขั้นตอนที่ 2 ผู้ที่ต้องการนำเข้าหรือส่งออกสินค้าที่มีการควบคุมบางชนิด เช่น อาวุธ ปืนและวัตถุระเบิด พืชและสัตว์ สัตว์น้ำ ไม้ วัตถุโบราณที่ผลิตหรือค้นพบในบรูไนฯ ข้าว และผลิตภัณฑ์จากน้ำมันปิโตรเลียม จะต้องขอใบอนุญาตจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- ขั้นตอนที่ 3 สำแดงการนำเข้าหรือส่งออก (Customs Import/Export Declaration) ผ่านทาง BDNSW
- ขั้นตอนที่ 4 ชำระอากรสำหรับสินค้านำเข้า โดยอาจชำระได้กับเจ้าหน้าที่ศุลกากรโดยตรง หรือผ่านทางระบบธนาคารที่รองรับ เช่น HSBC, Standard Chartered, หรือ BIBD
- ขั้นตอนที่ 5 รับการตรวจสอบและผ่านพิธีการศุลกากร โดยผู้นำเข้าหรือส่งออกจะต้องมี Customs Import/Export Declaration ที่ได้รับการอนุมัติแล้ว และเอกสารประกอบอื่นๆ เช่น บัญชีสินค้า (Invoice) ใบส่งสินค้า (Bill of Landing) ใบอนุญาตการนำเข้าหรือส่งออกสินค้าที่มีการควบคุมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

5.3 ขั้นตอนการออกจากธุรกิจ (Exit Process)²¹

5.3.1 การเลิกกิจการโดยความสมัครใจ (Voluntary Winding Up)

บริษัทสามารถเลิกกิจการโดยความสมัครใจได้ โดยการออกมติพิเศษ (Special Resolution) ว่าจะมีการเลิกกิจการโดยสมัครใจ ในการประชุมสามัญ และหลังจากที่มีการออกมติพิเศษดังกล่าว บริษัทจะต้องประกาศโฆษณามติพิเศษดังกล่าวลงในประกาศของทางราชการ (Gazette) ภายใน 14 วันหลังจากที่มีมติให้เลิกกิจการ

²¹ Insolvency Order 2016

การเลิกกิจการโดยความสมัครใจอาจแบ่งออกได้เป็น การเลิกกิจการโดยความสมัครใจของผู้ถือหุ้น (Member's Voluntary Winding Up) และการเลิกกิจการโดยความสมัครใจของเจ้าหนี้ (Creditor's Voluntary Winding Up) โดยหากกรรมการบริษัทมีการประกาศแสดงความสามารถในการชำระหนี้ (Declaration of Solvency) ภายใน 5 สัปดาห์ก่อนที่จะมีการออกมติเลิกกิจการ และแจ้งต่อนายทะเบียนภายใน 15 วันหลังจากที่มีการออกมติเลิกกิจการ จะถือได้ว่าเป็นการเลิกกิจการโดยความสมัครใจของผู้ถือหุ้น แต่หากไม่มีการประกาศแสดงความสามารถในการชำระหนี้ หรือหากผู้ชำระบัญชี (Liquidator) เห็นว่าบริษัทไม่สามารถชำระหนี้ได้ตามที่ประกาศไว้ ให้ถือว่าการประกาศดังกล่าวไม่มีผล และถือเป็นการเลิกกิจการโดยความสมัครใจของเจ้าหนี้

ในกรณีที่เป็นการเลิกกิจการโดยความสมัครใจของผู้ถือหุ้น บริษัทจะต้องแต่งตั้งผู้ชำระบัญชีขึ้นมาทำการชำระบัญชี (Liquidation) โดยผู้ชำระบัญชีจะต้องลงประกาศการแต่งตั้งลงในประกาศของทางราชการ (Gazette) และแจ้งต่อนายทะเบียนภายใน 14 วันหลังจากการแต่งตั้ง และเมื่อผู้ชำระบัญชีดำเนินกระบวนการชำระบัญชีเสร็จสิ้น ผู้ชำระบัญชีจะต้องจัดให้มีการประชุมสามัญเป็นครั้งสุดท้าย เพื่อแจกแจงการชำระบัญชี จากนั้นผู้ชำระบัญชีจะต้องส่งบัญชีและรายงานการประชุมให้แก่นายทะเบียนภายใน 1 สัปดาห์หลังจากการประชุม

ในกรณีที่เป็นการเลิกกิจการโดยความสมัครใจของเจ้าหนี้ จะมีกระบวนการที่แตกต่างออกไปเล็กน้อย กล่าวคือ เจ้าหนี้จะเป็นผู้มีสิทธิแต่งตั้งผู้ชำระบัญชี²² และบริษัทจะต้องจัดให้มีการประชุมเจ้าหนี้บริษัทภายใน 14 วันหลังจากที่มีการประชุมเพื่อออกมติการเลิกกิจการ และกรรมการบริษัทจะต้องแสดงสถานะการเงินของบริษัทแก่เจ้าหนี้ในการประชุมดังกล่าว

5.3.2 การเลิกกิจการโดยคำสั่งศาล (Winding Up by Court)

ในกรณีที่บริษัทไม่สามารถชำระหนี้ได้ หรือมีเหตุอื่นใดตามมาตรา 99 ของ Insolvency Order 2016 (เช่น หยุดดำเนินการเกิน 1 ปี หรือมีผู้ถือหุ้นเหลือน้อยกว่า 2 คน เป็นต้น) กรรมการ เจ้าหนี้ เจ้าของสินทรัพย์ หรือผู้ชำระบัญชี สามารถยื่นคำร้องต่อศาลให้มีการเลิกกิจการโดยคำสั่งศาลได้ โดยบริษัทจะต้องระงับการดำเนินกิจการและการเคลื่อนย้ายทรัพย์สิน เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากศาล และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ (Official Receiver) จะเข้ามาทำหน้าที่เป็นผู้ชำระบัญชีจนกว่าจะมีคำสั่งแต่งตั้งผู้ชำระบัญชีอื่น และบริษัทจะต้องส่งสำเนาคำสั่งศาลไปให้นายทะเบียนรับทราบ

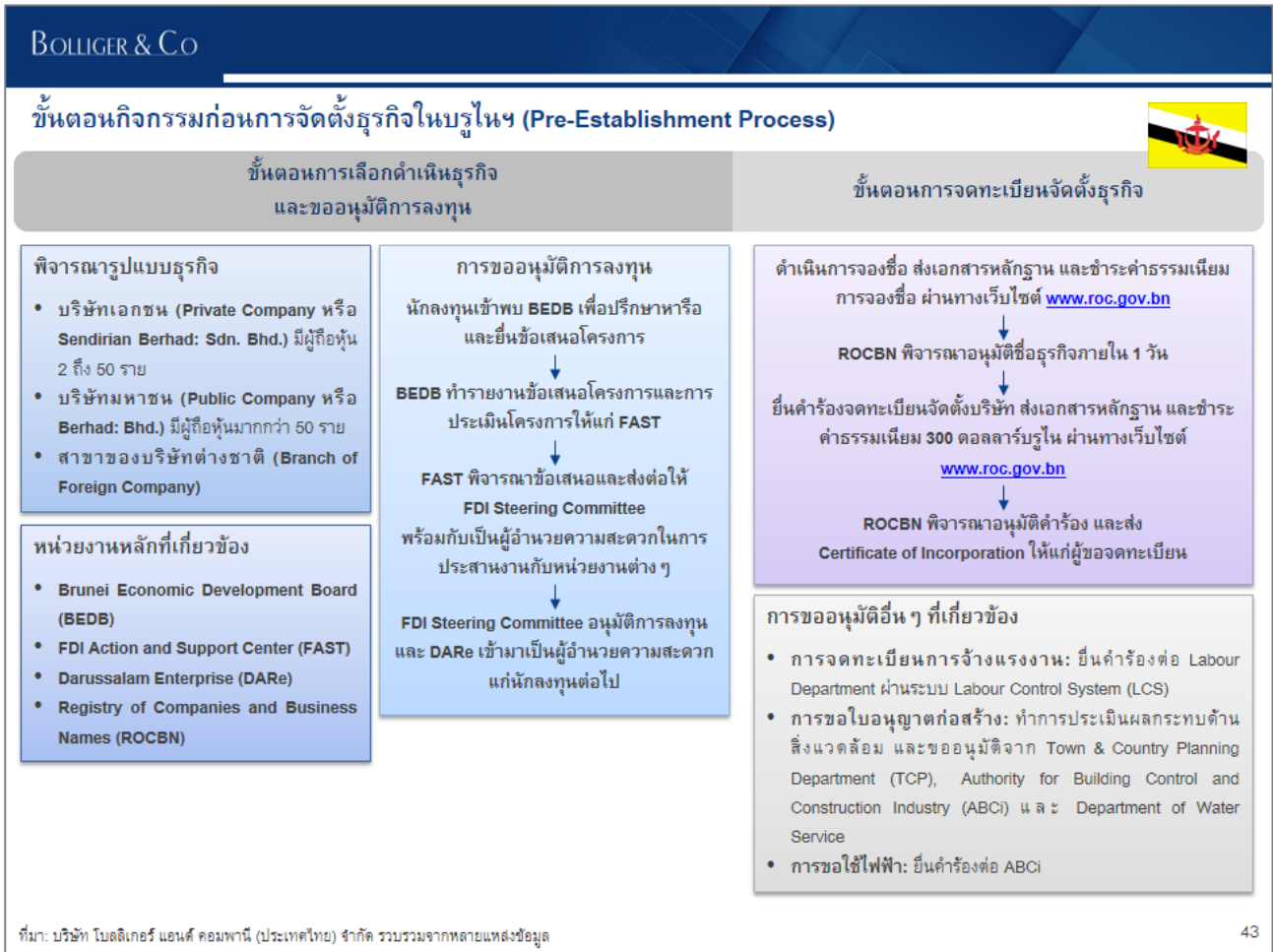
²² บริษัทอาจเป็นผู้แต่งตั้งผู้ชำระบัญชีได้ หากเจ้าหนี้ไม่ดำเนินการแต่งตั้ง และหากมีความเห็นไม่ตรงกัน บริษัทหรือเจ้าหนี้อาจยื่นให้ศาลชี้ขาดได้

5.4 สรุป

ขั้นตอนการจัดตั้งธุรกิจและการลงทุนบรูไนฯ ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปได้ตั้งภาพที่ 5-1 และภาพที่ 5-2 ต่อไปนี้

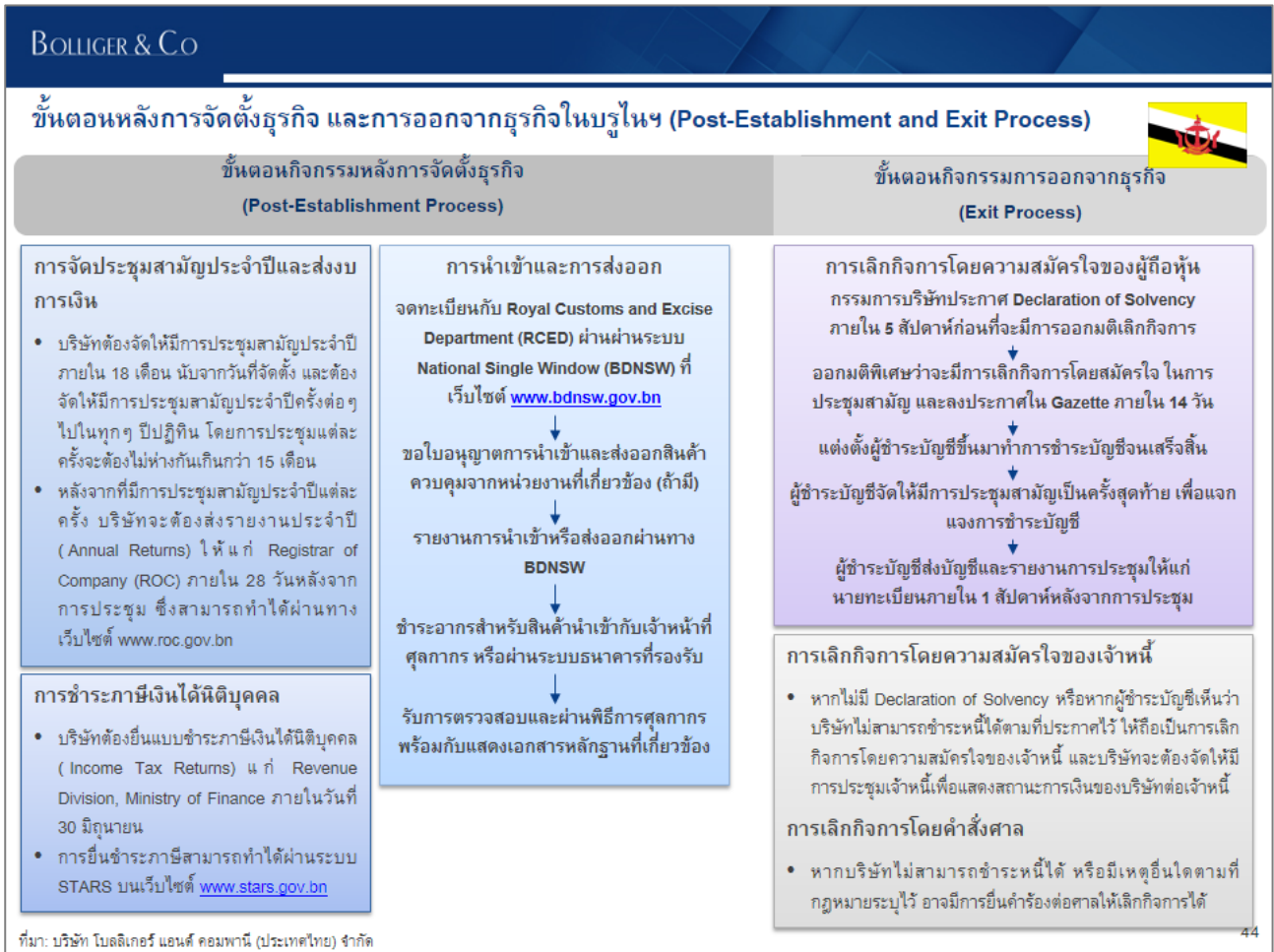
ภาพที่ 5-1 ขั้นตอนกิจกรรมก่อนการจัดตั้งธุรกิจในบรูไนฯ

ที่มา: บริษัท โบลลิเกอร์ แอนด์ คอมพานี (ประเทศไทย) จำกัด รวบรวมจากหลายแหล่งข้อมูล

ภาพที่ 5-2 ขั้นตอนกิจกรรมหลังการจัดตั้งธุรกิจ ตลอดจนการออกจากธุรกิจในบรูไน

ที่มา: บริษัท โบลลิเกอร์ แอนด์ คอมพานี (ประเทศไทย) จำกัด รวบรวมจากหลายแหล่งข้อมูล

บทที่ 6

ต้นทุนการประกอบธุรกิจ (Cost of Doing Business) ในเนกาบรูไนดารุสซาลาม

6.1 ต้นทุนทั่วไป

6.1.1 ต้นทุนการจัดตั้งธุรกิจ

ตารางที่ 6-1 ค่าธรรมเนียมการจดทะเบียนจัดตั้งธุรกิจ

รายการ	ค่าธรรมเนียม (ดอลลาร์บรูไน)
1) แบบฟอร์มการจองชื่อ (Application for Reservation of Business Name)	5
2) แบบฟอร์มรายชื่อกกรรมการและผู้จัดการ: แบบฟอร์ม X (Filing of Particulars of Directors and Managers)	10
3) ค่าอากรแสตมป์	10
4) ค่าธรรมเนียมการอนุมัติการจองชื่อ	30
5) ค่าธรรมเนียมการจดทะเบียน	300
6) ค่าธรรมเนียมหนังสือปริศนห้สนธิและข้อบังคับบริษัท	20
7) หนังสือรับรองของกรรมการ (ฉบับละ)	10
8) Notice of the situation of registered office	10
9) หนังสือสำคัญการจดทะเบียน	25

ที่มา: กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ

6.1.2 ต้นทุนค่าขออนุญาตก่อสร้าง

ตารางที่ 6-2 ค่าใช้จ่ายในการขออนุญาตก่อสร้าง

ลำดับที่	ขั้นตอน	ระยะเวลา ดำเนินการ	ค่าใช้จ่ายการ ดำเนินงาน (ดอลลาร์บรูไน)
1	Obtain planning approval from Town and Country Planning Department	14 วัน	421

ลำดับที่	ขั้นตอน	ระยะเวลา ดำเนินการ	ค่าใช้จ่ายการ ดำเนินงาน (ดอลลาร์บรูไน)
2	Obtain development approval of building works from ABCi	14 วัน	55
3	Obtain permit to carry out building works from ABCi	30 วัน	ไม่มีค่าใช้จ่าย
4	Request and obtain temporary permit for hoarding	7 วัน	ไม่มีค่าใช้จ่าย
5	Qualified person submits commencement notice	1 วัน	ไม่มีค่าใช้จ่าย
6	Qualified person submits the notice of completion of the setting out and awaits confirmation	7 วัน	ไม่มีค่าใช้จ่าย
7	Receive inspection of setting out and approval	7 วัน	ไม่มีค่าใช้จ่าย
8	Qualified person submits the notice of completion of excavation for the foundation and awaits confirmation	7 วัน	ไม่มีค่าใช้จ่าย
9	Receive excavation inspection and approval	7 วัน	ไม่มีค่าใช้จ่าย
10	Request water connection and await approval of technical details	7 วัน	ไม่มีค่าใช้จ่าย
11	Receive inspection for sewage connection and approval to proceed with final connection	1 วัน	ไม่มีค่าใช้จ่าย
12	Obtain water connection from JKR	3 วัน	3,000
13	Request final inspection and occupancy permit and await confirmation	7 วัน	ไม่มีค่าใช้จ่าย
14	Receive final inspection and occupancy permit	14 วัน	750

ที่มา: Doing Business 2016, <http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/brunei/#dealing-with-construction-permits>

6.1.2.1 ต้นทุนค่าเช่าที่ดินอุตสาหกรรม

ราคาที่ดินอุตสาหกรรมอยู่ระหว่าง 1.60-2.64 ดอลลาร์สหรัฐต่อตารางเมตรต่อปี¹

¹ ข้อมูลจาก The Brunei Economic Development Board

6.1.3 ต้นทุนที่พักอาศัย

➤ อัตราค่าเช่าที่อยู่อาศัย จำแนกตามพื้นที่

ตารางที่ 6-3 อัตราค่าเช่าที่อยู่อาศัยต่อเดือน จำแนกตามพื้นที่

ประเภท	ราคาเช่า (ดอลลาร์บรูไน)
ห้องชุด (Apartment) 1 ห้องนอน ในใจกลางเมือง	688.28
ห้องชุด (Apartment) 1 ห้องนอน บริเวณห่างจากศูนย์กลางเมือง	599.90
ห้องชุด (Apartment) 3 ห้องนอน ในใจกลางเมือง	1,692.58
ห้องชุด (Apartment) 3 ห้องนอน บริเวณห่างจากศูนย์กลางเมือง	1,191.84

ที่มา: http://www.numbeo.com/cost-of-living/country_result.jsp?country=Brunei

➤ อัตราราคาที่อยู่อาศัยจำแนกตามพื้นที่

ตารางที่ 6-4 ราคาที่อยู่อาศัย

ประเภท	ราคา (ดอลลาร์บรูไน)
ราคาต่อตารางเมตร บริเวณใจกลางเมือง	1,266.04
ราคาต่อตารางเมตร บริเวณนอกศูนย์กลางเมือง	2,725.93

ที่มา: http://www.numbeo.com/cost-of-living/country_result.jsp?country=Brunei

6.1.3.1 ค่าสาธารณูปโภค

ตารางที่ 6-5 อัตราค่าสาธารณูปโภค

ประเภท	อัตราค่าบริการ
ค่าไฟ	0.09 ดอลลาร์สหรัฐต่อกิโลวัตต์ชั่วโมง
ค่าน้ำ	0.53 ดอลลาร์สหรัฐต่อลูกบาศก์เมตร
ค่าอินเทอร์เน็ต	7.50 ดอลลาร์สหรัฐต่อเมกะไบต์

ที่มา: The Brunei Economic Development Board

6.2 ต้นทุนค่าจ้าง

ในบรูไนฯ ไม่มีการกำหนดอัตราค่าแรงขั้นต่ำอย่างเป็นทางการ อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาจากผู้ประกอบการในบรูไนฯ ในระหว่างการเดินทางไปเก็บข้อมูลเชิงลึก และจากการสำรวจจากเว็บไซต์รับสมัครงานหลายๆ แห่ง คณะผู้วิจัยทราบโดยคร่าวๆ ว่า อัตราค่าแรงสำหรับแรงงานไม่มีทักษะในบรูไนอยู่ระหว่างประมาณ 300 ถึง 500 ดอลลาร์บรูไนต่อเดือน ส่วนค่าแรงสำหรับแรงงานมีทักษะ จะมีความแตกต่างกันไปตามประสบการณ์และสาขาอาชีพ โดยทั่วไปอยู่ที่ประมาณระหว่าง 1,000 ถึง 4,000 ดอลลาร์บรูไนต่อเดือน สำหรับอุตสาหกรรมทั่วไป และอาจสูงถึงระหว่าง 5,000 ถึง 10,000 ดอลลาร์บรูไนต่อเดือน สำหรับอุตสาหกรรมน้ำมันและก๊าซหรือสำหรับลูกจ้างในหน่วยงานของรัฐ

ทั้งนี้ ระดับค่าแรงของพลเมืองชาวบรูไนโดยเฉลี่ยแล้วอาจจะสูงกว่าค่าแรงของชาวต่างชาติ เนื่องจากแรงงานชาวบรูไนส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาค่อนข้างสูง รวมถึงมีทางเลือกที่จะทำงานในหน่วยงานภาครัฐซึ่งให้ผลตอบแทนค่อนข้างมากเมื่อเทียบกับการทำงานในภาคเอกชน ทำให้แรงงานชาวบรูไนมีอำนาจต่อรองที่สูงกว่าแรงงานชาวต่างชาติ

6.3 ต้นทุนทางภาษี

6.3.1 ภาษีเงินได้นิติบุคคล

6.3.1.1 อัตราภาษีที่ต้องชำระ

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2558 เป็นต้นไป บรูไนฯ มีการเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลในอัตราร้อยละ 18.5 โดยรายได้ที่จะต้องเสียภาษีได้แก่²

- รายได้หรือกำไรใดๆ จากการค้า การทำธุรกิจ หรือการประกอบอาชีพ
- รายได้หรือกำไรใดๆ จากการจ้างงาน
- มูลค่าสุทธิของที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง
- เงินปันผล ดอกเบี้ย หรือส่วนลด

² <http://www.mof.gov.bn/index.php/type-of-taxes/income-tax>

- เงินบำนาญหรือเงินรายปีใดๆ
- ค่าเช่า ค่าสิทธิ์ เบี้ยประกัน หรือกำไรอื่นใดจากทรัพย์สิน

6.3.1.2 การลดหย่อนภาษี และสิทธิพิเศษทางภาษีที่สามารถทำได้

ค่าใช้จ่ายที่สามารถใช้เป็นค่าลดหย่อนได้แก่³

- ดอกเบี้ยเงินกู้ที่ใช้เพื่อการแสวงหารายได้
- ค่าเช่าที่ดินและอาคารที่ใช้ในการทำการค้าหรือทำธุรกิจ
- ต้นทุนการซ่อมแซมอาคาร โรงงาน และเครื่องจักร
- หนี้เสีย โดยหากเรียกเก็บได้ในภายหลังให้ถือว่าเป็นรายได้
- เงินสมทบกองทุนเงินออมหรือเงินบำนาญ เช่น Tabung Amanah Pekerja (TAP) หรือ Supplement Contributory Pension Fund (SCP)
- เงิน Zakat เงิน Fitrah หรือเงินบริจาคทางศาสนาอื่นๆ ตามกฎหมาย

นอกจากการลดหย่อนค่าใช้จ่ายข้างต้นแล้ว เพื่อเป็นการส่งเสริมธุรกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม (Small-Medium Sized Enterprise: SME) ธุรกิจที่มียอดขายไม่เกินปีละ 1 ล้านดอลลาร์บรูไน จะได้รับการยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคล⁴ นอกจากนี้ สำหรับบริษัทที่จัดตั้งใหม่ ในช่วง 3 ปีแรกหลังจากที่เริ่มจัดตั้ง รายได้สุทธิ 100,000 ดอลลาร์บรูไนแรกจะได้รับการยกเว้นภาษี และรายได้สุทธิอีก 150,000 ดอลลาร์บรูไนถัดมา จะได้รับการลดหย่อนภาษีเหลือร้อยละ 50 ของอัตราปกติ ส่วนบริษัทที่จัดตั้งมานานกว่า 3 ปี รายได้สุทธิ 50,000 ดอลลาร์บรูไนแรก จะได้รับการลดหย่อนภาษีเหลือร้อยละ 25 ของอัตราปกติ และรายได้อีก 50,000 ดอลลาร์บรูไนถัดมา จะได้รับการลดหย่อนภาษีลงเหลือร้อยละ 50 ของอัตราปกติ

สำหรับธุรกิจที่เน้นการส่งออกสินค้าบางชนิด⁵ หากธุรกิจดังกล่าวมียอดขายภายในประเทศไม่เกินร้อยละ 20 ของยอดขายทั้งหมด จะสามารถนับว่ายอดขายทั้งหมดเป็นการส่งออก และเสียภาษีในอัตราร้อยละ 1 แทน

³ <http://www.mof.gov.bn/index.php/type-of-taxes/income-tax>

⁴ <http://business.gov.bn/sitepages/Paying%20Taxes.aspx>

⁵ อุตสาหกรรมที่อยู่ในข่ายดังกล่าวได้แก่ ปูนซีเมนต์ ผลิตภัณฑ์ยา กระเบื้องอะลูมิเนียม เหล็กและเหล็กกล้า กระดาษแข็ง หน้าสิ่งทอ ขวดและกระป๋อง เฟอร์นิเจอร์ แก้ว เซรามิก ไม้ พลาสติก ปุ๋ยและยาฆ่าแมลง วัสดุก่อสร้าง เครื่องจักรกลไฟฟ้า การฆ่าสัตว์และการถนอมเนื้อสัตว์ ขนสัตว์ แร่โลหะ วิทยุและโทรทัศน์ อุปกรณ์สื่อสาร และผลิตภัณฑ์กระดาษ (http://www.mof.gov.bn/images/Lampiran_3_-_List_of_Approved_Industries_and_Products_Updated.pdf)

นอกจากนี้ ผู้ประกอบการในบรูไนฯ อาจได้รับสิทธิพิเศษทางภาษี หากได้รับการส่งเสริมการลงทุนจาก Brunei Economic Development Board (BEDB) ภายใต้ Investment Incentive Order 2001 ดังแสดงในตารางที่ 6-6

ตารางที่ 6-6 สิทธิพิเศษทางการลงทุนของบรูไนฯ

ประเภทของสิทธิพิเศษ	ระยะเวลายกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคล	สิทธิประโยชน์
อุตสาหกรรมผู้บุกเบิก (Pioneer Industry) ⁶	- 5 ปี หากมีเงินลงทุนระหว่าง 500,000 ถึง 2,500,000 ดอลลาร์บรูไน - 8 ปี หากเงินลงทุนมากกว่า 2,500,000 ดอลลาร์บรูไน - ระยะเวลาข้างต้น นับจากวันที่เริ่มทำการผลิต และอาจขยายออกไปได้หากได้รับการอนุมัติจากรัฐมนตรี	- ยกเว้นภาษีเงินได้และภาษีศุลกากรจากการนำเข้า - ยกเว้นเงินปันผลบางจำพวกจากการคำนวณภาษีเงินได้ - ผลขาดทุนและค่าใช้จ่ายสามารถสะสมข้ามปีได้
บริการผู้บุกเบิก (Pioneer Service) ⁷	- 8 ถึง 11 ปี นับจากวันที่เริ่มดำเนินการสำหรับบริการที่ไม่ใช่บริการทางการเงิน - 5 ถึง 10 ปี นับจากวันที่เริ่มดำเนินการสำหรับบริการทางการเงิน	- ยกเว้นภาษีเงินได้ - ยกเว้นเงินปันผลบางจำพวกจากการคำนวณภาษีเงินได้ - ผลขาดทุนและค่าใช้จ่ายสามารถสะสมข้ามปีได้
บริษัทหลังผู้บุกเบิก (Post Pioneer Company)	6 ปี นับจากวันที่เริ่มดำเนินการ และอาจขยายระยะเวลาได้หากได้รับการอนุมัติจากรัฐมนตรี	- การหักผลขาดทุน - การปรับค่าใช้จ่ายเพื่อการลงทุนและผลขาดทุน - ยกเว้นเงินปันผลบางจำพวกจากการคำนวณภาษีเงินได้
การขยายกิจการที่จัดตั้งแล้ว	- 3 ปี นับจากวันที่ขยายกิจการ หากเงินลงทุนไม่เกิน 1 ล้านดอลลาร์บรูไน - 5 ปี นับจากวันที่ขยายกิจการ หากเงินลงทุนมากกว่า 1 ล้านดอลลาร์บรูไน - อาจขยายระยะเวลาได้หากได้รับการอนุมัติจากรัฐมนตรี	- เงินปันผลที่เกิดจากการขยายกิจการได้รับการยกเว้นจากการคำนวณภาษีเงินได้

⁶ อุตสาหกรรมที่ได้รับการส่งเสริมให้มีสถานะเป็นอุตสาหกรรมผู้บุกเบิก (Pioneer Industry) เช่น ธุรกิจการเกษตร การก่อสร้าง เครื่องจักรกลหนัก ปิโตรเคมีและพลาสติก สินค้าโภคภัณฑ์และอุปกรณ์ตกแต่งบ้าน เทคโนโลยีเพื่อสิ่งแวดล้อม การแปรรูปและบรรจุภัณฑ์อาหาร เทคโนโลยีสาธารณสุข อุปกรณ์สื่อสาร เทคโนโลยีการเดินเรือ ผลิตภัณฑ์โลหะ สิ่งทอ เป็นต้น

⁷ สาขาที่ได้รับการส่งเสริมให้มีสถานะเป็นบริการผู้บุกเบิก (Pioneer Service) เช่น ธุรกิจการเกษตร วิศวกรรม การขนส่งทางราง การศึกษา การเงิน เทคโนโลยีสาธารณสุข เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร การพักผ่อนหย่อนใจ คลังสินค้า การท่องเที่ยว เป็นต้น

ประเภทของสิทธิพิเศษ	ระยะเวลายกเว้นภาษีเงินได้บุคคล	สิทธิประโยชน์
การขยายธุรกิจบริการที่จัดตั้งแล้ว	ไม่เกิน 11 ปี นับจากวันที่ขยายกิจการ และอาจขยายระยะเวลาได้หากได้รับการอนุมัติจากรัฐมนตรี	- เงินปันผลที่เกิดจากการขยายกิจการ ได้รับการยกเว้นจากการคำนวณภาษีเงินได้
การผลิตเพื่อส่งออก	- 8 ปี นับจากปีที่เริ่มส่งออก หากไม่ได้รับสถานะ Pioneer Enterprise - 6 ถึง 11 ปี นับจากปีที่เริ่มส่งออก หากได้รับสถานะ Pioneer Enterprise - อาจขยายระยะเวลาได้หากได้รับการอนุมัติจากรัฐมนตรี	- ลดหย่อนภาษีจากกำไรจากการส่งออก - ยกเว้นเงินปันผลบางจำพวกจากการคำนวณภาษีเงินได้ - ยกเว้นภาษีศุลกากรจากการนำเข้า
การส่งออกบริการ	11 ปี และอาจขยายระยะเวลาได้หากได้รับการอนุมัติจากรัฐมนตรี	- ยกเว้นภาษีเงินได้ - ลดหย่อนภาษีจากรายได้จากการส่งออก - ยกเว้นเงินปันผลบางจำพวกจากการคำนวณภาษีเงินได้ - การหักค่าใช้จ่ายและผลขาดทุน

ที่มา: Brunei Economic Development Board (BEDB)

6.3.2 ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ภาษีมูลค่าเพิ่ม ภาษีการขาย และภาษีสรรพสามิต

ไม่มีการเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ภาษีมูลค่าเพิ่ม ภาษีการขาย หรือภาษีสรรพสามิตในบรูไน

6.3.3 อากรนำเข้า

สินค้าส่วนใหญ่สามารถนำเข้ามายังบรูไน ได้โดยไม่ต้องเสียอากรนำเข้า อย่างไรก็ตาม บรูไน มีการเก็บอากรนำเข้าจากสินค้าบางรายการ โดยส่วนใหญ่เป็นการเก็บภาษีตามมูลค่า (Ad Valorem) และมีการเก็บอากรนำเข้าในอัตราเฉพาะ (Specific) กับสินค้าบางรายการ ดังตัวอย่างในตารางที่ 6-7

ตารางที่ 6-7 ตัวอย่างสินค้าบางรายการที่บรูไนฯ มีการเก็บอากรนำเข้า

สินค้า	อัตราอากรนำเข้า
ชา กาแฟ	0.11 ถึง 0.22 ดอลลาร์บรูไนต่อกิโลกรัม
น้ำมันปิโตรเลียมและน้ำมันหล่อลื่น	0.11 ถึง 0.44 ดอลลาร์บรูไนต่อลิตร
แอลกอฮอล์สำหรับผลิตเครื่องดื่ม	250 ดอลลาร์บรูไนต่อลิตร
เครื่องใช้ไฟฟ้าทั่วไป	ร้อยละ 5
อัญมณีและเครื่องประดับ	ร้อยละ 5
เครื่องสำอาง น้ำหอม สบู่ แชมพู	ร้อยละ 5
รองเท้า	ร้อยละ 5
พรม	ร้อยละ 5
ผ้าปูโต๊ะ ผ้าปูเตียง	ร้อยละ 5
เครื่องแต่งกายทำจากหนังสัตว์	ร้อยละ 10
เครื่องแต่งกายทำจากขนสัตว์	ร้อยละ 10
หมวก	ร้อยละ 10
เสื้อ	ร้อยละ 10
ยานยนต์และชิ้นส่วน	ร้อยละ 20

ที่มา: Brunei Royal Customs and Excise Department, International Trade Centre

6.3.4 ภาษีหัก ณ ที่จ่าย

บรูไนฯ มีการเก็บภาษีหัก ณ ที่จ่าย (Withholding Tax) จากการทำธุรกรรมบางรายการที่ชำระให้แก่ผู้ที่ไม่ได้มีถิ่นที่อยู่ในบรูไนฯ (Non-Resident) ดังแสดงในตารางที่ 6-8

ตารางที่ 6-8 อัตราการเก็บภาษีหัก ณ ที่จ่ายของบรูไนฯ

รายการ	อัตราภาษี (ร้อยละ)
ดอกเบี้ย ค่าดำเนินการ ค่าธรรมเนียม หรือค่าใช้จ่ายอื่นใด ที่เกี่ยวข้องกับเงินกู้หรือหนี้สินใดๆ	15
ค่าเช่า หรือค่าใช้จ่ายอื่นใด จากการให้เช่าสังหาริมทรัพย์	10
ค่าลิขสิทธิ์ หรือค่าใช้จ่ายแบบเหมาจ่ายใดๆ จากการให้เช่าสังหาริมทรัพย์	10
ค่าใช้จ่ายในการใช้หรือสิทธิในการใช้ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ เทคนิค อุตสาหกรรม หรือการพาณิชย์	10
การให้ความช่วยเหลือทางเทคนิคและบริการที่เกี่ยวข้องกับการใช้ข้อมูลข้างต้น	20
ค่าบริการจัดการ	20
ค่าตอบแทนกรรมการบริษัทที่ไม่ได้มีถิ่นที่อยู่ในบรูไนฯ	20

ที่มา: Brunei Revenue Division

6.3.5 อากรแสตมป์

บรูไนฯ มีการเก็บอากรแสตมป์ที่จะต้องประทับลงบนเอกสารบางรายการ โดยมีอัตราค่า อากรแสตมป์ที่แตกต่างกันไปในแต่ละธุรกรรม ตามที่ระบุไว้ใน First Schedule ของ Stamp Act⁸ ดังตัวอย่างในตารางที่ 6-9

ตารางที่ 6-9 ตัวอย่างอัตราอากรแสตมป์ของบรูไนฯ

รายการธุรกรรม	อัตราอากรแสตมป์ (ดอลลาร์บรูไน)	ต่อมูลค่าธุรกรรม (ดอลลาร์บรูไน)
การจำนอง (Mortgage): หลักทรัพย์หลัก (Primary Security)	1.00	500
การจำนอง (Mortgage): หลักทรัพย์ค้ำประกัน	1 ใน 5 ของอากรของหลักทรัพย์หลัก	
สัญญาเช่า (Lease / Tenancy Agreement): อายุไม่เกิน 1 ปี	1.00	250
สัญญาเช่า (Lease / Tenancy Agreement): อายุไม่เกิน 5 ปี	2.00	250
สัญญาเช่า (Lease / Tenancy Agreement): อายุเกิน 5 ปี	4.00	250
การโอนหุ้น (Transfer of Shares): ระบุชื่อผู้รับ	0.10	100
การโอนหุ้น (Transfer of Shares): ไม่ระบุชื่อผู้รับ	0.30	100

ที่มา: Brunei Revenue Division

⁸ สามารถอ่านรายละเอียดเพิ่มเติมได้ใน <http://www.mof.gov.bn/attachments/article/129/StampDutyActCap34.pdf>

บทที่ 7

โอกาสและศักยภาพการลงทุนไทยในอุตสาหกรรมประมง การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และอาหารทะเลแปรรูป ในเนการาบรูไนดารุสซาลาม

สาระสำคัญ

ปัจจุบันบรูไนฯ ยังมีการลงทุนในอุตสาหกรรมประมง การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และอาหารทะเลแปรรูป น้อยมาก ทำให้มีช่องว่างในทางธุรกิจขนาดใหญ่ในอุตสาหกรรมดังกล่าว ประกอบกับทรัพยากรทางทะเลของบรูไนฯ ที่ยังคงอุดมสมบูรณ์กว่าประเทศอื่นๆ ในอาเซียน และนโยบายภาครัฐที่เอื้ออำนวยต่อการลงทุนเป็นอย่างมาก ทำให้การลงทุนในอุตสาหกรรมนี้ในบรูไนฯ มีความโดดเด่นน่าสนใจ

อย่างไรก็ดี ข้อจำกัดในด้านขนาดตลาดในประเทศ ความเชื่อมโยงในห่วงโซ่อุปทานของอุตสาหกรรมสนับสนุน และการจัดหาแรงงาน ก็เป็นความท้าทายสำคัญสำหรับนักลงทุน ดังนั้นรูปแบบการทำธุรกิจอาจต้องมีการลงทุนในกิจกรรมตั้งแต่ต้นน้ำไปจนถึงปลายน้ำและกิจกรรมสนับสนุนต่างๆ ด้วยตนเอง รวมถึงต้องเน้นการส่งออกไปยังตลาดในประเทศเอเชีย-แปซิฟิกเป็นหลัก

7.1 ภาพรวมอุตสาหกรรมประมง การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และอาหารทะเลแปรรูป ในเนการาบรูไนดารุสซาลาม

7.1.1 ภาพรวมอุตสาหกรรม

อุตสาหกรรมประมง การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และอาหารทะเลแปรรูป ในบรูไนฯ ยังคงอยู่ในระยะเริ่มต้น เช่นเดียวกับอุตสาหกรรมอื่นๆ ในประเทศที่ไม่ใช่อุตสาหกรรมน้ำมันและก๊าซธรรมชาติ โดยการทำประมงในบรูไนฯ ส่วนใหญ่ (กว่าร้อยละ 70) ยังเป็นการทำประมงพื้นบ้าน และมีการทำประมงในเชิงพาณิชย์เพียงจำนวนน้อย ทำให้บรูไนฯ ต้องพึ่งพาการนำเข้าอาหารทะเล

จากต่างประเทศอยู่ แม้ว่าจะมีแนวชายฝั่งยาวถึง 130 กิโลเมตร และมีพื้นที่เขตเศรษฐกิจจำเพาะ (Exclusive Economic Zone: EEZ) ซึ่งเป็นไหล่ทวีป (Continental Shelf) ถึง 8,600 ตารางกิโลเมตร แต่แนวชายฝั่งและพื้นที่เขตเศรษฐกิจจำเพาะดังกล่าวยังคงไม่ถูกใช้ประโยชน์อย่างเต็มศักยภาพ

สินค้าประมงที่น่าสนใจของบรูไนฯ คือ กุ้ง Blue Shrimp (*Panaeus Stylirostris*) และกุ้งชนิดอื่นๆ ซึ่งปัจจุบันมีการจับและการเพาะเลี้ยงอย่างค่อนข้างแพร่หลายในระดับหนึ่ง รวมทั้งบรูไนฯ ยังมีทรัพยากรปลาทะเลที่มีศักยภาพอีกจำนวนมาก โดยเฉพาะปลาในกลุ่มปลาผิวน้ำ (Pelagic Fish) ที่พบได้มากในน่านน้ำบรูไนฯ เช่น ปลาในวงศ์ปลาทู (*Scombridae*) ปลาในวงศ์ปลาซาร์ดีน (*Dussumieria*) ปลาในวงศ์ปลาสิ่กุน (*Carangoides* และ *Selar*) ปลาในวงศ์ปลาทูแขก (*Decapterus*) ปลาในวงศ์ปลาทูน่า (*Thunnus* และ *Katsuwonus*) เป็นต้น (Silvestre และ Matdanan, 1992 และ Juna, Wahab และ Cinco, 2007)

นอกจากนี้ หากพิจารณาจากโครงสร้างของอุตสาหกรรมประมง การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และอาหารทะเลแปรรูป จากงานศึกษาของ Pomeroy และคณะ (2014) พบว่ามูลค่าเพิ่มราวร้อยละ 60 ของอุตสาหกรรมมาจากกิจกรรมประมง และอีกราวร้อยละ 30 มาจากกิจกรรมเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ในขณะที่กิจกรรมการผลิตอาหารทะเลแปรรูปมีส่วนมูลค่าเพิ่มเพียงประมาณร้อยละ 10 ของอุตสาหกรรมเท่านั้น ประกอบกับการที่อุตสาหกรรมเลี้ยงไก่ของบรูไนฯ ที่กำลังขยายตัว และต้องพึ่งพาการนำเข้าปลาป่นเพื่อมาเป็นอาหารไก่ และมีปลาที่มีมูลค่าต่ำที่จับได้จำนวนมาก (กว่าร้อยละ 30) ต้องถูกทิ้งเนื่องจากไม่มีตลาดรองรับ (Cinco และคณะ, 2015) ดังนั้น การแปรรูปปลาที่มีมูลค่าต่ำเหล่านี้จึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งสำหรับการลงทุนได้เช่นกัน

7.1.2 โอกาสและศักยภาพการลงทุนไทยในอุตสาหกรรมประมง การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และอาหารทะเลแปรรูป ในเนการาบรูไนดารุสซาลาม

จุดเด่นสำคัญที่ทำให้การลงทุนในอุตสาหกรรมประมง การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และอาหารทะเลแปรรูป ในบรูไนฯ มีความน่าสนใจคือ ทรัพยากรทางทะเลของบรูไนฯ ยังคงมีความอุดมสมบูรณ์มากกว่าในน่านน้ำของประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคมาก โดยจากการศึกษาของ Christensen และคณะ (2003) พบว่าน่านน้ำบรูไนฯ เป็นพื้นที่เดียวในทะเลจีนใต้ที่ยังมีความอุดมสมบูรณ์อยู่ในปี พ.ศ. 2543 ในขณะที่ท้องทะเลของประเทศอื่นๆ สูญเสียความอุดมสมบูรณ์จากในอดีตไปมากแล้วจากการจับปลาเกินขนาด (ดังที่แสดงในภาพที่ 7-1) ซึ่งสาเหตุส่วนหนึ่งมาจากการที่เศรษฐกิจของบรูไนฯ สามารถอยู่ได้ด้วยการพึ่งพาอุตสาหกรรมน้ำมันและก๊าซธรรมชาติเป็นหลักอยู่แล้ว ทำให้บรูไนฯ ขาดแรงจูงใจทางเศรษฐกิจที่จะลงทุนในอุตสาหกรรมอื่นๆ ดังนั้นอุตสาหกรรมประมงของ

บรูไนฯ จึงยังคงมีขนาดเล็กและไม่มีการพัฒนามากนัก นอกจากนี้ การที่บรูไนฯ มีโครงสร้างอุปกรณืชุดเจาะน้ำมันและก๊าซธรรมชาติ รวมถึงแนวท่อลำเลียงต่างๆ กระจายอยู่ในหลายพื้นที่รอบชายฝั่ง ยังทำให้สัตว์ทะเลสามารถใช้โครงสร้างดังกล่าวเป็นแนวปะการังเทียมในการหลบภัยและวางไข่ได้อีกด้วย¹

จากการประเมินของ Juna และคณะ (2007) พบว่า น่านน้ำของบรูไนฯ มีศักยภาพที่จะจับสัตว์น้ำได้ประมาณ 21,300 ตันต่อปี แบ่งออกเป็นปลาหน้าดิน (Demersal Fish) 12,500 ตัน และปลาผิวน้ำ (Pelagic Fish) 8,800 ตัน² ในขณะที่ปริมาณการจับปลาในปี พ.ศ. 2558 อยู่ที่เพียง 17,333 ตันเท่านั้น³ ซึ่งศักยภาพที่ถูกใช้ประโยชน์มากส่วนใหญ่เป็นการทำประมงขนาดเล็กในพื้นที่ Zone 1 (0-3 ไมล์ทะเลจากชายฝั่ง) และ Zone 2 (3-20 ไมล์ทะเลจากชายฝั่ง) ในขณะที่พื้นที่ใน Zone 3 (20-45 ไมล์ทะเลจากชายฝั่ง) และ Zone 4 (45-200 ไมล์ทะเลจากชายฝั่ง) ยังมีศักยภาพที่ยังไม่ได้ใช้ประโยชน์เหลืออยู่มาก โดยในปี พ.ศ. 2548 มีการจับปลาโดยใช้อวนล้อม (Purse Seine) ในบริเวณดังกล่าวเพียง 1,235 ตันเท่านั้น ซึ่งเมื่อเทียบกับปริมาณสูงสุดที่สามารถจับได้อย่างยั่งยืน (Maximum Sustainable Yield: MSY) ในบริเวณดังกล่าวที่ 7,000 ตันต่อปี จะเห็นได้ว่ายังมีโอกาสในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในบริเวณทะเลน้ำลึกของบรูไนฯ อีกมาก

นอกจากจุดเด่นในด้านทรัพยากรธรรมชาติแล้ว บรรยากาศทางการลงทุนในบรูไนฯ ก็มีความเปิดกว้างต่อการลงทุนจากต่างชาติเป็นอย่างมาก โดยรัฐบาลบรูไนฯ ได้มีความพยายามลดข้อจำกัดต่างๆ ในการลงทุน รวมไปถึงมีการให้สิทธิประโยชน์ต่างๆ แก่นักลงทุน เพื่อเป็นการดึงดูดเงินลงทุนจากต่างประเทศ นอกจากนี้ การลงทุนในบรูไนฯ ยังมีต้นทุนด้านภาษีและด้านราคาค่าพลังงานและสาธารณูปโภคต่ำกว่าในประเทศอื่นมาก อันเนื่องมาจากการอุดหนุนราคาพลังงานของรัฐบาล และการที่บรูไนฯ มีแหล่งพลังงานเป็นของตนเอง (ดังที่แสดงในภาพที่ 7-2) ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการลงทุนในอุตสาหกรรมประมง การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และอาหารทะเลแปรรูปที่ต้องพึ่งพาพลังงานค่อนข้างมาก ทั้งในส่วนของ การออกเรือ การแช่เย็นและแช่แข็งสินค้า และการแปรรูปสินค้า

บรูไนฯ ยังมีจุดแข็งในด้านการเชื่อมต่อกับตลาดต่างประเทศ ทั้งในแง่ของตำแหน่งที่ตั้งที่ติดทะเลจีนใต้ ทำให้สะดวกต่อการส่งออกสินค้าไปยังประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก

¹ นอกจากนี้ เพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดอุบัติเหตุในการเดินเรือ ชาวประมงยังไม่สามารถทำการประมงในบริเวณ 1 ไมล์ทะเลรอบแนวอุปกรณืและท่อลำเลียงเหล่านั้น จึงเป็นการเพิ่มโอกาสในการขยายพันธุ์ของสัตว์ทะเลในบริเวณดังกล่าว

² ซึ่งใกล้เคียงกับการประเมินของ Silvestre และ Matdanan (1992) ที่ประเมินปริมาณปลาที่จับได้ไว้มากที่สุด 25,700 ตันต่อปี และเสนอแนะให้จับได้จริง 20,000 ตันต่อปี

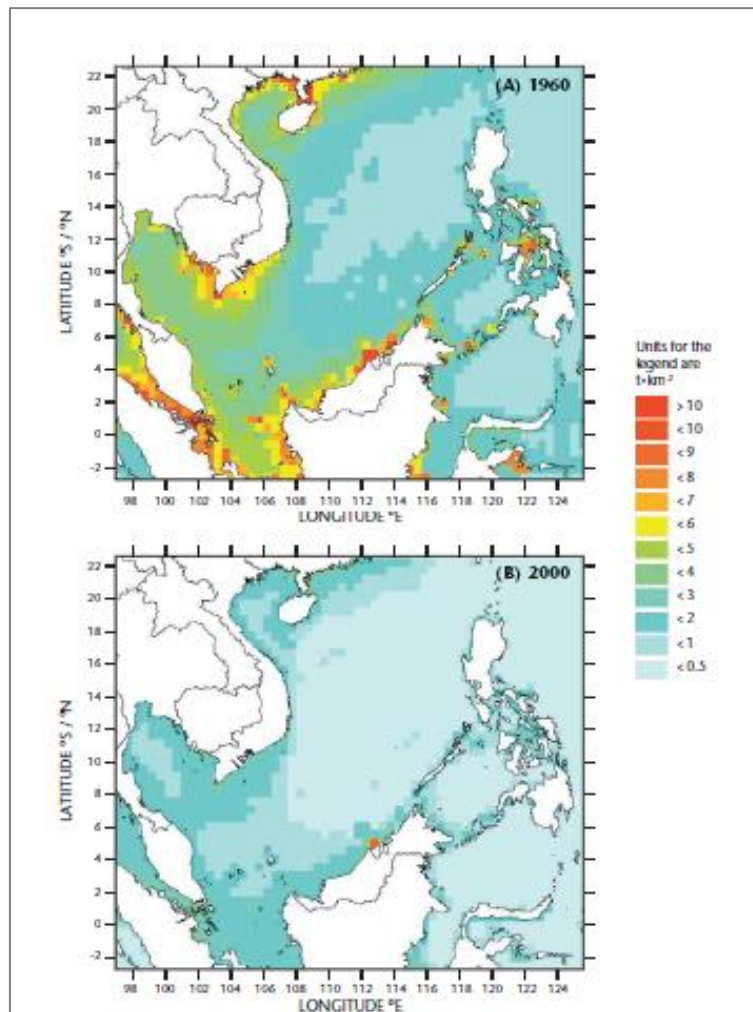
³ Brunei Times (30 เมษายน พ.ศ. 2559) <http://bt.com.bn/news-national/2016/04/30/commercial-fishing-gains-ground>

และมีเรือสินค้านำสินค้าเข้ามายังท่าเรือ Muara เป็นประจำอยู่แล้ว รวมถึงบรูไนฯ ยังเป็นสมาชิกของความตกลง Trans-Pacific Partnership (TPP) ทำให้ได้รับสิทธิประโยชน์ในการส่งออกสินค้าไปยังประเทศภาคีอื่นๆ หากความตกลงมีผลบังคับใช้ ตลอดจนการที่บรูไนฯ เป็นประเทศมุสลิมที่มีความเคร่งครัด ทำให้สินค้าที่ได้รับการรับรองมาตรฐานฮาลาลจากบรูไนฯ สามารถเข้าสู่ตลาดในประเทศมุสลิมอื่นๆ ได้ง่ายอีกด้วย

จากเหตุผลต่างๆ ที่กล่าวมาในข้างต้น จึงเป็นโอกาสอันดีสำหรับผู้ประกอบการไทย ซึ่งมีขีดความสามารถในการแข่งขันสูงในอุตสาหกรรมประมง การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และอาหารทะเลแปรรูป ในตลาดโลกอยู่แล้ว ในการเข้าไปใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเลของบรูไนฯ ที่ปัจจุบันยังคงมีคู่แข่งเข้าไปจับจองใช้ประโยชน์ไม่มากนัก

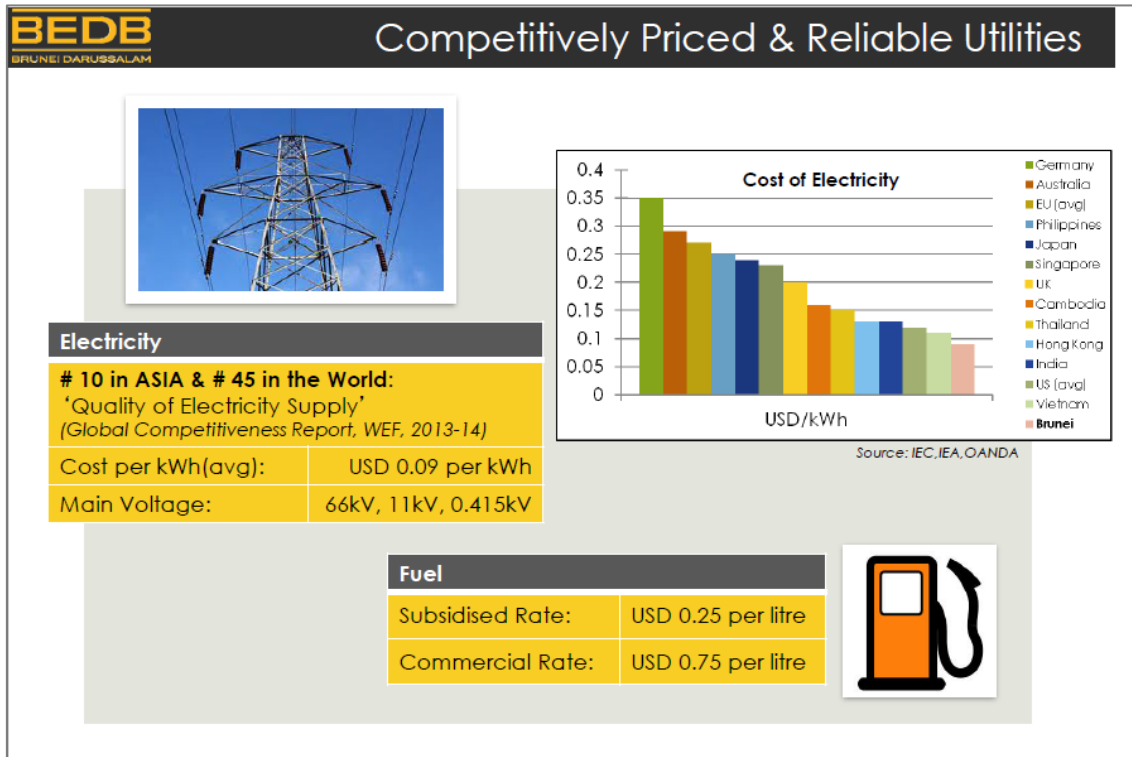
ภาพที่ 7-1 เปรียบเทียบความอุดมสมบูรณ์ของทะเลจีนใต้ ระหว่างปี พ.ศ. 2503 และ 2543

ที่มา: Christensen และคณะ (2003)

ภาพที่ 7-2 ต้นทุนด้านพลังงานของบรูไนฯ ที่ต่ำกว่าประเทศอื่น ๆ

ที่มา: Brunei Economic Development Board

7.2 สถิติการค้าและการลงทุนในอุตสาหกรรมประมง การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และอาหารทะเลแปรรูป ในเนการาบรูไนดารุสซาลาม

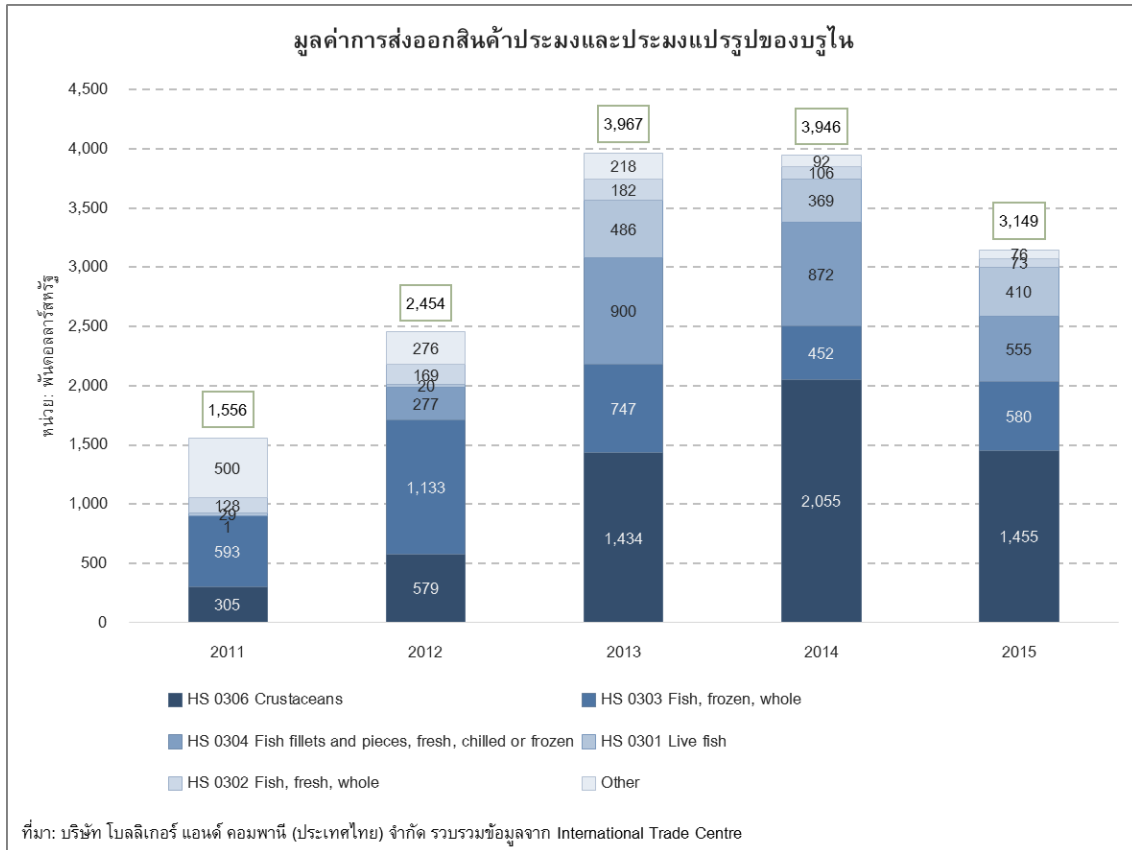
7.2.1 สถิติการค้าในอุตสาหกรรมในอุตสาหกรรมประมง การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และอาหารทะเลแปรรูป

สถิติการส่งออกและการนำเข้าสินค้าประมงและประมงแปรรูปของบรูไนฯ สามารถแสดงได้ในภาพที่ 7-3 และภาพที่ 7-4 ตามลำดับ ซึ่งจะเห็นได้ว่าบรูไนฯ เป็นประเทศผู้นำเข้าสุทธิสินค้าประมงและประมงแปรรูป โดยมีมูลค่าการส่งออกเพียงปีละไม่เกิน 4 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งสินค้าที่ส่งออกส่วนใหญ่คือ กุ้งแช่แข็ง และปลาแช่แข็ง (ส่วนใหญ่เป็นปลาทูน่า) ในขณะที่มูลค่าการนำเข้าในแต่ละปีกลับสูงถึง 40-50 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งสินค้านำเข้าบางส่วนสามารถผลิตหรือทดแทนได้จากน่านน้ำบรูไนฯ เช่น กุ้งแช่แข็ง ปลาหมึก ปลาชาร์ดิน เป็นต้น (ในขณะที่สินค้านำเข้าบางส่วน เช่น ปลาแซลมอน ปู ฯลฯ ก็ไม่อาจพบได้ หรือพบได้น้อยในน่านน้ำบรูไนฯ)

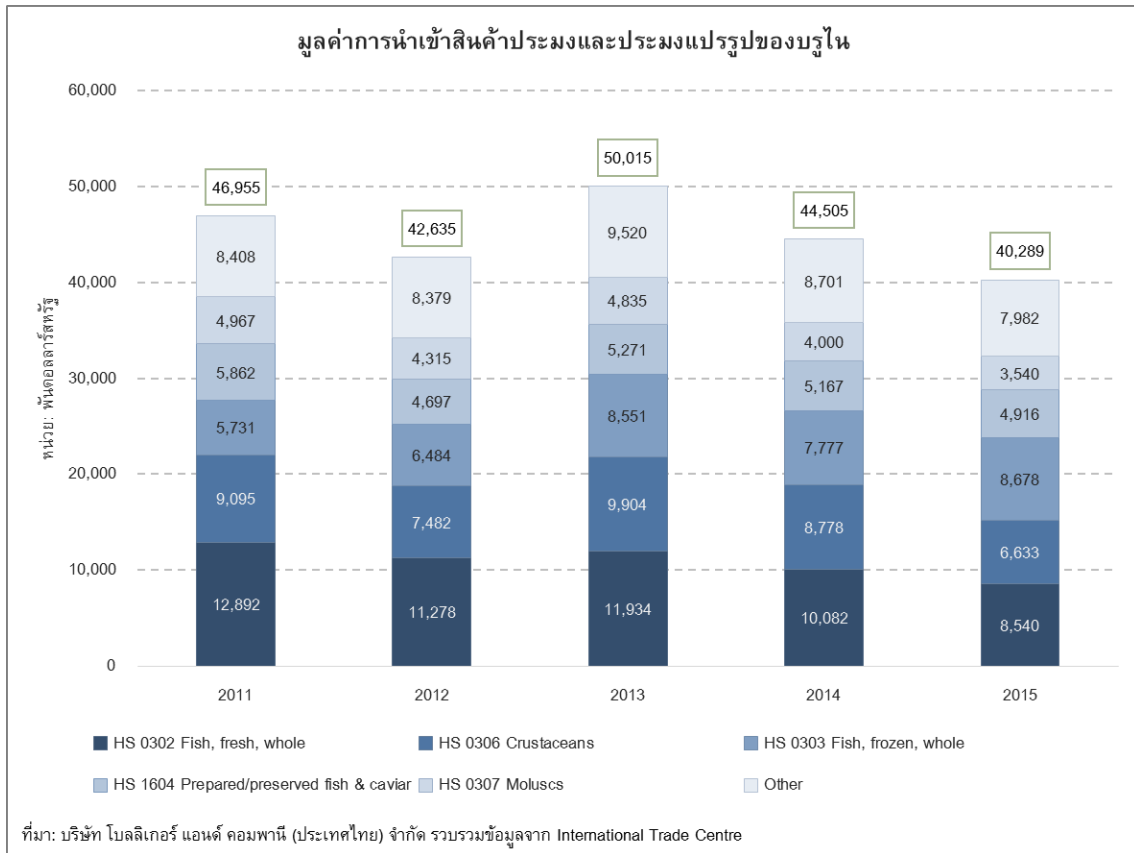

มูลค่าการส่งออกของบรูไนฯ ที่น้อยมาก ประกอบกับประเภทของสินค้าส่งออกที่จำกัด อยู่เพียงไม่กี่ชนิด แม้ว่าทรัพยากรทางทะเลจะยังคงมีศักยภาพที่ยังไม่ได้ใช้ประโยชน์อยู่อีกมาก สะท้อนให้เห็นว่าบรูไนฯ ยังคงมีช่องว่างอีกมากในการขยายกำลังการผลิตและส่งออกสินค้าประมง และประมงแปรรูป และยังมีการแข่งขันจากคู่แข่งรายอื่นๆ ในประเทศน้อยมาก

ภาพที่ 7-3 มูลค่าการส่งออกสินค้าประมงและประมงแปรรูปของบรูไน

ภาพที่ 7-4 มูลค่าการนำเข้าสินค้าประมงและประมงแปรรูปของบรูไน

7.2.2 สถิติการลงทุนในอุตสาหกรรมประมง การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และอาหารทะเลแปรรูป

คณะผู้วิจัยไม่พบว่ามี การเผยแพร่ข้อมูลมูลค่าการลงทุนในอุตสาหกรรมประมง การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และอาหารทะเลแปรรูป ในบรูไน ivo อย่างเป็นระบบ ใดๆ ก็ดี จากการเดินทางไปเก็บข้อมูลเชิงลึกในประเทศบรูไน คณะผู้วิจัยได้ทราบว่าผู้ลงทุนรายสำคัญใน อุตสาหกรรมประมง การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และอาหารทะเลแปรรูป ของบรูไน คือบริษัท Golden Corporation Sdn Bhd ซึ่งเป็นผู้ลงทุนจากไต้หวัน ที่ทำการลงทุนในกิจการเพาะเลี้ยงกุ้งและปลากะพง (Sea Bass) จับปลาน้ำลึก แปรรูปกุ้งและปลา และส่งออกปลาทูน่า โดยมีการลงทุนในพื้นที่เขต อุตสาหกรรม Telisai Industrial Park เป็นมูลค่าการลงทุนทั้งสิ้น 44 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และมีการ จ้างงานทั้งสิ้น 300 ตำแหน่ง

นอกจากบริษัท Golden Corporation แล้ว ในปี พ.ศ. 2552 ยังมีนักลงทุนจากจีนเข้ามา ลงทุนในลักษณะกิจการร่วมทุน (Joint-Venture: JV) ในบริษัท BioMarine Sdn Bhd ในธุรกิจ

กระชังเลี้ยงปลาในบริเวณ Pelong Rocks ใกล้ท่าเรือ Maura รวมถึงสร้างห้องแช่เย็น/แช่แข็ง และโรงงานแปรรูปเนื้อปลาฮาาลาล เป็นมูลค่าการลงทุนประมาณ 7.5 ล้านดอลลาร์บรูไน⁴

7.3 พื้นที่เป้าหมายสำหรับการลงทุนในอุตสาหกรรมประมง การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และอาหารทะเลแปรรูป ในเนการาบรูไนดารุสซาลาม

พื้นที่ที่มีศักยภาพในการลงทุนในอุตสาหกรรมเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และอุตสาหกรรมอาหารทะเลแปรรูป คือพื้นที่บริเวณเขตอุตสาหกรรม Telisai Industrial Park ซึ่งเป็นพื้นที่ที่จัดขึ้นเพื่อรองรับการลงทุนในอุตสาหกรรมยา อุตสาหกรรมการเกษตร และอุตสาหกรรมการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ โดยในปัจจุบันได้มีบริษัท Golden Corporation Sdn Bhd เข้าไปลงทุนทำบ่อเลี้ยงกุ้งและปลา Sea Bass และทำโรงงานอาหารทะเลแปรรูปในพื้นที่ดังกล่าวแล้ว

เขตอุตสาหกรรม Telisai Industrial Park มีพื้นที่ทั้งสิ้น 2,808 เฮกตาร์⁵ ตั้งอยู่บริเวณชายฝั่ง ห่างจากกรุงบันดาร์ เสรี เบกาวัน ไปทางตะวันตกประมาณ 60 กิโลเมตร และห่างจากท่าเรือ Muara ประมาณ 80 กิโลเมตร (ภาพที่ 7-5 และภาพที่ 7-6) ในพื้นที่บริเวณดังกล่าว ยังมีการพัฒนาพื้นที่สำหรับการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำบนฝั่ง (Land-Based Aquaculture) เป็นพื้นที่รวมทั้งสิ้น 182 เฮกตาร์ ดังแสดงในภาพที่ 7-7

⁴ Brunei Times (13 พฤศจิกายน พ.ศ. 2552) <http://bt.com.bn/news-national/2009/11/13/brunei-china-jv-invest-halal-fish-processing>

⁵ พื้นที่ 1 เฮกตาร์ เท่ากับ 10,000 ตารางเมตร หรือ 6.25 ไร่

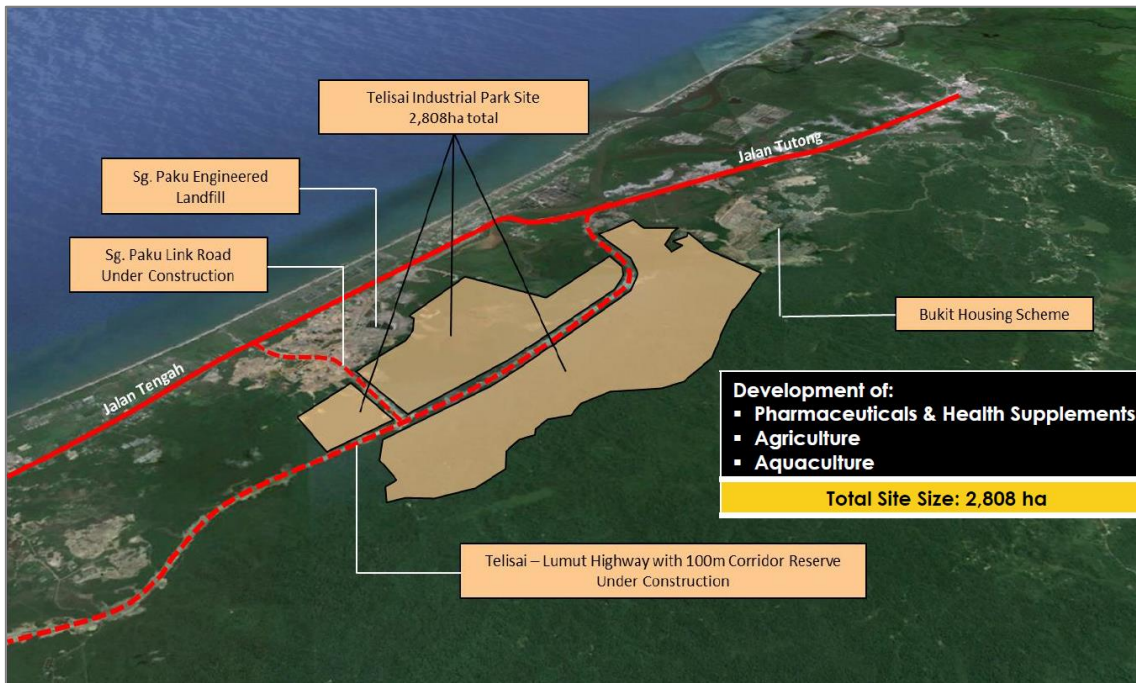

ภาพที่ 7-5 ที่ตั้งของเขตอุตสาหกรรมต่างๆ ในบรูไน

ที่มา: Brunei Economic Development Board

ภาพที่ 7-6 พื้นที่เขตอุตสาหกรรม Telisai Industrial Park

ที่มา: Brunei Economic Development Board

ภาพที่ 7-7 พื้นที่การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำบนฝั่ง (Land-Based Aquaculture)

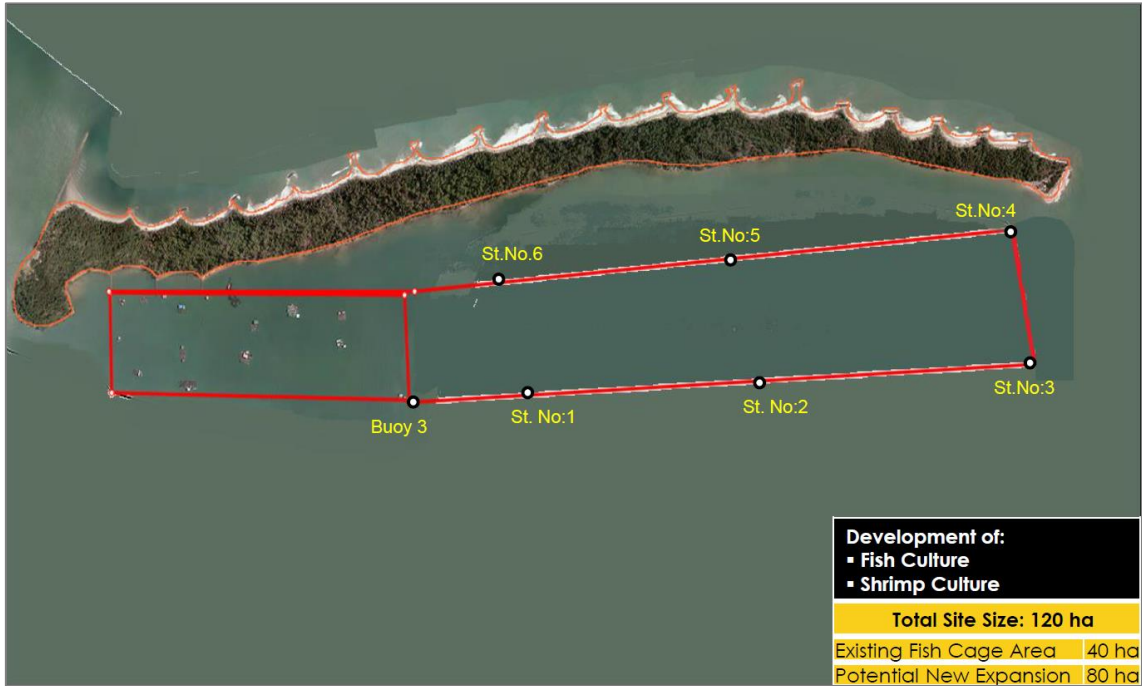
ที่มา: Brunei Economic Development Board

สำหรับการทำกระชังเลี้ยงปลา มีพื้นที่บริเวณ Tanjung Pelumpong ทางตะวันออกของกรุงบันดาร์ เสรี เบกาวัน ใกล้กับท่าเรือ Muara Port เป็นเนื้อที่ประมาณ 120 เฮกตาร์ ที่มีการจัดสรรเพื่อการทำกระชังเลี้ยงปลาเลียบชายฝั่ง (Inshore Fish Cage Culture) โดยมีการทำกระชังไปแล้ว 40 เฮกตาร์ และยังคงเหลือพื้นที่ว่างรอการขยายอีก 80 เฮกตาร์ (ภาพที่ 7-8) นอกจากนี้ บรูไนฯ ยังมีการจัดสรรพื้นที่สำหรับการทำกระชังเลี้ยงปลานอกชายฝั่ง (Offshore Fish-Cage Culture Sites) หลายแห่ง เป็นบริเวณรวมทั้งสิ้น 17,940 เฮกตาร์ ดังแสดงในภาพที่ 7-9 โดยเฉพาะในพื้นที่ Pelong Rocks ซึ่งตั้งอยู่ใกล้กับสะพานปลาที่ท่าเรือ Muara และมีกระแสน้ำที่สงบ จึงมีความโดดเด่นกว่าบริเวณอื่น

สำหรับการทำประมงนอกชายฝั่ง บรูไนฯ มีการแบ่งพื้นที่การทำประมงออกเป็น 4 เขต (Zone) ตามระยะห่างจากชายฝั่ง (ภาพที่ 7-10) โดยพื้นที่ห่างจากชายฝั่งบรูไนฯ ตั้งแต่ 45 ถึง 200 ไมล์ทะเล (Zone 4) ซึ่งเหมาะสมกับการวางอวนหรือเบ็ดราวจับปลาทูน่า ยังคงมีความอุดมสมบูรณ์อยู่มาก เนื่องจากเรือประมงขนาดเล็กของชาวประมงพื้นเมืองไม่สามารถออกไปจับปลาในบริเวณดังกล่าวได้ ทำให้ปัจจุบันยังคงไม่มีการทำกิจกรรมประมงในบริเวณดังกล่าวมากนัก

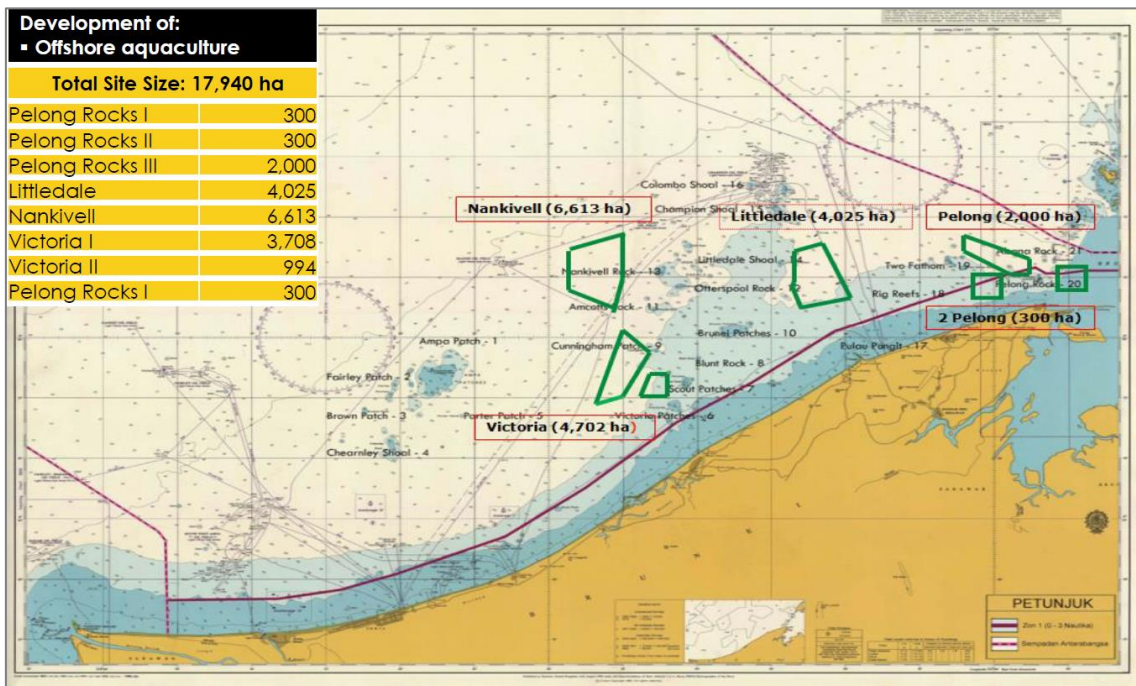

ภาพที่ 7-8 พื้นที่สำหรับทำกระชังเลี้ยงปลาเลียบชายฝั่ง (Inshore Fish Cage Culture)

ที่มา: Brunei Economic Development Board

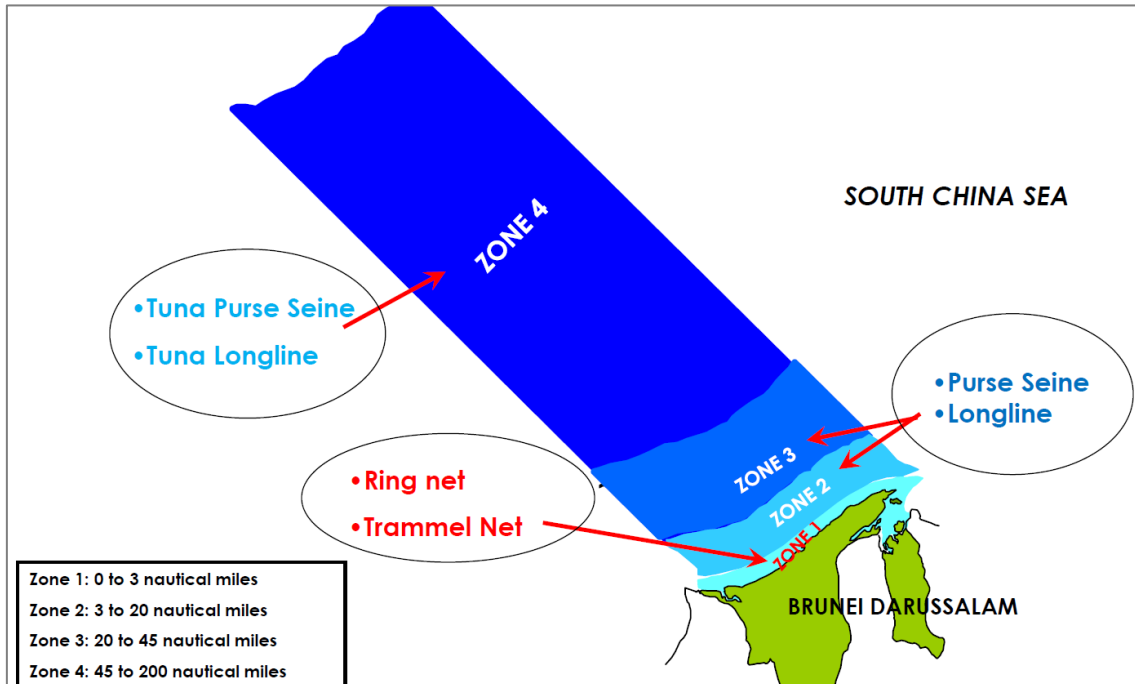
ภาพที่ 7-9 พื้นที่นอกชายฝั่งสำหรับการทำกระชังเลี้ยงปลา (Offshore Fish-Cage Culture Sites)

ที่มา: Brunei Economic Development Board

ภาพที่ 7-10 พื้นที่ทำประมงนอกชายฝั่งของบรูไน

ที่มา: Brunei Economic Development Board

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากในช่วงหลายปีที่ผ่านมา ปริมาณการทำประมงพื้นบ้านบริเวณชายฝั่งของบรูไน เริ่มเพิ่มสูงขึ้นเกินกว่าปริมาณสูงสุดที่สามารถจับปลาได้อย่างยั่งยืน ทำให้รัฐบาลบรูไน มีการออกมาตรการจำกัดไม่ให้เกิดการทำประมงในบริเวณ 7 ไมล์ทะเลจากชายฝั่ง⁶ เพื่อให้มีพื้นที่ปลอดภัยสำหรับสัตว์ทะเลที่จะวางไข่ นอกจากนี้ เนื่องจากในน่านน้ำบรูไน มีกิจกรรมการขุดเจาะน้ำมันและก๊าซธรรมชาติเป็นจำนวนมาก รัฐบาลบรูไน จึงได้กำหนดให้พื้นที่บริเวณ 1 ไมล์ทะเลรอบอุปกรณ์ขุดเจาะและแนวท่อลำเลียง ไม่สามารถทำการประมงได้ ดังแสดงในภาพที่ 7-11 ดังนั้น เพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงข้อจำกัดดังกล่าว ผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมประมงจึงควรเลือกทำกิจกรรมประมงในบริเวณ Zone 3 หรือ Zone 4 ซึ่งมีข้อจำกัดน้อยกว่า

⁶ เดิมรัฐบาลบรูไน ห้ามทำการประมงเฉพาะในบริเวณ 3 ไมล์ทะเลจากชายฝั่ง แต่ได้มีการขยายพื้นที่เป็น 7 ไมล์ทะเลจากชายฝั่งในปี พ.ศ. 2558

ภาพที่ 7-11 พื้นที่โดยรอบอุปกรณ์ขุดเจาะและแนวท่อลำเลียงที่ไม่สามารถทำการประมงได้

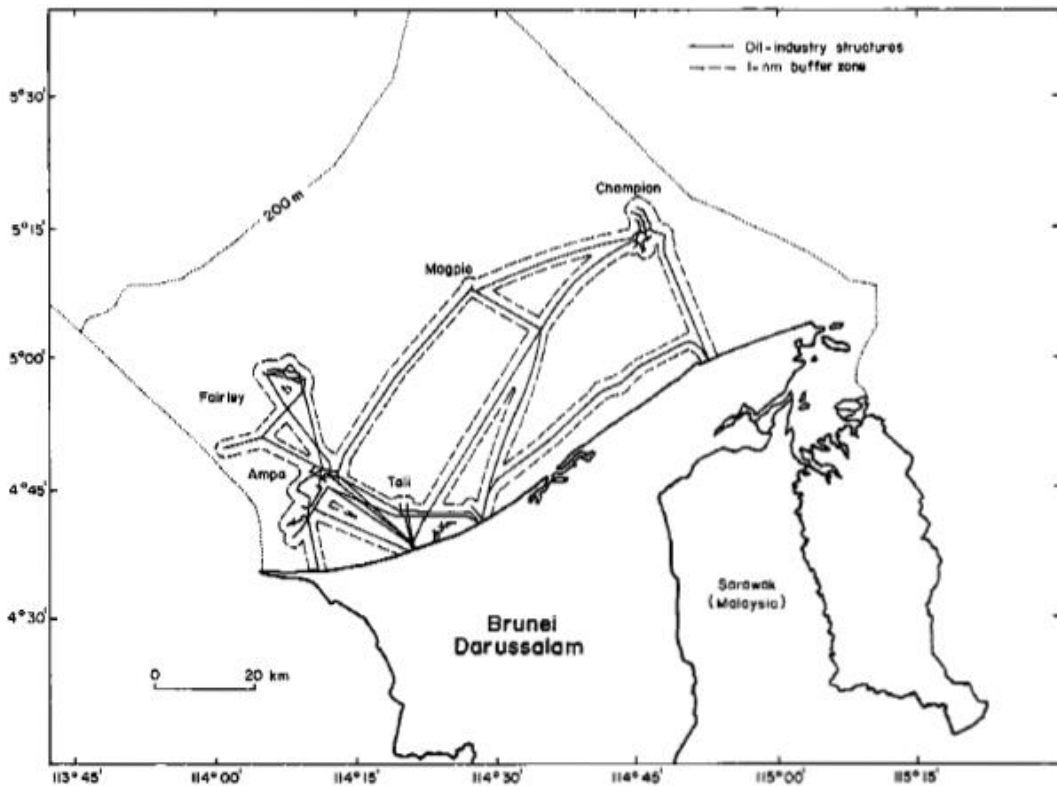

Fig. 4. General distribution of oil-industry structures and the 1-nm buffer zone in the coastal waters of Brunei Darussalam.

ที่มา: Silvestre และ Matdanan (1992)

7.4 การวิเคราะห์ห่วงโซ่มูลค่าการผลิตของอุตสาหกรรมประมง การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และอาหารทะเลแปรรูป ในเนการาบรูไนดารุสซาลาม

โครงสร้างห่วงโซ่มูลค่าการผลิตของอุตสาหกรรมประมง การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และอาหารทะเลแปรรูป ในบรูไน อาจสรุปได้ดังภาพที่ 7-12 ต่อไปนี้

ภาพที่ 7-12 โครงสร้างห่วงโซ่มูลค่าการผลิตอุตสาหกรรมประมง การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และอาหารทะเลแปรรูป ในบรูไน

7.4.1 ผู้เล่นสำคัญในอุตสาหกรรมประมง การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และอาหารทะเลแปรรูป

ผู้เล่นส่วนใหญ่ในอุตสาหกรรมประมง การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และอาหารทะเลแปรรูป ในบรูไน เป็นผู้ประกอบการรายย่อย โดยบรูไน มีผู้ประกอบการรายใหญ่ที่คณะผู้วิจัยได้มีโอกาสเข้าพบระหว่างการเดินทางไปเก็บข้อมูลเชิงลึกคือ บริษัท Golden Corporation Sdn Bhd ซึ่งเป็นบริษัทผู้ผลิตอาหารทะเลแปรรูป โดยผลิตภัณฑ์หลักของบริษัทคือกุ้ง Blue Shrimp แช่แข็ง ปลา กะพง (Sea Bass) แช่แข็ง และปลา Yellow-fin Tuna แช่แข็ง

บริษัท Golden Corporation เป็นการร่วมทุนระหว่างนักลงทุนจากไต้หวัน กับบริษัท Semuan Marine Resources Sdn Bhd ของบรูไน ผลิตภัณฑ์ของบริษัทราวร้อยละ 85 ถูกส่งออกไปยังประเทศในภูมิภาคอาเซียน จีน ฮองกง ไต้หวัน ญี่ปุ่น และสหรัฐฯ โดยในการผลิตและ

แปรรูปสินค้ามีการจ้างแรงงานท้องถิ่นราวร้อยละ 80 ของแรงงานทั้งหมด⁷ ส่วนที่เหลือเป็นแรงงานจากไทย ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย ใต้หวัน และประเทศอื่นๆ

นอกเหนือจากการแปรรูปสัตว์ทะเลแล้ว บริษัท Golden Corporation ยังดำเนินกิจการประมงอย่างครบวงจร ตั้งแต่การเพาะเลี้ยงกุ้งและปลา การจับปลาหน้า การผลิตปลาป่นจากของเหลือจากการแปรรูป และการผลิตน้ำแข็งเพื่อใช้ในการเก็บรักษาผลิตภัณฑ์

ผู้เล่นรายใหญ่อื่นๆ ที่น่าสนใจในบรูไนฯ ได้แก่⁸

- **BioMarine Sdn Bhd:** เป็นบริษัทร่วมทุน (Joint Venture) จากจีน ลงทุนในกิจการกระชังเลี้ยงปลา และโรงงานแปรรูปเนื้อปลาฮาลาล สามารถเพาะเลี้ยงปลาได้ประมาณ 50 ตันต่อปี โดยสินค้าส่วนใหญ่ (ราวร้อยละ 80) ถูกส่งออกไปยังอินโดนีเซีย ฮองกง และจีน
- **HZ Azam Enterprise:** ประกอบธุรกิจประมงน้ำลึกในบริเวณ Zone 3 โดยมีเรือประมง 4 ลำ และสามารถจับปลาได้ประมาณปีละ 200 ตัน โดยสินค้าส่วนใหญ่ (ราวร้อยละ 70) ถูกจำหน่ายในตลาดในประเทศ และส่วนที่เหลือถูกส่งออกไปยังพื้นที่ใกล้เคียงในมาเลเซียตะวันออก
- **Sea Neptune Aquarius Enterprise:** ประกอบธุรกิจเพาะเลี้ยงปลาทะเล สามารถผลิตปลาได้ประมาณ 33 ตันต่อปี และมีการส่งออกปลาไปยังจีนและฮองกง

7.4.2 โครงสร้างห่วงโซ่มูลค่าการผลิตของอุตสาหกรรมประมง การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และอาหารทะเลแปรรูป

7.4.2.1 การนำเข้าปัจจัยการผลิตและวัตถุดิบ

การทำการประมงและการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำในบรูไนฯ ยังมีอยู่อย่างค่อนข้างจำกัด และส่วนใหญ่เป็นการทำประมงพื้นบ้านโดยชาวประมงท้องถิ่นรายย่อย โดยจากข้อมูลของ Department of Economic Planning and Development (DEPD) พบว่าในปี พ.ศ. 2557⁹ มีผู้ที่

⁷ จากการสัมภาษณ์ผู้แทนของบริษัท Golden Corporation คณะผู้วิจัยพบว่าการจ้างงานแรงงานท้องถิ่นอย่างน้อยร้อยละ 80 เป็นเงื่อนไขสำหรับการอนุมัติการลงทุน

⁸ Brunei Times (2 พฤศจิกายน พ.ศ. 2557) <http://bt.com.bn/news-national/2014/11/02/top-food-producers-honoured>

⁹ เป็นข้อมูลล่าสุดที่ DEPД เผยแพร่ (เข้าถึง ณ วันที่ 3 สิงหาคม พ.ศ. 2559)

ทำงานอยู่ในอุตสาหกรรมเกษตร ประมง และป่าไม้ ในบรูไนฯ เพียง 1,002 คนเท่านั้น และด้วยข้อจำกัดเรื่องอุปกรณ์ ทำให้การทำประมงพื้นบ้านส่วนใหญ่จำกัดอยู่เฉพาะใน Zone 1 และ Zone 2 ในขณะที่การออกเรือขนาดใหญ่เพื่อทำประมงในบริเวณน้ำลึกอย่าง Zone 3 และ Zone 4 เป็นกิจกรรมของบริษัทใหญ่ที่ทำการประมงในเชิงพาณิชย์ เนื่องจากการเดินเรือไปยังพื้นที่ดังกล่าวต้องใช้เวลาชานาน และต้องใช้เชื้อเพลิงและเสบียงอาหารค่อนข้างมาก โดยในปัจจุบันบรูไนฯ มีเรือเรือประมงเชิงพาณิชย์ทั้งสิ้นเพียง 32 ลำ¹⁰ ภายใต้การครอบครองของบริษัท 28 แห่ง¹¹

สำหรับโครงสร้างของการทำประมงในบรูไนฯ จากการประเมินของ Cinco และคณะ (2015) พบว่าสัตว์น้ำที่ถูกจับในน่านน้ำบรูไนฯ ในปี พ.ศ. 2553¹² มีจำนวนทั้งสิ้น 18,250 ตัน ส่วนใหญ่เป็นปลาจำพวกปลาซาร์ดีน (*Clupeidae*) 5,636 ตัน ปลาทุ (*Scombridae*) 2,557 ตัน และกุ้ง (*Penaeidae*) 2,454 ตัน โดยมีแหล่งที่มาส่วนใหญ่จากการประมงพื้นบ้าน 11,080 ตัน และจากการประมงเชิงพาณิชย์ 3,850 ตัน

ในส่วนของการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ จากข้อมูลของ Food and Agriculture Organization (FAO) พบว่าในปี พ.ศ. 2557¹³ บรูไนมีการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำทั้งสิ้น 711 ตัน โดยส่วนใหญ่เป็นการเพาะเลี้ยงกุ้ง Blue Shrimp เป็นจำนวน 591 ตัน ตามมาด้วยการเพาะเลี้ยงปลากะพงขาว (*Lates Calcarifer*) เป็นจำนวน 75 ตัน และปลากะรังจุดส้ม (*Epinephelus Coioides*) เป็นจำนวน 28 ตัน ซึ่งหากเปรียบเทียบปริมาณการเพาะเลี้ยงปลาของบรูไนฯ ในปัจจุบัน (ประมาณ 100 ตันต่อปี) กับปริมาณศักยภาพที่รัฐมนตรีประจำ Ministry of Ministry of Industry and Primary Resources ได้คาดการณ์ไว้ในปี พ.ศ. 2552 ที่ 220 ตันต่อปี¹⁴ จะเห็นได้ว่าอุตสาหกรรมการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำในบรูไนฯ ยังคงมีศักยภาพที่จะขยายตัวได้อีกมาก

¹⁰ ข้อมูลล่าสุดจากแหล่งข้างต้นไม่ได้จำแนกประเภทของเรือประมงไว้ แต่จากงานศึกษาของ Juna และคณะ (2007) พบว่าเรือประมงส่วนใหญ่ในปี พ.ศ. 2548 เป็นเรืออวนลาก (Trawler) ส่วนที่เหลือเป็นเรืออวนล้อม (Purse Seine) และเรือเบ็ดราว (Longline)

¹¹ Brunei Times (30 เมษายน พ.ศ. 2559) <http://bt.com.bn/news-national/2016/04/30/commercial-fishing-gains-ground>

¹² ข้อมูลเชิงลึกปีล่าสุดที่มีการเผยแพร่คือข้อมูลของ FAO อย่างไรก็ตาม Cinco และคณะ (2015) ให้ความเห็นว่ามีปริมาณปลาจำนวนมากที่ถูกจับได้แต่ไม่ได้ถูกรายงานต่อ FAO เช่น ปลาที่จับโดยชาวประมงรายย่อยที่ไม่มีใบอนุญาต ปลาที่ถูกจับโดยผิดกฎหมาย ปลาที่ถูกจับเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ เป็นต้น ดังนั้นข้อมูลของ FAO จึงปรากฏว่าปริมาณปลาที่จับได้ในบรูไนฯ น้อยกว่าฐานข้อมูลของ Department of Fisher หรือข้อมูลในงานวิจัยอื่นๆ อยู่มาก (FAO ระบุว่าในปี พ.ศ. 2557 บรูไนฯ จับปลาได้เพียง 3,186 ตัน) ดังนั้น ในที่นี้คณะผู้วิจัยจึงเลือกใช้ข้อมูลของ Cinco และคณะ ซึ่งมีความทันสมัยน้อยกว่า แต่ละเอียดครอบคลุมมากกว่าแทน

¹³ เป็นข้อมูลปีล่าสุดที่มีการเผยแพร่ (เข้าถึง ณ วันที่ 17 กรกฎาคม พ.ศ. 2559)

¹⁴ Brunei Times (14 ตุลาคม พ.ศ. 2552) <http://bt.com.bn/news-national/2009/10/14/brunei-fish-yield-very-low>

สินค้าสัตว์ทะเลที่จับได้ในบรูไนฯ ส่วนใหญ่จะถูกนำไปจำหน่ายโดยไม่ผ่านการแปรรูป โดยจากงานศึกษาของ Pomeroy และคณะ (2014) พบว่าในปี พ.ศ. 2544 บรูไนฯ มีปริมาณการแปรรูปสัตว์ทะเลเพียง 273 ตันเท่านั้น

7.4.2.2 กระบวนการผลิต

ผู้ประกอบการธุรกิจแปรรูปอาหารทะเลในบรูไนฯ ส่วนใหญ่เป็นผู้ประกอบการรายย่อย และมีการรวมกลุ่มผลิตสินค้าในลักษณะของผลิตภัณฑ์ชุมชนซึ่งมีกำลังการผลิตไม่มากนัก โดยสินค้าส่วนใหญ่อยู่ในรูปของข้าวเกรียบกุ้ง ข้าวเกรียบปลา เนื้อปลาปรุงรส เนื้อปลาตากแห้ง ปลาเค็ม หรือน้ำพริกต่างๆ เป็นต้น

ในกรณีของ Golden Corporation ซึ่งเป็นบริษัทขนาดใหญ่ มีการแปรรูปกุ้ง Blue Shrimp และกุ้งอื่นๆ เป็นกุ้งแกะเปลือกแช่แข็ง และลูกชิ้นกุ้ง แปรรูปปลาเป็นปลาแช่แข็ง เนื้อปลาบด (Surimi) และลูกชิ้นปลา แปรรูปปลาหมึกเป็นปลาหมึกแช่แข็งและเนื้อปลาหมึกหั่นเป็นแว่น และแปรรูปเนื้อปลาส่วนที่ไม่สามารถใช้ขายเพื่อการบริโภคได้เป็นปลาป่นเพื่อนำมาใช้เป็นอาหารสัตว์ต่อไป

ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่าการแปรรูปส่วนใหญ่เป็นการแปรรูปที่ไม่มีความซับซ้อนนัก ซึ่งสาเหตุส่วนหนึ่งน่าจะเกิดจากข้อจำกัดด้านแรงงานและอุตสาหกรรมสนับสนุนของบรูไนฯ ที่ยังคงค่อนข้างขาดแคลน โดยในกรณีของบริษัท Golden Corporation ปลาทูน่าที่จับได้จะถูกแช่แข็งและส่งออกมายังไทยทั้งตัวเพื่อทำการชำแหละและแปรรูปเพิ่มเติมต่อไป นอกจากนี้บริษัท Golden Corporation ยังต้องมีการลงทุนในกิจกรรมตั้งแต่ต้นน้ำไปจนถึงกลางน้ำด้วยตนเองทั้งหมด ตั้งแต่การผลิตอาหารสัตว์ การเพาะเลี้ยง การทำประมง การทำน้ำแข็ง โรงงานแปรรูป ห้องทดสอบคุณภาพสินค้า ห้องแช่แข็ง และห้องแช่เย็น รวมถึงยังต้องมีการพึ่งพาแรงงานต่างชาติจำนวนหนึ่งเพื่อทดแทนแรงงานบรูไนฯ ที่ยังขาดแคลนอยู่

7.4.2.3 การขนส่งและการกระจายสินค้า

เนื่องจากบรูไนฯ เป็นประเทศที่มีขนาดเล็กมาก การขนส่งทางสินค้าภายในประเทศส่วนใหญ่จึงสามารถทำได้สะดวกผ่านทางถนน โดยสินค้าสัตว์ทะเลที่จับได้ในประเทศสามารถขึ้นฝั่งได้ตามสะพานปลาต่างๆ ตามชายฝั่งทั่วประเทศ และสามารถขนส่งไปยังท่าเรือ Muara หรือเขตอุตสาหกรรม Telisai ได้โดยใช้เวลาไม่เกิน 90 นาที (และส่วนใหญ่ไม่เกิน 60 นาที) ไม่ว่าจะขึ้นฝั่ง

ที่จุดใดก็ตาม นอกจากนี้ การที่รัฐบาลบรูไนฯ อุดหนุนราคาน้ำมันเบนซินไว้ที่ไม่เกิน 0.53 ดอลลาร์ บรูไนต่อลิตร และน้ำมันดีเซลไม่เกิน 0.31 ดอลลาร์บรูไนต่อลิตร ทำให้ต้นทุนการขนส่งในบรูไนต่ำกว่าในประเทศอื่นมาก

สำหรับสินค้าอาหารทะเลนำเข้า ซึ่งคิดเป็นสัดส่วนราว 2 ใน 3 ของอาหารทะเลที่บริโภคในประเทศทั้งหมด สินค้าส่วนใหญ่นำเข้าผ่านทางท่าเรือ Muara หรือท่าเรืออื่นๆ ในมาเลเซีย ตะวันออก เช่นท่าเรือ Labuan แล้วจึงถูกขนส่งทางบกเข้ามายังบรูไนฯ อีกต่อหนึ่ง จากนั้นสินค้าอาหารทะเลเหล่านั้นจึงถูกส่งต่อไปยังผู้ค้าส่งและผู้ค้าปลีกในประเทศ ซึ่งส่วนใหญ่กระจุกตัวอยู่ในเขต Brunei-Muara ซึ่งเป็นเขตที่มีประชากรหนาแน่นที่สุดของประเทศ

ทั้งนี้ ท่าเรือ Muara ซึ่งเป็นท่าเรือหลักแห่งเดียวของประเทศ ตั้งอยู่ติดทะเลจีนใต้ และมีเส้นทางเดินเรือเชื่อมต่อกับท่าเรือหลักหลายแห่งในภูมิภาค (ดังที่แสดงในภาพที่ 7-13) และมีเรือนำสินค้าเข้ามาส่งอยู่เป็นประจำ แต่กลับไม่ค่อยมีสินค้าส่งออกจากบรูไนฯ ไปยังประเทศอื่นมากนัก ทำให้เรือสินค้าขาออกมีที่ว่างค่อนข้างมาก ดังนั้นการขนส่งเพื่อส่งออกสินค้าอาหารทะเลแปรรูปจากบรูไนฯ จึงสามารถทำได้โดยสะดวกพอสมควร

ภาพที่ 7-13 การคมนาคมขนส่งระหว่างบรูไนฯ กับประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาค

ที่มา: Brunei Economic Development Board

7.4.2.4 ขนาดของตลาดและความต้องการผู้บริโภค

ในด้านขนาดของตลาดในประเทศของบรูไนฯ นั้นค่อนข้างจำกัดมาก เนื่องจากบรูไนฯ เป็นประเทศขนาดเล็ก โดยจากการประเมินของ FAO พบว่าในปี พ.ศ. 2554 บรูไนฯ มีการบริโภคอาหารทะเลรวมทั้งสิ้นประมาณ 9,000 ตัน หรือเฉลี่ยประมาณ 22.11 กิโลกรัมต่อคนต่อปี อย่างไรก็ตาม

หากพิจารณาถึงตลาดของประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกจะพบว่ายังคงมีโอกาที่จะเติบโตได้อีกมากพอสมควร โดยจากการประเมินของ Euromonitor International พบว่าผู้บริโภคในฮ่องกง มาเลเซีย และเกาหลีใต้ มีการบริโภคอาหารทะเลมากกว่า 40 กิโลกรัมต่อคนต่อปี และยังคงคาดการณ์ว่าปริมาณการบริโภคเนื้อสัตว์และสัตว์ทะเลแปรรูปในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกจะขยายตัวจากประมาณ 10.44 ล้านตันในปี พ.ศ. 2559 เป็นประมาณ 11.66 ล้านตันในปี พ.ศ. 2563

7.5 นโยบาย กฎหมาย และกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมประมง การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และอาหารทะเลแปรรูป ในเนการาบรูไนดารุสซาลาม

7.5.1 นโยบาย กฎหมาย และกฎระเบียบภายในประเทศ

อุตสาหกรรมการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และอุตสาหกรรมอาหารทะเลแปรรูป เป็นหนึ่งในสาขาของกลุ่มอุตสาหกรรมธุรกิจการเกษตร (Agri-Business) ซึ่งเป็นหนึ่งในกลุ่มอุตสาหกรรมหลัก (Priority Business Cluster) ที่รัฐบาลบรูไนฯ ให้การสนับสนุน โดยผู้ประกอบการสามารถขอรับสิทธิประโยชน์ได้ในหลายๆ ด้าน ทั้งการยกเว้นและหักลดหย่อนภาษีเงินได้นิติบุคคลภายใต้ Pioneer Status การร่วมลงทุนโดยกองทุนของรัฐบาล การสนับสนุนโครงสร้างพื้นฐาน เงินทุนสนับสนุนการฝึกอบรมบุคลากร เป็นต้น ซึ่งเงื่อนไขในการสนับสนุนของแต่ละโครงการการลงทุน อาจ会有ความแตกต่างกันไป โดยขึ้นอยู่กับการเจรจาระหว่างนักลงทุนกับรัฐบาลบรูไนฯ¹⁵

หน่วยงานหลักที่รับผิดชอบการกำกับดูแลผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมประมง และการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ในบรูไนฯ คือ Department of Fisheries ภายใต้ Ministry of Primary Resources and Tourism ซึ่งกำกับดูแลการออกใบอนุญาตต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ใบอนุญาตสำหรับประกอบกิจกรรมประมง (Fisheries Industry Operation)¹⁶ ใบอนุญาตสำหรับประกอบกิจการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ (Fish Culture Farm License) ใบอนุญาตในการใช้อุปกรณ์การประมง (Fishing Gear License) ใบอนุญาตในการนำเข้า-ส่งออกสินค้าอาหารทะเล เป็นต้น โดยผู้ประกอบการสามารถยื่นคำร้องผ่านระบบออนไลน์ที่เรียกว่า eMIPR ได้

¹⁵ จากการเดินทางไปเก็บข้อมูลเชิงลึกในบรูไนฯ คณะผู้วิจัยพบว่าหน่วยงานส่งเสริมการลงทุนต่างๆ ของบรูไนฯ มีท่าทีที่ค่อนข้างยืดหยุ่นและเปิดรับการเจรจาค่อนข้างมาก และไม่ได้มีการวางกฎเกณฑ์ที่ตายตัวมากนักในการให้การสนับสนุนการลงทุน

¹⁶ ออกให้สำหรับบริษัทท้องถิ่นหรือบริษัทร่วมทุนจากต่างชาติที่มีสัดส่วนผู้ถือหุ้นชาวบรูไนฯ อย่างน้อยร้อยละ 30 และขึ้นอยู่กับพื้นที่วางในการประกอบกิจกรรมประมงหรือการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำในแต่ละโครงการ

ในด้านความปลอดภัยของอาหาร กฎหมายและกฎระเบียบหลักที่เกี่ยวข้องของบรูไนคือ Emergency (Public Health) (Food) Order, 1998 ซึ่งวางหลักเกณฑ์และอำนาจหน้าที่ในการตรวจสอบความสะอาด ความปลอดภัยต่อการบริโภค และการติดฉลากอาหาร และ Public Health (Food) Regulations, 2000 ซึ่งกำหนดมาตรฐานของอาหารประเภทต่างๆ เช่น ส่วนประกอบหลัก กระบวนการผลิต อุณหภูมิในการเก็บรักษา ปริมาณสารปรุงแต่งที่ได้รับอนุญาต คุณค่าทางอาหาร การติดฉลาก เป็นต้น

สำหรับผู้ประกอบการที่ต้องการขอรับ Halal Certificate (สำหรับติดไว้ที่สถานประกอบการเพื่อแสดงว่าอาหารที่ผลิตถูกหลักศาสนาอิสลาม) และ Halal Permit (สำหรับติดตราสัญลักษณ์ฮาลาลลงบนสินค้า) สามารถดำเนินการได้โดยเริ่มจากการกรอกแบบฟอร์ม (ประกอบไปด้วยข้อมูลเบื้องต้นของบริษัท วัตถุประสงค์ที่ใช้ กระบวนการผลิต ใบบรับรองมาตรฐานที่ได้รับ และที่ตั้งธุรกิจ) เพื่อส่งให้ Halal Food Control Division ทำการตรวจสอบเอกสารในเบื้องต้น (Adequacy Audit) จากนั้นคณะกรรมการตรวจสอบ (Halal Certificate and Halal Label Inspection Committee) จึงส่งผู้ตรวจสอบ (Auditor) ไปทำการตรวจสอบสถานที่ผลิต (On-Site Audit) และหากผู้ตรวจสอบพบว่าต้องมีการปรับปรุงแก้ไข ผู้ตรวจสอบจะส่งรายงาน Corrective Action Requests (CAR) ให้แก่ผู้ประกอบการเพื่อให้ดำเนินการแก้ไขภายใน 3 สัปดาห์หลังจากรับการตรวจสอบ จากนั้นผู้ประกอบการจึงต้องส่งคำร้องให้มีการตรวจสอบติดตามผล (Follow-Up Audit) ภายใน 6 เดือนหลังจากรับการตรวจสอบสถานที่ครั้งแรก และเมื่อผลการตรวจสอบเป็นที่น่าพอใจแล้ว คณะกรรมการตรวจสอบจึงส่งเรื่องต่อไปยังสภาศาสนาอิสลาม (Majlis Ugama Islam Brunei Darussalam) เพื่อทำการพิจารณาและออก Halal Certificate และ Halal Permit ให้แก่ผู้ประกอบการ

สินค้าที่จะได้รับการรับรอง Halal Certificate และ Halal Permit จะต้องผ่านเงื่อนไขดังต่อไปนี้

- ผู้ประกอบการจะต้องผลิตแต่เฉพาะผลิตภัณฑ์ฮาลาล
- วัตถุประสงค์ที่ใช้จะต้องเป็นผลิตภัณฑ์ฮาลาล และมาจากผู้จำหน่ายที่จำหน่ายเฉพาะสินค้าฮาลาลหรือได้รับ Halal Certificate เท่านั้น
- ผู้ประกอบการจะต้องปฏิบัติตามกระบวนการและเงื่อนไขที่กำหนดไว้ใน Halal Certificate and Halal Label Order, 2005 และ Brunei Darussalam Standard for Halal Food PBD 24:2007

- ผู้ประกอบการต้องจัดตั้ง Internal Halal Audit Committee เพื่อดูแลการปฏิบัติตามกระบวนการและเงื่อนไขฮาลาลภายในบริษัท
- ในระหว่างกระบวนการเตรียมสินค้า ผลิต บรรจุภัณฑ์ หรือขนส่ง สินค้าจะต้องไม่สัมผัสวัตถุดิบที่ไม่เป็นฮาลาล
- อุปกรณ์ที่ใช้ในสถานที่ผลิตจะต้องสะอาดและไม่ปนเปื้อนสิ่งที่ไม่บริสุทธิ์ตามหลักศาสนาอิสลามหรือสิ่งที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ
- ยานพาหนะที่ใช้ในการขนส่งสินค้าจะต้องมีเฉพาะสินค้าฮาลาลเท่านั้น
- สถานที่ผลิตจะต้องสะอาดและเป็นไปตามมาตรฐาน Good Manufacturing Practices (GMP)
- พนักงานในบริษัทจะต้องรักษาความสะอาดและปฏิบัติตามหลักฮาลาลอย่างเคร่งครัด
- ต้องไม่มีรูปเคารพทางศาสนาใดๆ ตั้งอยู่ในสถานที่ผลิตอาหาร

ทั้งนี้ในการขอรับใบอนุญาต ผู้ประกอบการจะต้องชำระค่าธรรมเนียม (30 ดอลลาร์สหรัฐสำหรับ Halal Certificate และ 50 ดอลลาร์สหรัฐสำหรับ Halal Permit) และค่าใช้จ่ายอื่นๆ ที่เกิดขึ้นในระหว่างการตรวจสอบ โดย Halal Certificate มีอายุ 1 ปี และผู้ประกอบการอาจถูกตรวจสอบเพิ่มเติมหลังจากที่ได้รับใบอนุญาตแล้ว (Surveillance Audit) เพื่อยืนยันความต่อเนื่องของการปฏิบัติตามมาตรฐาน¹⁷

7.5.2 มาตรการด้านการค้าระหว่างประเทศ

จากความตกลงการค้าเสรีที่บรูไนฯ เป็นภาคีอยู่ในปัจจุบัน อันได้แก่ความตกลงการค้าเสรีในกรอบอาเซียน 6 ฉบับ ความตกลงการค้าเสรีบรูไนฯ-ญี่ปุ่น และความตกลง Trans-Pacific Strategic Economic Partnership (P4) ทำให้บรูไนฯ ได้รับการยกเว้นภาษีศุลกากรในการส่งออกสินค้าอาหารทะเลและอาหารทะเลแปรรูป (พิกัดศุลกากรหมวด 0301-0308 และ 1604-1605) จากประเทศคู่ภาคีส่วนใหญ่ ยกเว้นบางประเทศ อันได้แก่ (1) อินเดีย ที่สินค้าเป้าหมาย เช่น ปลาทูน่า ปลาซาร์ดีน ปลาทู และกุ้ง เป็นสินค้าอ่อนไหว และคงอัตราภาษีศุลกากรไว้ที่ร้อยละ 30 (2) ญี่ปุ่น ที่สินค้าจำพวกปลาส่วนใหญ่ได้รับการลดภาษีศุลกากรเพียงบางส่วน หรือคงภาษีศุลกากรไว้ โดยสินค้าส่วนใหญ่มีอัตราภาษีศุลกากรในอัตราฐาน (Base Rate) ระหว่างร้อยละ 3.5 ถึงร้อยละ 11 และ (3) เกาหลีใต้ ที่สินค้าจำพวกปลาหลายชนิดยังคงอัตราภาษีศุลกากรไว้บางส่วน (ส่วนมากอยู่ที่

¹⁷ ดูข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่ <http://www.halalrc.org/images/Research%20Material/Report/Guideline%20for%20Halal%20Certification.pdf>

ร้อยละ 5 ถึง 8) และสินค้าจำพวกกุ้งมีการกำหนดโควตา (5,000 ตัน สำหรับกุ้งแช่แข็ง และ 2,000 ตันสำหรับกุ้งแปรรูป) จากอัตราภาษีศุลกากรในอัตราฐานที่ร้อยละ 20 นอกจากนี้ปลาทูน่าแปรรูป ยังไม่ได้รับการลดภาษีศุลกากร โดยมีอัตราฐานที่ร้อยละ 20 เช่นกัน

นอกจากนี้ บรูไนฯ ยังเป็นประเทศภาคีในความตกลง Trans-Pacific Partnership Agreement (TPP) ซึ่งหากมีผลบังคับใช้ จะทำให้บรูไนฯ ได้รับสิทธิประโยชน์เพิ่มเติมจากประเทศภาคีบางประเทศที่น่าสนใจดังต่อไปนี้¹⁸

- **แคนาดา:** ได้รับการยกเว้นภาษีศุลกากรทั้งหมดทันทีที่ความตกลงมีผลบังคับใช้
- **ญี่ปุ่น:** สินค้าจำพวกปลาได้รับการลดภาษีศุลกากรเหลือ 0 ในระยะเวลาแตกต่างกันไป ตั้งแต่ทันทีที่ความตกลงมีผลบังคับใช้ไปจนถึง 16 ปีหลังความตกลงมีผลบังคับใช้ ตามแต่ละชนิดของปลา¹⁹ ส่วนสินค้าจำพวกกุ้งได้รับการยกเว้นภาษีศุลกากรทันทีที่ความตกลงมีผลบังคับใช้²⁰
- **เม็กซิโก:** ได้รับการลดภาษีศุลกากรเหลือ 0 ในระยะเวลาแตกต่างกันไป ตั้งแต่ทันทีที่ความตกลงมีผลบังคับใช้ไปจนถึง 16 ปีหลังความตกลงมีผลบังคับใช้ ตามแต่ละชนิดของสินค้า²¹
- **เปรู:** ได้รับการยกเว้นภาษีศุลกากรทั้งหมดทันทีที่ความตกลงมีผลบังคับใช้
- **สหรัฐฯ:** ได้รับการลดภาษีศุลกากรเหลือ 0 ในระยะเวลาแตกต่างกันไป ตั้งแต่ทันทีที่ความตกลงมีผลบังคับใช้ไปจนถึง 10 ปีหลังความตกลงมีผลบังคับใช้ ตามแต่ละชนิดของสินค้า²²

¹⁸ ในที่นี้จะไม่กล่าวถึงประเทศที่บรูไนฯ ได้รับการยกเว้นภาษีศุลกากรจากความตกลงกรอบอื่นๆ ที่กล่าวถึงก่อนหน้านี้มาแล้ว

¹⁹ ปลาที่มีระยะเวลาการทยอยลดภาษีศุลกากรนานกว่าสินค้าอื่น เช่น ปลาทูน่าครีบน้ำเงิน ปลาจำพวกปลาต่างๆ เป็นต้น

²⁰ ยกเว้นกุ้งแปรรูปที่มีส่วนผสมของข้าว ทยอยลดภาษีศุลกากรเหลือ 0 ภายใน 11 ปีหลังจากที่ความตกลงมีผลบังคับใช้

²¹ สินค้าที่มีระยะเวลาการทยอยลดภาษีศุลกากรนานกว่าสินค้าอื่น เช่น ปลาซาร์ดีน ปลาเทราท์ ปลาแซลมอน กุ้ง และผลิตภัณฑ์แปรรูปจากสัตว์ทะเลเกือบทุกชนิด ยกเว้น ไข่ปลาเคเวียร์ ผลิตภัณฑ์จากปู และผลิตภัณฑ์จากหอยแมลงภู่

²² สินค้าที่มีระยะเวลาการทยอยลดภาษีศุลกากรนาน ส่วนใหญ่เป็นสินค้าในกลุ่มอาหารทะเลแปรรูป และเนื้อปลางานชนิด (ซึ่งส่วนใหญ่ไม่พบในหน้าหน้าของบรูไนฯ ยกเว้นปลาจำพวกปลาทู)

7.6 ปัญหาและอุปสรรคที่อาจพบในการลงทุนในอุตสาหกรรมประมง การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และอาหารทะเลแปรรูป ในเนการาบรูไนดารุสซาลาม

ในการลงทุนในอุตสาหกรรมประมง การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และอาหารทะเลแปรรูป ในบรูไนฯ คณะผู้วิจัยเห็นว่าอาจมีปัญหาลักษณะดังต่อไปนี้

- **ขนาดตลาดในประเทศที่จำกัด:** แม้ว่าประชากรชาวบรูไนจะมีรายได้เฉลี่ยต่อหัวค่อนข้างสูง แต่บรูไนฯ เป็นประเทศที่มีขนาดเล็กมาก โดยมีประชากรเพียงประมาณ 430,000 คน และมีการบริโภคอาหารทะเลในประเทศเพียง 9,000 ตันต่อปีเท่านั้น ดังนั้น ขนาดตลาดในประเทศบรูไนฯ จึงยังคงค่อนข้างจำกัด ทำให้ยากต่อการลงทุนทำธุรกิจขนาดใหญ่เพื่อใช้ประโยชน์จากการประหยัดต่อขนาด (Economy of Scale) และอาจไม่เป็นการคุ้มทุนนักหากจะทำการผลิตสินค้าเพื่อจำหน่ายภายในประเทศเพียงอย่างเดียว
- **ข้อจำกัดด้านการจัดหาแรงงาน:** ต้นทุนค่าแรงในบรูไนฯ ค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคอาเซียน ประกอบกับจำนวนแรงงานที่ค่อนข้างจำกัด รวมทั้งแรงงานชาวบรูไน ส่วนใหญ่นิยมทำงานในหน่วยงานภาครัฐมากกว่าภาคเอกชน และไม่ชอบทำงานที่มีความลำบากหรือความสกปรก ทำให้การจัดหาแรงงานชาวบรูไนทำได้ค่อนข้างยาก โดยเฉพาะการจัดหาแรงงานที่ไม่มีทักษะ
- **การขาดแคลนอุตสาหกรรมสนับสนุน:** เนื่องจากปัจจุบันในบรูไนฯ มีการลงทุนในอุตสาหกรรมการผลิตอื่นๆ นอกเหนือจากอุตสาหกรรมน้ำมันและก๊าซธรรมชาติ น้อยมาก ทำให้ความเชื่อมโยงของห่วงโซ่อุปทานภายในประเทศยังคงมีค่อนข้างน้อย และยังคงมีข้อจำกัดในการจัดหาวัตถุดิบและการแปรรูปผลิตภัณฑ์ เช่น ในกรณีของบริษัท Golden Corporation ผู้ประกอบการต้องเป็นผู้ผลิตน้ำแข็งสำหรับแช่ปลาเอง และต้องส่งออกปลาทูน่าทั้งตัวเพื่อชำแหละและแปรรูปในไทย เนื่องจากไม่สามารถหาผู้ทำธุรกิจดังกล่าวในบรูไนฯ ได้ เป็นต้น
- **การปฏิบัติตามกฎระเบียบของแต่ละประเทศ:** เนื่องด้วยขนาดตลาดในประเทศที่จำกัด ผู้ประกอบการจึงควรพิจารณาส่งออกสินค้าไปยังตลาดในประเทศอื่นๆ ซึ่งการส่งออกสินค้าไปยังประเทศใดประเทศหนึ่งก็มีความจำเป็นที่ผู้ส่งออกจะต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขและกฎระเบียบของประเทศนั้นๆ ซึ่งอาจมีความแตกต่างกันไปในแต่ละประเทศและสร้างภาระเพิ่มเติมให้แก่ผู้ประกอบการได้

7.7 ข้อเสนอแนะสำหรับนักลงทุนไทยในการลงทุนในอุตสาหกรรมประมง การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และอาหารทะเลแปรรูป ในเนการาบรูไนดารุสซาลาม

จากข้อมูลที่น่าเสนอมาทั้งหมดข้างต้น คณะผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะต่อนักลงทุนไทยดังต่อไปนี้

7.7.1 รูปแบบธุรกิจที่เหมาะสมสำหรับนักลงทุนไทย

คณะผู้วิจัยเห็นว่าผู้ลงทุนควรเข้าไปลงทุนในบรูไนฯ ในลักษณะของกิจการร่วมทุน (JV) โดยมีสัดส่วนผู้ถือหุ้นชาวบรูไนอย่างน้อยร้อยละ 30²³ ส่วนพื้นที่ที่น่าสนใจสำหรับการทำประมงคือพื้นที่น้ำลึกใน Zone 3 และ Zone 4 ซึ่งยังไม่มีการใช้ประโยชน์อย่างเต็มศักยภาพมากนัก สำหรับพื้นที่ที่น่าสนใจในการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำคือบริเวณ Pelong Rocks และอาจตั้งโรงงานแปรรูปในบริเวณเขตอุตสาหกรรม Telisai ซึ่งมีโครงสร้างพื้นฐานพร้อมรองรับการลงทุนในอุตสาหกรรมสินค้าประมงแปรรูป

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาจากจำนวนอุตสาหกรรมสนับสนุนและความเชื่อมโยงในห่วงโซ่อุปทานของสินค้าประมงของบรูไนฯ ที่ยังมีอยู่อย่างจำกัด ผู้ลงทุนจึงอาจต้องพิจารณาการลงทุนทำธุรกิจอย่างครบวงจรตั้งแต่ต้นน้ำไปจนถึงปลายน้ำด้วยตนเองหากสามารถทำได้ ในทำนองเดียวกันกับที่บริษัท Golden Corporation ทำ กล่าวคือตั้งแต่การหาวัตถุดิบจากการทำประมงหรือการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ไปจนถึงการแปรรูปและการส่งออกสินค้าด้วยตนเอง ตลอดจนอาจจะต้องลงทุนในกิจกรรมสนับสนุนอื่นๆ เช่น การทำน้ำแข็ง การผลิตอาหารสัตว์ ฯลฯ ด้วยตนเองด้วย นอกจากนี้ ผู้ลงทุนอาจพิจารณาการลงทุนผลิตอาหารแปรรูปที่มีความซับซ้อนมากขึ้น อย่างเช่นอาหารทะเลสำเร็จรูปแช่เย็น/แช่แข็ง หรืออาหารพร้อมรับประทาน (Ready Meal) เพื่อสร้างความแตกต่างให้กับสินค้า และตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้มากยิ่งขึ้น

ในขณะเดียวกัน เนื่องจากข้อจำกัดด้านขนาดตลาดภายในประเทศ ผู้ประกอบการจึงควรพิจารณาทางเลือกในการส่งออกสินค้าไปยังตลาดต่างประเทศ โดยเฉพาะในตลาดที่บรูไนฯ มีการทำความตกลงการค้าเสรีด้วย อย่างเช่นประเทศในกลุ่ม ASEAN+6 หรือ TPP ซึ่งนอกเหนือจากจะมีสิทธิประโยชน์ด้านภาษีศุลกากรแล้ว ยังเป็นตลาดในภูมิภาคที่มีการเติบโตของการบริโภคอาหารทะเลค่อนข้างมาก รวมถึงอยู่ในเส้นทางที่สะดวกต่อการส่งออกจากบรูไนฯ อีกด้วย

²³ ตามเงื่อนไขในการออกใบอนุญาตทำธุรกิจประมง

ทั้งนี้ รูปแบบธุรกิจที่เหมาะสมสำหรับนักลงทุนไทย ทั้งผู้ประกอบการธุรกิจขนาดใหญ่และธุรกิจขนาดกลางและขนาดเล็ก อาจสรุปได้ดังตารางที่ 7-1 ต่อไปนี้

ตารางที่ 7-1 สรุปรูปแบบธุรกิจที่เหมาะสมสำหรับนักลงทุนไทย

	ธุรกิจขนาดใหญ่	ธุรกิจขนาดกลางและขนาดเล็ก
ห่วงโซ่การลงทุนที่เหมาะสม	ควรลงทุนตลอดทั้งห่วงโซ่ ตั้งแต่การประมง การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ไปจนถึงการแปรรูป และอาจรวมถึงกิจกรรมสนับสนุนต่างๆ	อาจลงทุนในกิจกรรมเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำและการแปรรูป
รูปแบบการทำธุรกิจที่เหมาะสม	ร่วมทุนกับนักลงทุนท้องถิ่น เพื่อทำธุรกิจอย่างครบวงจร โดยมีการทำประมงในเขต Zone 3 และ Zone 4 ร่วมกับการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ เพื่อนำมาเข้าโรงงานแปรรูป โดยอาจนำปลาที่มีมูลค่าตลาดต่ำที่จับได้มาใช้ผลิตปลาป่นเพื่อใช้เป็นอาหารสัตว์ และควรพิจารณาการใช้แรงงานต่างชาติและเครื่องจักรมาทดแทนแรงงานในประเทศบางส่วน และในขณะเดียวกันควรมีการถ่ายทอดความรู้ เพื่อเพิ่มทักษะให้แก่แรงงาน	ร่วมทุนกับนักลงทุนท้องถิ่น เพื่อทำธุรกิจเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และนำเข้าสู่โรงงานแปรรูป และอาจรับซื้อสัตว์ทะเลจากชาวประมงท้องถิ่นมาแปรรูปเพิ่มเติมได้ เช่นเดียวกัน โดยควรพิจารณาการใช้แรงงานต่างชาติและเครื่องจักรมาทดแทนแรงงานในประเทศบางส่วน
ตลาดเป้าหมายที่สำคัญ	เน้นการส่งออกไปยังประเทศที่บริบูรณ์ฯ ได้รับสิทธิประโยชน์จากความตกลงการค้าเสรี	อาจจำหน่ายในประเทศบางส่วน พร้อมกับส่งออกไปยังประเทศอื่นๆ ในภูมิภาค
ประเด็นอื่น ๆ ที่ต้องคำนึงถึง	<ul style="list-style-type: none"> ▪ การทำประมงในบริเวณน้ำลึกใช้เวลาในการออกเรือค่อนข้างนาน จึงต้องมีเรือขนาดใหญ่ และต้องสามารถผลิตน้ำแข็งสำหรับแช่ปลาในระหว่างที่ออกเรือได้ ▪ เครื่องจักร อุปกรณ์ บรรจุกัญหณ์ หรือวัตถุดิบบางอย่างที่ไม่สามารถผลิตในประเทศได้ อาจต้องพึ่งพาการนำเข้า ▪ กฎระเบียบและมาตรฐานของประเทศคู่ค้าแต่ละประเทศมีความแตกต่างกัน จึงควรทำการศึกษาอย่างรอบคอบ และปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ผู้ประกอบการในบริบูรณ์ฯ มีจำนวนมาก และส่วนใหญ่เป็นธุรกิจขนาดเล็ก จึงมีการแข่งขันที่ไม่ค่อยรุนแรง ▪ เครื่องจักร อุปกรณ์ บรรจุกัญหณ์ หรือวัตถุดิบบางอย่างที่ไม่สามารถผลิตในประเทศได้ อาจต้องพึ่งพาการนำเข้า ▪ ร้านค้าปลีกในบริบูรณ์ฯ ส่วนใหญ่ยังไม่ค่อยมีความทันสมัยมากนัก รวมถึงอาจมีข้อจำกัดด้านกฎระเบียบในการทำกิจกรรมส่งเสริมการตลาด ▪ นอกจากเข้าไปลงทุนในบริบูรณ์ฯ แล้ว การผลิตสินค้าจากไทยหรือมาเลเซีย

	ธุรกิจขนาดใหญ่	ธุรกิจขนาดกลางและขนาดเล็ก
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ บรูไนฯ มีมาตรฐานฮาลาลที่ค่อนข้างเข้มงวด จึงจำเป็นต้องปฏิบัติตามให้ถูกต้อง และอาจใช้เป็นโอกาสในการส่งออกสินค้าไปยังประเทศมุสลิมได้ ▪ รัฐบาลบรูไนฯ พร้อมให้การสนับสนุนการลงทุน โดยเงื่อนไขต่างๆ ส่วนใหญ่จะขึ้นอยู่กับภาระจากรัฐ 	แล้วส่งออกไปยังบรูไนฯ ก็เป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่เป็นไปได้เช่นกัน

ที่มา: บริษัท โบลลิเกอร์ แอนด์ คอมพานี (ประเทศไทย) จำกัด

7.7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับนักลงทุนไทย

ในด้านการจัดหาแรงงาน เนื่องจากตลาดแรงงานในบรูไนฯ มีข้อจำกัดทั้งในด้านปริมาณ อัตราค่าจ้าง รวมถึงทัศนคติของแรงงานชาวบรูไนฯ ดังนั้นผู้ลงทุนจึงอาจต้องพิจารณาทางเลือกในการใช้เครื่องจักรเพื่อทดแทนแรงงานให้ได้มากที่สุด รวมถึงจัดให้มีการฝึกอบรมทักษะแรงงาน และอาจต้องพิจารณาจ้างแรงงานต่างชาติจากประเทศเพื่อนบ้านในอาเซียนอื่นๆ เพื่อทดแทนแรงงานชาวบรูไนฯ บางส่วน (ภายใต้เงื่อนไขที่รัฐบาลบรูไนฯ กำหนด) โดยอาจต้องติดต่อประสานงานกับรัฐบาลบรูไนฯ เพื่อให้ช่วยอำนวยความสะดวกในการทำใบอนุญาตทำงาน

ในขณะเดียวกัน เนื่องจากรัฐบาลบรูไนฯ มีความต้องการดึงดูดการลงทุนจากต่างชาติค่อนข้างมาก และพร้อมที่จะมอบสิทธิประโยชน์และความช่วยเหลือต่างๆ ให้แก่นักลงทุน ดังนั้นจึงเป็นโอกาสอันดีสำหรับนักลงทุนไทยในการเจรจาต่อรองเพื่อขอรับการสนับสนุนต่างๆ จากรัฐบาลบรูไนฯ ให้ได้มากที่สุด ซึ่งอาจรวมไปถึงการร้องขอให้รัฐบาลบรูไนฯ เข้าร่วมเป็นผู้ลงทุน และให้ความช่วยเหลือในการลงทุนก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็น เช่น สะพานปลา หรือ โรงงานผลิตน้ำแข็ง เป็นต้น

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์. “รอบรู้เรื่องการลงทุนในอาเซียน: บรูไน ดารุสซาลาม.” 2557.

ภาษาอังกฤษ

Brunei Economic Development Board. "Invest in Brunei Darussalam." Bandar Seri Begawan, March 2016.

Christensen, Villy, et al. "Fisheries Impact on the South China Sea Large Marine Ecosystem: A Preliminary Analysis using Spatially-Explicit Methodology." Assessment, Management and Future Directions for Coastal Fisheries in Asian Countries. 2003. 51-62.

Cinco, Elviro A., et al. "Reconstructing the Marine and Estuarine Fisheries of Brunei Darussalam, 1950 to 2010." (2015). Fisheries Centre, University of British Columbia.

"Companies Act (Chapter 39)." Laws of Brunei. 1984.

Department of Economic Planning and Development. "Labour Force Survey 2014 Report." 2014. July 2016.

"Emergency (Public Health) (Food) Order, 1998." Laws of Brunei. 1998.

"Halal Certificate and Halal Label Order, 2005." Laws of Brunei. 2005.

"Insolvency Order." Constitution of Brunei Darussalam, Order made under Article 83(3). 2016.

"Investment Incentive Order 2001." Laws of Brunei. 2001.

Juna, Matzaini H., Ranimah H. A. Wahab and Elviro A. Cinco. "National Country Report for Brunei Darussalam." n.d. Southeast Asian Fisheries Development Center (SEAFDEC). July 2016.

Juna, Matzaini, et al. Fishing Gears and Methods in Southeast Asia. Samut-Prakan, Thailand: Southeast Asian Fisheries Development Center (SEAFDEC), 2007.

Pomeroy, Robert, et al. Southeast Asia Regional Fisheries Stakeholder Analysis. Bangkok, Thailand: United States Agency for International Development (USAID), 2014.

"Public Health (Food) Regulations, 2000." Laws of Brunei. 2000.

Registry of Companies and Business Names, Ministry of Finance of Brunei Darussalam. "Annual Return Filing." n.d. April 2016.

—. "Guide on Company Incorporation." n.d. April 2016.

—. "Help Guide on Company Name Reservation." n.d. April 2016.

—. "Help Guide on Post-Incorporation Changes." n.d. April 2016.

Revenue Division, Ministry of Finance of Brunei Darussalam. "Approved Industries and Products." n.d. April 2016.

—. "Guidelines for applying for 'ordinarily resident' status for purposes of section 138(2) of Companies Act (Chapter 39)." n.d. April 2016.

Silvestre, Geronimo T. and Jaafar Matdanan. "Brunei Darussalam Capture Fisheries: A Review of Resources, Exploitation and Management." The Coastal Resources of Brunei Darussalam: Status, Utilization and Management. Bandar Seri Begawan, Brunei Darussalam: Department of Fisheries, Ministry of Industry and Primary Resources, 1992. 1-38.

The Religious Council, Brunei Darussalam. "Guideline for Halal Certification." 2007.

US Commercial Service. "Doing Business in Brunei Darussalam: 2014, Country Commercial Guide for U.S. Companies." 2014.

World Bank. Doing Business 2016: Brunei Darussalam. Washington DC: World Bank Group, 2016.

เว็บไซต์ภาษาไทย

กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ. <http://www.dtn.go.th>

ไทย-เอฟทีเอ กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ. <http://www.thaifta.com>

ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย. <http://www.exim.go.th>

ธนาคารแห่งประเทศไทย. <http://www.bot.or.th>

ศูนย์ข้อมูลการลงทุนไทยในต่างประเทศ. <http://toi.boi.go.th>

เว็บไซต์ภาษาอังกฤษ

Brunei Economic Development Board. <http://www.bedb.com.bn/>

Ease of Doing Business Unit, Brunei Prime Minister's Office. <http://business.gov.bn/>

Food and Agriculture Organization Fisheries & Aquaculture Statistics.
<http://www.fao.org/fishery/statistics/en>

Food and Agriculture Organization, Statistics Division. <http://faostat3.fao.org/>

Ministry of Development of Brunei Daussalam. <http://www.mod.gov.bn/>

Registry of Companies and Business Names, Ministry of Finance of Brunei Darussalam.
<http://www.mof.gov.bn/index.php/rocgovbn/>

Revenue Division, Ministry of Finance of Brunei Darussalam.
<http://www.mof.gov.bn/index.php/divisions/revenue>

System for Tax Administration and Revenue Service, Ministry of Finance of Brunei
Darussalam. <https://www.stars.gov.bn/>

The Brunei Times. <http://www.bt.com.bn/>

Trade Map, International Trade Centre. <http://www.trademap.org/>

Trading Across Borders Brunei. <http://tradingacrossborders.gov.bn/>

THAILAND BOARD OF INVESTMENT

Head Office: 555 Vibhavadi-Rangsit Rd.,
Chatuchak, Bangkok 10900

T +66 2 553 8111 | F +66 2 553 8222

www.boigo.th

Bolliger & Company

Bolliger & Company (Thailand) Ltd.

Level 31, Sathorn Square Office Tower

98 North Sathorn Road, Silom, Bangrak, Bangkok 10500

T +66 (0) 2 230 6399 | F +66 (0) 2 230 6333

www.bolliger-company.com